

Załącznik do Uchwały nr .../...../14/IV
Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego
z dnia ..... 2014 r.

PROGRAM REGIONALNY
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Projekt sfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI FUNDUSZ
ROZWOJU REGIONALNEGO

Projekt

Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2014-2020

(wersja do konsultacji)

Olsztyn, 24 stycznia 2014 r.

SPIS TREŚCI

SEKCJA 1.	WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARczo-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ	4
Sekcja 1.1	Wkład programu w realizację strategii Europa 2020 oraz w osiągnięcie spójności gospodarczo-społecznej i terytorialnej.....	4
1.1.1	Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów/ sektorów objętych programem.....	4
1.1.2	Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych.	4
Sekcja 1.2	Rozkład środków finansowych.....	20
1.2.1	Uzasadnienie podziału środków między CT i priorytety inwestycyjne.....	20
1.2.2	Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu	20
SEKCJA 2.	OPIS UKŁADU OSI PRIORYTETOWYCH	25
2.1.	INTELGENTNA GOSPODARKA WARMII I MAZUR.	26
2.2	KADRY DLA GOSPODARKI	45
2.3	CYFROWY REGION.....	53
2.4	EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA.	59
2.5.	ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW.	73
2.6.	INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA	86
2.7.	OBSZARY WYMAGAJĄCE REWITALIZACJI.	94
2.8	DOSTĘP DO WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH.....	98
2.9	REGIONALNY RYNEK PRACY.	106
2.10	WŁĄCZENIE SPOŁECZNE.....	123
Sekcja 2.B	Opis osi priorytetowej dla pomocy technicznej ze wskazaniem realizowanych priorytetów inwestycyjnych oraz wyznaczonych celów szczegółowych	137
SEKCJA 3.	PLAN FINANSOWY PROGRAMU	138
Sekcja 3.1	Tabela przedstawiająca - zgodnie z przepisami dot. wyznaczania i modulowania stopy współfinansowania - całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata i kategorie regionów	139
Sekcja 3.2	Plan finansowy określający całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu oraz współfinansowanie krajowe, dla całego okresu programowania i każdej osi priorytetowej.....	140
SEKCJA 4.	ZINTEGROWANE PODEJŚCIE TERYTORIALNE	143
SEKCJA 4.1	RAMY REALIZACJI RLKS	148
SEKCJA 4.2	RAMY REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH (W TYM ZIT), SZACUNKOWA KWOTA WSPARCIA Z EFRR ORAZ SZACUNKOWA ALOKACJA EFS.....	148

Sekcja 4.4	Mechanizmy zapewniające koordynację przedsięwzięć opartych na współpracy, strategii makroregionalnych i strategii dla basenów morskich	151
SEKCJA 5.	UKIERUNKOWANIE WSPARCIA NA ZJAWISKA UBÓSTWA, DYSKRYMINACJI ORAZ WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO	152
Sekcja 5.1	Wykaz obszarów najbardziej dotkniętych ubóstwem lub grup docelowych zagrożonych dyskryminacją.....	152
Sekcja 5.2	Wkład strategii określonej w programie na rzecz obszarów najbardziej dotkniętych ubóstwem lub grup docelowych zagrożonych dyskryminacją przyczyni się do rozwiązania ich szczególnych problemów	156
SEKCJA 6.	SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW DOTKNIĘTYCH POWAŻNYMI I TRWALE NIEKORZYSTNYMI WARUNKAMI NATURALNYMI LUB DEMOGRAFICZNYMI	160
SEKCJA 7.	SYSTEM INSTYTUCJONALNY	161
Sekcja 7.1	Identyfikacja instytucji zaangażowanych w realizację programu.....	161
Sekcja 7.2.2	Granty globalne EFS dla partnerów społecznych i interesariuszy wdrażania programu.....	169
Sekcja 7.2.3	<i>Earmarking</i> środków EFS na wzmocnienie zdolności instytucjonalnych partnerów społecznych oraz na budowanie potencjału organizacji pozarządowych.	169
SEKCJA 8.	SYSTEM KOORDYNACJI	170
SEKCJA 9.	WARUNKOWOŚĆ <i>EX ANTE</i>	171
Sekcja 9.1	Identyfikacja warunków <i>ex ante</i> dla programu oraz ocena ich spełnienia.....	171
Sekcja 9.2	Opis działań zmierzających do spełnienia warunków <i>ex ante</i> , wykaz instytucji odpowiedzialnych oraz harmonogram.....	171
SEKCJA 10.	REDUKCJA OBCIĄŻEŃ ADMINISTRACYJNYCH Z PUNKTU WIDZENIA BENEFICJENTA	172
SEKCJA 11.	ZASADY HORYZONTALNE	174
SEKCJA 11.1	ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ.....	174
SEKCJA 11.2	RÓWNOŚĆ SZANS I ZAPOBIEGANIE DYSKRYMINACJI	175
SEKCJA 11.3	RÓWNOŚĆ PŁCI	176
SEKCJA 12.	ELEMENTY DODATKOWE	179
Sekcja 12.1	Wykaz dużych projektów zaplanowanych do realizacji w okresie 2014-2020.....	179
Sekcja 12.2	Ramy wykonania programu	179
Sekcja 12.3	Lista partnerów zaangażowanych w przygotowanie programu.....	179
	ZAŁĄCZNIKI DO PROGRAMU WPROWADZANE DO SYSTEMU SFC2014	180

SEKCJA 1. WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

SEKCJA 1.1 WKŁAD PROGRAMU W REALIZACJĘ STRATEGII EUROPA 2020 ORAZ W OSIĄGNIĘCIE SPÓJNOŚCI GOSPODARCZO-SPOŁECZNEJ I TERYTORIALNEJ

1.1.1 Diagnoza wyzwań, potrzeb i potencjałów obszarów/ sektorów objętych programem.

Do uzupełnienia w późniejszym terminie.

W obecnej wersji dokumentu najważniejsze elementy diagnozy wyzwań, potrzeb i potencjałów znajdują się w uzasadnieniu wyboru poszczególnych działań / priorytetów inwestycyjnych. Na dalszym etapie prac zostaną przeniesione do pierwszej sekcji szablonu. Natomiast kompletna diagnoza stanowić będzie załącznik do Programu.

1.1.2 Uzasadnienie wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych.

Przegląd uzasadnienia wyboru celów tematycznych i priorytetów inwestycyjnych

Wybrany cel tematyczny	Wybrany priorytet inwestycyjny	Uzasadnienie wyboru
1. Wsparcie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.1. udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększenie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy.	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020, a także Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 roku:</p> <ul style="list-style-type: none"> – stymulowanie wzrostu nakładów ogółem na działalność B+R, – zapewnienie wysokiej jakości infrastruktury naukowo-badawczej poprzez wsparcie wybranych inwestycji w infrastrukturę B+R jednostek naukowych, zgodnie z regionalną strategią inteligentnej specjalizacji, w zakresie komplementarnym wobec planowanego na poziomie krajowym mechanizmu wsparcia strategicznej infrastruktury badawczej w ramach Polskiej Mapy Drogowej Infrastruktury Badawczej oraz innych instrumentów finansowania infrastruktury sektora nauki
	1.2. Promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych i zastosowań z dziedziny usług publicznych, tworzenie sieci, pobudzanie popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających oraz	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020, a także Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 roku:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podjęcie dodatkowych działań w celu stworzenia otoczenia biznesu sprzyjającego innowacjom poprzez skoordynowane wsparcie w obszarze badań, innowacji i przemysłu oraz lepsze dostosowanie instrumentów do poszczególnych etapów cyklu innowacji, – zapewnienie na poziomie regionalnym warunków służących pobudzaniu popytu przedsiębiorstw na innowacje i prace badawczo-rozwojowe poprzez bezpośrednie wsparcie finansowe inwestycji firm w obszarze B+R+, jak również poszerzenie dostępu do zewnętrznych źródeł finansowania inwestycji o wysokim potencjale komercjalizacji, – zapewnienie na poziomie regionalnym warunków służących rozwojowi działalności B+R+I prowadzonej przez przedsiębiorstwa w ramach powiązań kooperacyjnych, klastrów i inicjatyw klastrowych, – wzmocnienie działań służących promowaniu współpracy pomiędzy sektorem nauki i biznesu, jak również promowaniu innowacyjnej przedsiębiorczości. <p style="text-align: center;">5</p>

	rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	
2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2.2. Rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK.	Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020 , a także Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 roku : <ul style="list-style-type: none"> – kontynuowanie procesu udostępniania zasobów publicznych w postaci treści cyfrowych, – zwiększenie zakresu, jakości i dostępności usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną, – upowszechnienie funkcjonowania cyfrowych urzędów, – zapewnienie interoperacyjności systemów informatycznych i rejestrów publicznych.
	2.3. Wzmacnianie zastosowania TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia.	Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020 , a także Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 roku : <ul style="list-style-type: none"> – kontynuowanie procesu udostępniania zasobów publicznych w postaci treści cyfrowych, – zwiększenie zakresu, jakości i dostępności usług publicznych świadczonych drogą elektroniczną, – upowszechnienie funkcjonowania cyfrowych urzędów, – zapewnienie interoperacyjności systemów informatycznych i rejestrów publicznych.
3. Wzmacnienie konkurencyjności MŚP	3.1. Promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwienie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również przez inkubatory przedsiębiorczości.	Zgodnie z dokumentem Strategia Europa 2020 – Priorytet I. Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji; Priorytet II. Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej. <p>Zgodnie z działaniami Krajowego Programu Reform – działanie 2.3 Nowe kierunki rozwoju innowacyjności w powiązaniu z inicjatywami przewodnimi „Unia Innowacji”, „Zintegrowana polityka przemysłowa w dobie globalizacji” i „Europa efektywnie korzystająca z zasobów”.</p> <p>Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030 - Filar Innowacyjności: II Podniesienie indywidualnej kreatywności ludzi i innowacyjności gospodarki: Cel szczegółowy 5. Tworzenie warunków rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw poprzez wsparcie instytucji otoczenia nauki i biznesu. III Polska Cyfrowa: 2.1. Stworzenie warunków rozwoju dla przedsiębiorstw wykorzystujących technologie cyfrowe. Filar Terytorialnego Równoważenia Rozwoju: VI Rozwój Regionalny: 2.3. Wspieranie różnicowania działalności społeczno-gospodarczej.</p> <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kraju do 2020: Cel II.2. Wzrost wydajności gospodarki: 2.1. Zwiększenie produktywności gospodarki; 2.2. Wzrost udziałów przemysłów średnio i wysoko</p>

		<p>zaawansowanych technologicznie. Cel II.3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki: 3.1. Wzrost popytu na wyniki badań naukowych; 3.2. Podwyższenie stopnia komercjalizacji badań; 3.4. Zwiększenie wykorzystania rozwiązań innowacyjnych.</p> <p>Priorytet zgodny z celem Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 roku: Cel strategiczny 1 : wzrost konkurencyjności gospodarki, Cel szczegółowy: Wzrost konkurencyjności regionu poprzez rozwój inteligentnych specjalizacji, Cel szczegółowy: Wzrost konkurencyjności firm, Cel szczegółowy: Wzrost liczby miejsc pracy.</p> <p>Priorytetowy obszar wsparcia Umowy Partnerstwa: Otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości i innowacjom</p>
	3.2. Opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia.	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020, a także Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 roku:</p> <ul style="list-style-type: none"> – tworzenie warunków dla napływu inwestycji, w tym BIZ, – wspieranie aktywności międzynarodowej MŚP, – wspieranie i promocja ekspansji zagranicznej przedsiębiorstw, – kreowanie wizerunku gospodarczego regionu oraz promocja turystyczna regionu, – promowanie postaw probiznesowych.
	3.3. Wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług.	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020, a także Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 roku:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapewnienie warunków wymuszających większą konkurencyjność oraz innowacyjność MŚP.
	3.4. Wspieranie zdolności MŚP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji.	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020, a także Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 roku:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wzmocnienie powiązań kooperacyjnych i klastrowych, w szczególności w zakresie przygotowywania i rozwoju wspólnych produktów i usług oraz ekspansji rynkowej.
4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.1. Promowanie produkcji i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020, a także Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 roku:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wzrost udziału odnawialnych źródeł energii w produkcji energii, – uniezależnienie wzrostu gospodarczego regionu od wykorzystania zasobów i energii oraz budowa gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, – zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego regionu, – wspieranie produkcji urządzeń i technologii związanych z OZE,

		<ul style="list-style-type: none"> – dostosowanie sieci dystrybucyjnych do rozwijającego się rynku OZE, – wzrost znaczenia odnawialnej energetyki rozproszonej, ze szczególnym uwzględnieniem prosumentów, – poprawa lokalnego bezpieczeństwa energetycznego m.in. poprzez opracowanie planów zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe.
	4.2. Promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020, a także Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 roku:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wzrost efektywności wykorzystania energii koncentrowany w przedsiębiorstwach, – przeprowadzanie kompleksowych działań termomodernizacyjnych wraz z wymianą źródła ciepła, – wspieranie budownictwa energooszczędnego i pasywnego.
	4.3. Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych, i w sektorze mieszkaniowym	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020, a także Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 roku:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wzrost efektywności wykorzystania energii koncentrowany na gospodarstwach domowych, – przeprowadzanie kompleksowych działań termomodernizacyjnych wraz z wymianą źródła ciepła, – wspieranie budownictwa energooszczędnego i pasywnego.
	4.5. Promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających działanie łagodzące na zmiany klimatu.	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020, a także Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 roku:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zmniejszenie emisji zanieczyszczeń pochodzących z indywidualnego ogrzewania mieszkań, procesów przemysłowych i energetyki, – rozbudowa i modernizacja systemów ciepłowniczych
	4.7. Promowanie wykorzystania wysokosprawnej Kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe.	<p>Zgodnie z celami Strategii Europa 2020, Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Strategii Innowacyjności i Efektywności Gospodarki, projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020, a także Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 roku:</p> <ul style="list-style-type: none"> – realizacja działań na rzecz wzrostu efektywności energetycznej, w tym systematyczne wspieranie rozwoju kogeneracji.

<p>5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem</p>	<p>5.2. Wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń, przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i stworzenie systemów zarządzania klęskami i katastrofami.</p>	<p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> – retencjonowanie wód (cel operacyjny 3. Ochrona i poprawa stanu środowiska oraz adaptacja do zmian klimatu.) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kraju do 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> – retencjonowanie wód (cel II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami) <p>Zgodnie z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Miasta. Regiony. Obszary wiejskie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozwój systemów małej retencji oraz budowanie innych niezbędnych obiektów gospodarki wodnej – likwidowanie skutków zjawisk ekstremalnych – przeciwdziałanie erozji gleb (cel 1. Wzmacnianie konkurencyjności regionów, cel cząstkowy 1.3.5) <p>Zgodnie z celami Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zahamowanie naturalnej retencji oraz opóźnienie spływu powierzchniowego, – zwiększenie stabilności ekosystemów (cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska, kierunek interwencji 1b) Gospodarowanie wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem wody). <p>Zgodnie z celami projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zwiększanie naturalnej retencji, zapobieganie skutkom suszy oraz przeciwdziałanie ruchom masowym (cel: Poprawa zdolności adaptacji do zmian klimatu).
<p>6. Zachowanie i ochrona środowiska oraz promowanie efektywnego gospodarowania zasobami</p>	<p>6.1. Inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych określonych przez państwa członkowskie.</p>	<p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> – inwestowanie w gospodarkę odpadami (cel operacyjny 3. Ochrona i poprawa stanu środowiska oraz adaptacja do zmian klimatu). <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kraju do 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> – inwestowanie w gospodarkę odpadami (cel II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami, II.6.4. Poprawa stanu środowiska) <p>Zgodnie z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Miasta. Regiony. Obszary wiejskie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapewnienie podstawowych usług komunalnych w zakresie efektywnej gospodarki odpadami (cel. 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych, cel cząstkowy 2.2.4) <p>Zgodnie z celami Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko:</p> <ul style="list-style-type: none"> – działania ukierunkowane na stopniowe przechodzenie z systemu polegającego na składowaniu odpadów na system wspierający przetworzenie i odzysk surowców bądź ich energetyczne wykorzystanie, – wspierania działań zapobiegających powstawaniu odpadów, – zapewnienie funkcjonowania systemu selektywnego odbierania odpadów komunalnych, – wspieranie efektywnych ekonomicznie i ekologicznie

		<p>technologii unieszkodliwiania i przetwarzania odpadów (cel 3 Poprawa stanu środowiska, kierunek interwencji 3c) Racjonalne gospodarowanie odpadami, w tym wykorzystanie ich na cele energetyczne),</p> <p>Zgodnie z celami projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapewnienie podstawowych usług komunalnych w zakresie efektywnej gospodarki odpadami (cel: Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych).
	<p>6.2. Inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenia wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie.</p>	<p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> – inwestowanie w gospodarkę wodno-ściekową (cel operacyjny 3. Ochrona i poprawa stanu środowiska oraz adaptacja do zmian klimatu.) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kraju do 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> – inwestowanie w gospodarkę wodno-ściekową (cel II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami, II.6.4. Poprawa stanu środowiska) <p>Zgodnie z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Miasta. Regiony. Obszary wiejskie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapewnienie podstawowych usług komunalnych w zakresie rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej, wodociągowej, oczyszczalni ścieków (cel. 2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych, cel częściowy 2.2.4) <p>Zgodnie z celami Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowa gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, – budowa systemu wodociągowo – kanalizacyjnego, – zagospodarowanie komunalnych osadów ściekowych (cel 3. Poprawa stanu środowiska, Kierunek interwencji 3a) Poprawa jakości powietrza). <p>Zgodnie z celami projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapewnienie podstawowych usług komunalnych w zakresie rozwoju infrastruktury kanalizacyjnej, wodociągowej, oczyszczalni ścieków (cel. Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych)
	<p>6.3. Zachowanie, ochronę, promocję i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego.</p>	<p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zwiększanie dostępności zasobów kultury (cel 11 – Wzrost społecznego kapitału rozwoju) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kraju do 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> – promowanie uczestnictwa w kulturze poprzez rozwój infrastruktury kultury i kształcenie podstawowych kompetencji kulturowych (Cel I Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem, Priorytet rozwojowy 3.2. Rozwój kapitału społecznego) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> – tworzenie warunków wzmacniania tożsamości i uczestnictwa w kulturze na poziomie lokalnym, regionalnym i krajowym

		<p>(kierunek działań 4.1.1),</p> <ul style="list-style-type: none"> – ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu (kierunek działań 4.1.2). <p>Zgodnie z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Miasta. Regiony. Obszary wiejskie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału, dziedzictwa kulturowego (cel 1. Wzmacnianie konkurencyjności regionów 1.3.6.). <p>Zgodnie z celami projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zachowanie i efektywne wykorzystanie zasobów kulturowych (cel Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych)
	<p>6.4. Ochronę i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochronę i rekultywację gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program Natura 2000 i zieloną infrastrukturę.</p>	<p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wspieranie wykorzystania zasobów lokalnych (cel 8 – Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych) <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kraju do 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ochrona i zachowanie różnorodności biologicznej, zapewnienie efektywnej i aktywnej ochrony cennych przyrodniczo obszarów (Cel II.6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko, priorytet rozwojowy II.6.1. Racjonalne gospodarowanie zasobami) <p>Zgodnie z celami Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Miasta. Regiony. Obszary wiejskie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wykorzystanie walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego (cel 1. Wzmacnianie konkurencyjności regionów -1.3.6) <p>Zgodnie z celami Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko 2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przeciwdziałanie czynnikom i zjawiskom negatywnie oddziałującym na stan różnorodności biologicznej, – uwzględnienie wielofunkcyjnego charakteru gospodarki leśnej m.in. tworzenie warunków dla rekreacji oraz uprawiania turystyki (Cel 1. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska, kierunek interwencji Zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, w tym wielofunkcyjna gospodarka leśna). <p>Zgodnie z celami projektu Umowy Partnerstwa 2014-2020:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zachowanie i efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych (ochrona różnorodności biologicznej), – rozwój infrastruktury kanalizującej ruch turystyczny-zapewniającej lepszą ochronę wartości przyrodniczych (cel Zwiększenie efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych). <p>Zgodnie z Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiające Program działań na rzecz środowiska i klimatu LIFE:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ochrona i polepszanie jakości środowiska naturalnego oraz zatrzymywanie i odwracanie tendencji utraty bioróżnorodności.

		<p>Zgodnie z Komunikatem Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów, Zielona Infrastruktura – zwiększanie kapitału naturalnego Europy:</p> <ul style="list-style-type: none"> – współpraca z przyrodą i w harmonii z lokalnym pejzażem w celu dostarczania podstawowych dóbr i usług za pomocą projektów w zakresie zielonej infrastruktury.
<p>7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej</p>	<p>7.2. Zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi.</p>	<p>Zgodnie z celem Białej Księgi - Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu – dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu.</p> <p>Zgodnie z celem Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu: 7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych.</p> <p>Zgodnie z celem Strategii rozwoju transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku): cel szczegółowy 1: stworzenie nowoczesnej i spójnej sieci infrastruktury transportowej.</p> <p>Priorytet zgodny z celem Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 roku: Cel strategiczny 4: Nowoczesna infrastruktura rozwoju, Cel szczegółowy: Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności</p> <p>Kierunek działań zawarty w Umowie Partnerstwa: Podniesienie poziomu bezpieczeństwa systemu transportowego</p>
	<p>7.3. Rozwój i usprawnienie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych, w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej.</p>	<p>Zgodnie z celem Białej Księgi - Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu – dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu.</p> <p>Zgodnie z celem Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu: 7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych.</p> <p>Zgodnie z celem Strategii rozwoju transportu do 2020 roku (z perspektywą do 2030 roku): cel szczegółowy 4: Ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko.</p> <p>Priorytet zgodny z celem Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 roku: Cel strategiczny 4: Nowoczesna infrastruktura rozwoju, Cel szczegółowy: Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności</p> <p>Kierunek działań zawarty w Umowie Partnerstwa: Rozwój alternatywnych form transportu</p>
	<p>7.4. Rozwój i rehabilitacja kompleksowych wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowaniu działań służących zmniejszeniu hałasu.</p>	<p>Zgodnie z celem Białej Księgi - Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu – dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu.</p> <p>Zgodnie z celem Strategii Rozwoju Kraju do 2020, Cel II.7. Zwiększenie efektywności transportu: 7.2. Modernizacja i rozbudowa połączeń transportowych.</p> <p>Zgodnie z celem Strategii rozwoju transportu do 2020 roku (z</p>

		<p>perspektywą do 2030 roku): cel szczegółowy 1: stworzenie nowoczesnej i spójnej sieci infrastruktury transportowej; 2: poprawa sposobu organizacji i zarządzania systemem transportowym.</p> <p>Priorytet zgodny z celem Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do 2025 roku: Cel strategiczny 4: Nowoczesna infrastruktura rozwoju Cel szczegółowy: Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności</p> <p>Kierunek działań zawarty w Umowie Partnerstwa: Zwiększenie dostępności transportowej kraju w układzie europejskim</p>
<p>8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników</p>	<p>8.5. Dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspierania mobilności pracowników</p>	<p>Zgodnie z celem strategicznym Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030: Cel 6: Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”</p> <p>Zgodnie z celem Strategii Rozwoju Kraju do 2020: Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego; 4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej; 4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego; 4.3. Zwiększanie mobilności zawodowej i przestrzennej.</p> <p>Zgodnie z celem szczegółowym Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego: Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia</p> <p>Zgodnie z Krajowym Programem Reform – działanie 3.1. nowoczesny rynek pracy w powiązaniu z inicjatywami przewodnimi: „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” i „Mobilna młodzież”.</p> <p>Zgodnie z celem Umowy Partnerstwa dotyczącym lepszego wykorzystania zasobów na rynku pracy poprzez zwiększenie szans na zatrudnienie osób bezrobotnych i poszukujących pracy.</p> <p>Zgodnie z celem Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025: Cel strategiczny 2: Wzrost aktywności społecznej, Cel szczegółowy: Rozwój kapitału społecznego.</p>
	<p>8.7. Pracę na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw w tym innowacyjnych, mikro, małych i średnich przedsiębiorstw</p>	<p>Zgodnie z celami strategicznym Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030: Cel 4: Wzrost konkurencyjności oraz wydajności gospodarki; Cel 6: Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”.</p> <p>Zgodnie z priorytetowymi kierunkami interwencji Strategii Rozwoju Kraju do 2020: Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego.II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej</p> <p>Zgodnie z celem szczegółowym Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego: Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia</p> <p>Zgodnie z Krajowym Programem Reform: Działanie 3.1. <i>Nowoczesny rynek pracy</i> w powiązaniu z inicjatywami przewodnimi: „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” i „Mobilna młodzież”.</p> <p>Zgodnie z celem Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025: Cel strategiczny 2: Wzrost aktywności społecznej, Cel szczegółowy:</p>

		<p>Rozwój kapitału społecznego.</p> <p>Priorytetowy obszar wsparcia w Umowie Partnerstwa: Otoczenie sprzyjające przedsiębiorczości i innowacjom.</p>
8.8. Równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia prywatnego i zawodowego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę.	<p>Zgodnie z celami strategicznym Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, Cel 3 : wzrost wydajności i jakości gospodarki; Cel 6: Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”.</p> <p>Zgodnie z priorytetowymi kierunkami interwencji Strategii Rozwoju Kraju do 2020: Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego.II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej</p> <p>Zgodnie z działaniem Krajowego Programu Reform – działanie 3.1. <i>Nowoczesny rynek pracy</i> w powiązaniu z inicjatywami przewodnimi: „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” i „Mobilna młodzież”.</p> <p>Zgodnie z celem Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025: Cel strategiczny 2: Wzrost aktywności społecznej, Cel szczegółowy: Rozwój kapitału społecznego.</p> <p>Kierunek działania wskazany w Umowie Partnerstwa: Poprawa adaptacyjności osób aktywnych zawodowo i pracodawców, w szczególności przedsiębiorstw sektora MŚP.</p>	
8.9. Przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	<p>Zgodnie z celem strategicznym Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030: Cel 4: Wzrost konkurencyjności oraz wydajności gospodarki.</p> <p>Zgodnie z priorytetowymi kierunkami interwencji Strategii Rozwoju Kraju do 2020: Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego: II.4.1. zwiększanie aktywności zawodowej; II.4.2. Poprawa jakości kapitału ludzkiego; II.4.3. Zwiększanie mobilności zawodowej i przestrzennej</p> <p>Zgodnie z działaniami Krajowego Programu Reform – działanie 2.6 Świadome zarządzanie motorem innowacyjności w powiązaniu z inicjatywami przewodnimi: „Zintegrowana polityka przemysłowa w dobie globalizacji”, „Unia innowacji” i „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”; działanie 3.1. <i>Nowoczesny rynek pracy</i> w powiązaniu z inicjatywami przewodnimi: „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” i „Mobilna młodzież”.</p> <p>Zgodnie z celem Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025: Cel strategiczny 2: Wzrost aktywności społecznej, Cel szczegółowy: Rozwój kapitału społecznego.</p> <p>Cel szczegółowy Umowy Partnerstwa: Dywersyfikacja działalności i nowe modele biznesowe</p>	
8.10. Aktywne i zdrowe starzenie się	<p>Zgodnie z celem strategicznym Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030, Cel 6: Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”.</p> <p>Zgodnie z priorytetowymi kierunkami interwencji Strategii Rozwoju Kraju do 2020: Cel II.4. Rozwój kapitału ludzkiego.II.4.1. Zwiększanie aktywności zawodowej; II.4.2. Poprawa jakości kapitału</p>	

		<p>ludzkiego.</p> <p>Zgodnie z celami szczegółowymi Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego: Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia, Cel szczegółowy 2: Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych .</p> <p>Zgodnie z celem Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025: Cel strategiczny 2: Wzrost aktywności społecznej, Cel szczegółowy: Rozwój kapitału społecznego.</p> <p>Kierunek działań zawarty w Umowie Partnerstwa: Poprawa szans na zatrudnienie osób poszukujących pracy nieaktywnych zawodowo.</p>
<p>9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją</p>	<p>9.1. Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych na usługi na poziomie społeczności lokalnych.</p>	<p>Strategia Europa 2020 – Priorytet III. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.</p> <p>Zgodnie z działaniami Krajowego Programu Reform – Działanie 1.7 <i>Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej</i> w powiązaniu z inicjatywami przewodnimi „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” „Mobilna młodzież”, „Europejski program walki z ubóstwem”.</p> <p>Zgodnie z kierunkiem interwencji Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030: Zwiększenie dostępności do wysokiej jakości usług zdrowotnych w priorytetowych, wynikających z uwarunkowań epidemiologicznych, dziedzinach medycyny (np. kardiologia, onkologia, neurologia, medycyna ratunkowa, ortopedia i traumatologia, psychiatria).</p> <p>Zgodnie z celem Strategii Rozwoju Kraju do 2020: I.3.3. Zwiększenie bezpieczeństwa obywatela.</p> <p>Zgodnie z celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020: Cel szczegółowy 4: Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej</p> <p>Zgodnie z celami Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025: Cel strategiczny 2: Wzrost aktywności społecznej, Cel szczegółowy: Rozwój kapitału społecznego, Cel szczegółowy: Wzrost dostępności i jakości usług publicznych; Cel strategiczny 4: Nowoczesna infrastruktura rozwoju Cel szczegółowy: Zwiększenie zewnętrznej dostępności komunikacyjnej oraz wewnętrznej spójności</p> <p>Kierunek działania zawarty w Umowie Partnerstwa: Poprawa dostępu do niedrogich usług publicznych</p>
	<p>9.2. Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności i obszarów miejskich i wiejskich</p>	<p>Strategia Europa 2020 – Priorytet III. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.</p> <p>Zgodnie z działaniami Krajowego Programu Reform – Działanie 1.7 <i>Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej</i> w powiązaniu z inicjatywami przewodnimi „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” „Mobilna młodzież”, „Europejski program walki z</p>

		<p><i>ubóstwem</i>”;</p> <p>Zgodnie z celem Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030: Cel 8 Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.</p> <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kraju do 2020: Cel 3.2. Wzmacnianie ośrodków wojewódzkich, Cel 3.3. Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmocniania potencjału obszarów wiejskich, Cel 3.4. Zwiększenie spójności terytorialnej</p> <p>Zgodnie z celami Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025: Cel strategiczny 2: wzrost aktywności społecznej, Cel szczegółowy: Rozwój kapitału społecznego, Cel szczegółowy: Wzrost dostępności i jakości usług publicznych;</p> <p>Kierunek działania zawarty w Umowie Partnerstwa: Kompleksowa rewitalizacja zdegradowanych obszarów</p>
	<p>9.4. Aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie</p>	<p>Strategia Europa 2020 – Priorytet III. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.</p> <p>Zgodnie z działaniami Krajowego Programu Reform – Działanie 1.7 <i>Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej</i> w powiązaniu z inicjatywami przewodnimi „<i>Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia</i>” „<i>Mobilna młodzież</i>”, „<i>Europejski program walki z ubóstwem</i>”;</p> <p>Zgodnie z kierunkiem interwencji Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju do 2030: Zapewnienie realnego wsparcia rodzin wielodzietnych zabezpieczającego je przed ryzykiem wykluczenia społecznego.</p> <p>Zgodnie z celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego: Cel szczegółowy 1: Wzrost zatrudnienia</p> <p>Zgodnie z celami Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025: Cel strategiczny 2: Wzrost aktywności społecznej, Cel szczegółowy: Rozwój kapitału społecznego, Cel szczegółowy: Wzrost dostępności i jakości usług publicznych;</p> <p>Kierunek działania zawarty w Umowie Partnerstwa: Wzrost udziału wsparcia w formie usług niestacjonarnych</p>
	<p>9.7. Ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym</p>	<p>Strategia Europa 2020 – Priorytet III. Rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu: wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia, zapewniającej spójność społeczną i terytorialną.</p> <p>Zgodnie z działaniami Krajowego Programu Reform – Działanie 1.7 <i>Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej</i> w powiązaniu z inicjatywami przewodnimi „<i>Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia</i>” „<i>Mobilna młodzież</i>”, „<i>Europejski program walki z ubóstwem</i>”.</p> <p>Zgodnie z celem Strategii Rozwoju Kraju do 2020: Cel III.2.</p>

		<p>Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych</p> <p>Zgodnie z celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020: Cel szczegółowy 2: Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych.</p> <p>Zgodnie z celami Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025: Cel strategiczny 2: Wzrost aktywności społecznej, Cel szczegółowy: Wzrost dostępności i jakości usług publicznych.</p> <p>Kierunek działania zawarty w Umowie Partnerstwa: Poprawa zdrowia zasobów pracy</p>
	<p>9.8. Wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia</p>	<p>Zgodnie z działaniami Krajowego Programu Reform – Działanie 1.7 Rozwój i modernizacja infrastruktury społecznej w powiązaniu z inicjatywami przewodnimi „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia”, „Mobilna młodzież”, „Europejski program walki z ubóstwem”; działanie 3.2 <i>Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu</i> w powiązaniu z inicjatywą przewodnią „Europejski program walki z ubóstwem”.</p> <p>Zgodnie z priorytetem Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego: 2.3.1. Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej i innych form przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu i zawodowemu, w tym różnorodnych form samopomocy.</p> <p>Zgodnie z celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego: Cel szczegółowy 3: Poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym.</p> <p>Zgodnie z celami Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025: Cel strategiczny 2: Wzrost aktywności społecznej, Cel szczegółowy: Rozwój kapitału społecznego, Cel szczegółowy: Wzrost dostępności i jakości usług publicznych.</p> <p>Kierunek działania zawarty w Umowie Partnerstwa: Wsparcie ekonomii społecznej i miejsc pracy w przedsiębiorstwach społecznych</p>
<p>10. Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej</p>	<p>10.1 ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia;</p>	<p>Zgodnie z priorytetem jaki identyfikuje Strategia Europa 2020 – Priorytet I. Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji.</p> <p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju: II Kreatywność indywidualna i innowacyjna gospodarka: Cel 1. Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach uczenia się dla wzmocnienia kompetencji i kreatywności ludzi.</p> <p>Zgodnie z celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego: Cel szczegółowy 5: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli</p> <p>Zgodnie z celami Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025: Cel strategiczny 2: Wzrost aktywności społecznej, Cel szczegółowy: Rozwój kapitału społecznego, Cel szczegółowy: Wzrost dostępności i jakości usług publicznych.</p>

		<p>Kierunek działania zawarty w Umowie Partnerstwa: Zwiększenie powiązania systemu edukacji i umiejętności osób z potrzebami rynku pracy</p>
	<p>10.3 wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej oraz promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji;</p>	<p>Zgodnie z priorytetem jaki identyfikuje Strategia Europa 2020 – Priorytet I. Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji.</p> <p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju: II Kreatywność indywidualna i innowacyjna gospodarka: Cel 1. Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach uczenia się dla wzmocnienia kompetencji i kreatywności ludzi; IV Kapitał ludzki: Cel 1. Wzrost poziomu aktywności Polaków tak, aby w roku 2030 stopa zatrudnienia wyniosła 75 proc.: 1.5. System edukacji szkolnej oraz szkolnictwa wyższego odpowiadający na zmieniające się potrzeby rynku pracy oraz efektywny i dostępny system edukacji ustawicznej; Cel 2. Budowa spójnego i powszechnego systemu kształcenia zawodowego i systemu uczenia się przez całe życie nakierowanego na elastyczność i rozwój kompetencji niezbędnych w życiu społecznym i na rynku pracy.</p> <p>Zgodnie z celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego: Cel szczegółowy 5: Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli.</p> <p>Zgodnie z celami Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025: Cel strategiczny 2: Wzrost aktywności społecznej, Cel szczegółowy: Rozwój kapitału społecznego, Cel szczegółowy: Wzrost dostępności i jakości usług publicznych.</p> <p>Kierunek działania zawarty w Umowie Partnerstwa: Zwiększenie powiązania systemu edukacji i umiejętności osób z potrzebami rynku pracy</p>
	<p>10.4 lepsze dostosowanie systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy, ułatwianie przechodzenia z etapu kształcenia do etapu zatrudnienia oraz wzmacnianie systemów kształcenia i szkolenia zawodowego i ich jakości, w tym poprzez mechanizmy prognozowania umiejętności, dostosowania programów nauczania oraz tworzenia i rozwoju systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami;</p>	<p>Zgodnie z priorytetem jaki identyfikuje Strategia Europa 2020 – Priorytet I. Rozwój inteligentny: rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji.</p> <p>Zgodnie z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju: II Kreatywność indywidualna i innowacyjna gospodarka: Cel 2. Budowa spójnego i powszechnego systemu kształcenia zawodowego i systemu uczenia się przez całe życie nakierowanego na elastyczność i rozwój kompetencji niezbędnych w życiu społecznym i na rynku pracy.</p> <p>Zgodnie z celami Strategii Rozwoju Kraju 2020: III.2.1. Podnoszenie jakości i dostępności usług publicznych III.2.2. Zwiększenie efektywności systemu świadczenia usług publicznych.</p> <p>Zgodnie z celami Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025: Cel strategiczny 2: Wzrost aktywności społecznej, Cel szczegółowy: Rozwój kapitału społecznego, Cel szczegółowy: Wzrost dostępności i jakości usług publicznych.</p> <p>Kierunek działania zawarty w Umowie Partnerstwa: Zwiększenie powiązania systemu edukacji i umiejętności osób z potrzebami</p>

		rynku pracy
--	--	-------------

SEKCJA 1.2 ROZKŁAD ŚRODKÓW FINANSOWYCH

1.2.1 Uzasadnienie podziału środków między cele tematyczne i priorytety inwestycyjne

Uzasadnienie jakościowe – do uzupełnienia w późniejszym terminie.

1.2.2 Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu

Matryca logiczna strategii inwestycyjnej programu

Oś priorytet.	Fundusz	Wsparcie UE (EUR)	Udział łącznego wsparcia UE w całości środków programu (w podziale na fundusze)	Cel tematyczny	Priorytety inwestycyjne	Cele szczegółowe priorytetów inwestycyjnych	Wspólne i specyficzne dla programu wskaźniki rezultatu odpowiadające poszczególnym celom szczegółowym
1. INTELIGENTNA GOSPODARKA WARMII I MAZUR	EFRR	43,00	2,49 %	Wzmacnianie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.1.	Zwiększenie wykorzystania wyników działalności B+R w gospodarce.	1. Nakłady na działalność B+R jako % PKB wg cen bieżących (GERD) 2. Nakłady na działalność B+R jako % PKB wg cen bieżących (BERD) 3. Odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych w przemyśle i usługach
		84,77	4,91 %		1.2.	Wzrost innowacyjności firm działających w obszarach inteligentnych specjalizacji	
		52,00	3,01 %	Wzmacnianie konkurencyjności MŚP, sektora rolnego (w odniesieniu do EFRROW) oraz sektora rybołówstwa i akwakultury (w odniesieniu do EFMR)	3.1.	Poprawa przedsiębiorczości w województwie warmińsko-mazurskim.	
		40,00	2,32 %		3.2.	Poprawa atrakcyjności gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego na rynkach krajowych i międzynarodowych.	
		120,00	6,95 %		3.3.	Zwiększenie zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstw do zmieniających się warunków gospodarczych i wyzwań rynkowych.	
		5,55	0,32 %		3.4.	Wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji.	
2. KADRY DLA GOSPODARKI	EFS	20,75	2,36 %	Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i	10.1.	Poprawa dostępności i jakości edukacji na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.	Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS
		43,86	2,54 %		10.3	Podniesienie umiejętności i kwalifikacji kadr	
					10.3. bis		

				uczenia się przez całe życie		regionalnej gospodarki.	kwalifikacje po opuszczeniu programu
3. CYFROWY REGION	EFRR	25,90	1,5 %	Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości TIK	2.2.	Zwiększenie wykorzystania i jakości nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w gospodarce województwa.	1.Odsetek gospodarstw domowych wyposażonych w komputer z dostępem do Internetu 2.Odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną
		69,43	3,5 %			2.3.	
4. EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA	EFRR	100,00	5,79 %	Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.1.	Zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w ogólnym bilansie energetycznym regionu.	1.Produkcja energii elektrycznej z odnawialnych nośników w województwie 2.Emisja gazów cieplarnianych (1990=100)
		10,00	0,58 %		4.2.	Zwiększenie efektywności w przedsiębiorstwach poprzez ograniczenie strat i zużycia energii.	
		55,90	3,24 %		4.3.	Zmniejszenie energochłonności sektora publicznego i prywatnego poprzez wzrost efektywności energetycznej budynków mieszkalnych oraz użyteczności publicznej.	
		25,00	1,45 %		4.5.	Poprawa zrównoważonej mobilności mieszkańców w miastach województwa i ich obszarach funkcjonalnych.	
		56,00	3,24 %		4.7.	Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń oraz gazów cieplarnianych do atmosfery poprzez wytwarzanie energii w wysokosprawnej kogeneracji.	
5. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW	EFRR	10,00	0,58 %	Zachowanie i ochrona środowiska przyrodniczego oraz promowanie efektywnego gospodarowania	6.1.	Ochrona powierzchni ziemi.	1. Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów
		23,00	1,33 %		6.2.	Ochrona i poprawa stanu jednolitych części wód.	
		27,00	1,56 %		6.3.	Wzrost konkurencyjności regionu poprzez ochronę dziedzictwa kulturowego i	

				zasobami		rozwój instytucji kultury.	
		96,10	5,57 %		6.4.	Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych dla wzrostu konkurencyjności województwa.	
		10,00	0,58 %	Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5.2.	Wzrost bezpieczeństwa regionu poprzez zapobieganie i zarządzanie ryzykiem wystąpienia klęsk żywiołowych i katastrof ekologicznych.	1.. Pojemność obiektów małej retencji wodnej
6. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA	EFRR	158,85	9,20 %	Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7.2.	Poprawa dostępności i wewnętrznej spójności oraz przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych w województwie warmińsko-mazurskim poprzez rozwój infrastruktury drogowej.	1. Wskaźnik Międzygałęziowej Dostępności Transportowej
		37,99	2,20 %		7.3.	Zwiększenie konkurencyjności gospodarki Warmii i Mazur poprzez wykorzystanie potencjału transportu wodnego w regionie.	
		46,50	2,69 %		7.4.	Poprawa standardów regionalnych przewozów pasażerskich.	
7. OBSZARY WYMAGAJĄCE REWITALIZACJI	EFRR	110,78	6,42 %	Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.2.	Poprawa jakości obszarów problemowych dla włączenia społeczności je zamieszkujących	1. Dostępność usług publicznych
8. DOSTĘP DO WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH	EFRR	20,00	1,16 %	Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.1.	Podniesienie jakości i skuteczności usług zdrowotnych i socjalnych	1. Dostępność usług publicznych
		26,34	1,53 %	Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez	10.4 .	Podniesienie jakości i dostępności oferty edukacyjnej i szkoleniowej poprzez rozwój niezbędnej infrastruktury	1. Dostępność usług publicznych

				całe życie			
9. REGIONALNY RYNEK PRACY	EFS	105,99	6,14%	Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników	8.5.	Poprawa dostępu do zatrudnienia osobom bezrobotnym i nieaktywnym zawodowo.	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)
		35,00	2,03 %		8.7.	1.Promocja i wspieranie inicjatyw oraz rozwiązań zmierzających do tworzenia nowych miejsc pracy. 2.Zwiększenie ilości przedsięwzięć innowacyjnych – opartych o wykorzystaniu wyników badań naukowych/pomysłłów akademickich.	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej
		3,45	0,2 %		8.8.	Upowszechnianie rozwiązań w zakresie równouprawnienia płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego	1.Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu 2.Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)
		65,00	3,76 %		8.9.	1.Rozwój przedsiębiorstw i ich pracowników oraz adaptacja do zmian gospodarczych. 2.Rozwój MMŚP w zakresie wdrażania nowych rozwiązań poprzez dostarczanie wysokospecjalistycznego doradztwa i szkoleń dla pracowników. 3.Wsparcie innowacyjności MMŚP poprzez dostarczenie wysokospecjalistycznego doradztwa i szkoleń.	1. Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie w dotychczasowym miejscu pracy 2. Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu
		8,00	0,46 %		8.10.	1.Wydłużenie wieku aktywności zawodowej poprzez	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły

						<p>działania ukierunkowane na poprawę stanu zdrowia mieszkańców regionu.</p> <p>2. Wspieranie i rozwój aktywności osób starszych.</p>	<p>pracę lub kontynuowały zatrudnienie w dotychczasowym miejscu pracy</p>
10. WŁĄCZENIE SPOŁECZNE	EFS	76,32	4,42 %	<p>Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją</p>		9.4.	<p>Rozwój form aktywnej integracji prowadzących do wejścia na rynek pracy.</p> <p>Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu</p>
		20,03	1,16 %			9.7.	<p>1. Poprawa dostępu do usług zdrowotnych.</p> <p>2. Poprawa dostępu do usług społecznych.</p> <p>Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu programu.</p>
		25,00	1,45 %			9.8.	<p>Rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych.</p> <p>Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych</p>
11. POMOC TECHNICZNA	EFS	58,10	3,36 %	X	X	X	X

SEKCJA 2. OPIS UKŁADU OSI PRIORYTETOWYCH

Do uzupełnienia w terminie późniejszym.

1. Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur.
2. Kadry dla gospodarki.
3. Cyfrowy region.
4. Efektywność energetyczna.
5. Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów.
6. Infrastruktura transportowa.
7. Obszary wymagające rewitalizacji.
8. Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych.
9. Regionalny rynek pracy.
10. Włączenie społeczne.
11. Pomoc techniczna

2.1. INTELIGENTNA GOSPODARKA WARMII I MAZUR.

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
1. Wspieranie badań naukowych, rozwoju technologicznego i innowacji	1.1. udoskonalanie infrastruktury badań i innowacji i zwiększanie zdolności do osiągnięcia doskonałości w zakresie badań i innowacji oraz wspieranie ośrodków kompetencji, w szczególności tych, które leżą w interesie Europy	EFRR
	1.2. promowanie inwestycji przedsiębiorstw w badania i innowacje, rozwijanie powiązań i synergii między przedsiębiorstwami, ośrodkami badawczo-rozwojowymi i sektorem szkolnictwa wyższego, w szczególności promowanie inwestycji w zakresie rozwoju produktów i usług, transferu technologii, innowacji społecznych, ekoinnowacji, zastosowań w dziedzinie usług publicznych, tworzenia sieci, pobudzania popytu, klastrów i otwartych innowacji poprzez inteligentną specjalizację, oraz wspieranie badań technologicznych i stosowanych, linii pilotażowych, działań w zakresie wczesnej walidacji produktów, zaawansowanych zdolności produkcyjnych i pierwszej produkcji, w szczególności w dziedzinie kluczowych technologii wspomagających, oraz rozpowszechnianie technologii o ogólnym przeznaczeniu	EFRR
3. Wzmacnianie konkurencyjności MŚP	3.1. promowanie przedsiębiorczości, w szczególności poprzez ułatwianie gospodarczego wykorzystywania nowych pomysłów oraz sprzyjanie tworzeniu nowych firm, w tym również poprzez inkubatory przedsiębiorczości	EFRR
	3.2. opracowywanie i wdrażanie nowych modeli biznesowych dla MŚP, w szczególności w celu umiędzynarodowienia;	EFRR
	3.3. wspieranie tworzenia i poszerzania zaawansowanych zdolności w zakresie rozwoju produktów i usług;	EFRR
	3.4. wspieranie zdolności MŚP do wzrostu na rynkach regionalnych, krajowych i międzynarodowych oraz do angażowania się w procesy innowacji	EFRR

DZIAŁANIE 1.1 NAUKA DLA GOSPODARKI (Priorytet inwestycyjny 1.1.)

Cel szczegółowy:

Zwiększenie wykorzystania wyników działalności B+R w gospodarce.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

W gospodarce województwa zakorzeniły się trzy silne specjalizacje gospodarcze (ekonomia wody, drewno i meblarstwo, żywność wysokiej jakości), dające potencjał do budowania jego przewagi konkurencyjnej. Ich inteligentny rozwój wymaga jednak znacznie silniejszego wsparcia ze strony nauki¹, która obecnie nie jest przygotowana na to wyzwanie.

Region zmagają się z problemem niskiego poziomu wydatków publicznych na działania badawczo-rozwojowe, które należą do najniższych w Polsce (ok. 23-krotnie mniejsze niż w najlepszym mazowieckim) oraz słabych powiązań pomiędzy środowiskiem naukowym i gospodarką. Województwo notuje także niski poziom nakładów ogółem na działalność B+R w relacji do PKB (w 2011 r. 0,48% - niższy od krajowego o 0,28 pkt. proc. - 10 lokata). Jednocześnie zaledwie 0,48 % pracujących ogółem jest zatrudnionych w działalności B+R. Wpływ na niski poziom nakładów na B+R oraz niedostateczne procesy transferu technologii ma również otoczenie instytucjonalne w województwie (zaledwie 8 rzeczników patentowych, jedynie 4 publiczne jednostki naukowo-badawcze oraz 5 centrów transferu-technologii) co ma także przełożenie na podaż świadczonych usług. Niewielka ilość szkół wyższych w regionie (14 miejsce w kraju) koncentruje swoją działalność przede wszystkim na dydaktyce i badaniach podstawowych.

Przeprowadzone badanie ewaluacyjne, wykazało iż zaletą regionalnej sfery B+R jest cyt. „dość dobre powiązanie profili branżowych poszczególnych jednostek z potrzebami firm i gospodarstw rolnych regionu. Z drugiej strony można też wskazać takie branże, istotne z punktu widzenia rozwoju, w przypadku których zaplecze naukowo-badawcze zlokalizowane jest poza województwem (np. branża meblarska)”. Ponadto wartość warmińsko-mazurskiej aparatury naukowo-badawczej w całości aparatury naukowo-badawczej na terenie kraju wynosi tylko 1,5% (niższą ma tylko województwo podlaskie, świętokrzyskie i opolskie)². W ocenie przedsiębiorców oferta laboratoriów nie jest jeszcze dostosowana do potrzeb rynku, w tym potrzeb firm działających w obszarze inteligentnych specjalizacji województwa.

W celu lepszego ukierunkowania prowadzonych badań na potrzeby rynku oraz zapewnienia wdrożeń wyników w działalności gospodarczej Województwo potrzebuje wzmocnienia sektora naukowo-badawczego poprzez rozwój nowoczesnej infrastruktury instytucji prowadzących działalność badawczo-rozwojową, przy czym tak samo ważne jest powstawanie jak i modernizacja laboratoriów, (w tym akredytowanych), świadczących usługi B+R w obszarze specjalizacji regionalnych.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1		Nakłady na działalność B+R							

¹ Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025

² „Identyfikacja możliwości wykorzystania funduszy strukturalnych UE na lata 2014-2020 w województwie warmińsko-mazurskim w celu rozwoju współpracy sektora B+R z przedsiębiorstwami” Raport końcowy, PSDB, PAG Uniconsult, Warszawa, 2013

		jako % PKB wg cen bieżących (GERD)							
2		Nakłady na działalność B+R jako % PKB wg cen bieżących (BERD)							

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- Tworzenie nowoczesnej infrastruktury badawczej strategicznej dla regionu z punktu widzenia regionalnych inteligentnych specjalizacji (uzgodnionej w trakcie negocjacji Kontraktu Terytorialnego)

Grupy docelowe: pracownicy naukowcy uczelni, instytucji naukowo-badawczych, studenci, doktoranci

Typy beneficjentów:

- uczelnie wyższe
- jednostki naukowo-badawcze
- centra badawczo-rozwojowe³

Terytorialny obszar realizacji: preferencje dla obszarów strategicznej interwencji:

OSI – Aglomeracja Olsztyna

OSI – Ośrodki subregionalne

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

³ Definicja centrum badawczo-rozwojowego określona została w § 8 ust. 2 pkt 2 lit. c rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 8 maja 2009 r. w sprawie udzielania pomocy finansowej dla inwestycji o dużym znaczeniu dla Gospodarki w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka (Dz. U. z 2009 r. Nr 75, poz. 638, z póź. zm.), zgodnie, z którą: „centrum badawczo-rozwojowym jest - jednostka organizacyjna lub wyodrębniona organizacyjnie jednostka rozpoczynająca lub rozwijająca działalność, której głównym zadaniem jest prowadzenie badań naukowych i prac rozwojowych w wydzielonych i przystosowanych do tego typu działalności pomieszczeniach przy wykorzystaniu infrastruktury technicznej oraz wykwalifikowanej kadry”.

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Liczba nowych naukowców we wspieranych jednostkach, O/K/M								
2	Liczba naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawczej, O/K/M								
3	Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi								

DDZAAŁANIE 1.2 INNOWACYJNE FIRMY (Priorytet inwestycyjny 1.2)

Cele szczegółowe:

Wzrost innowacyjności firm działających w obszarach inteligentnych specjalizacji.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Pomimo inwestowania funduszy strukturalnych w latach 2007-2013 w przedsiębiorstwa, gospodarka Warmii i Mazur nadal nie jest nowoczesna. Z przeprowadzonych badań ewaluacyjnych wynika, iż po okresie zaspokajania podstawowych potrzeb inwestycyjnych firm, ciężar interwencji publicznej powinien być zdecydowanie przekierowany na rozwój innowacyjny. Co więcej, uczynienie specjalizacji gospodarczych województwa „inteligentnymi” wymaga innowacyjności opartej na wynikach prac badawczo-rozwojowych, powstałych zarówno w toku własnej działalności przedsiębiorstw jak i jako rezultat współpracy nauki z biznesem.

Priorytetem województwa powinno stać się usuwanie barier wynikających z poważnego niedoinwestowania badań i innowacji w sektorze prywatnym. Warmińsko-mazurskie podmioty gospodarcze mają najmniejszy w całym kraju udział w strukturze podmiotów ponoszących nakłady na B+R (8,8 % w 2011 r.). Przedsiębiorstwa niedostatecznie partycypują w nakładach na działalność B+R (ok. 38 % poniesionych nakładów ogółem). Zaledwie 1,5 % wydatków na B+R w Polsce jest generowane przez firmy z województwa warmińsko-mazurskiego. Nie sprzyja generowaniu innowacji w firmach ich struktura, ponieważ 99,1 % to firmy mikro i małe, które znacznie rzadziej ponoszą nakłady na B+R niż średnie lub duże.

Poziom działalności innowacyjnej przedsiębiorstw z regionu jest ściśle skorelowany z siłą i jakością ich powiązań ze sferą nauki. W ramach badania ewaluacyjnego⁴ stwierdzono, iż połowa przedstawicieli

⁴ „Badanie instytucji otoczenia biznesu województwa warmińsko-mazurskiego pod kątem konkurencyjności i innowacyjności świadczonych usług wraz z rekomendacjami” Kisiel R., Wojarska M., Babuchowska K., Marks-Bielska R., Olsztyn, 2010

warmińsko-mazurskiego sektora B+R w ciągu ostatnich trzech lat nie miała żadnych doświadczeń w kooperacji z podmiotami gospodarczymi. W sektorze MŚP doświadczenia związane ze współpracą z sektorem nauki miało jedynie 5,7%. Aby to zmienić na rynku musi pojawić się oferta jednostek naukowych adekwatna do potrzeb przedsiębiorstw, zdolna przekonać je, że współpraca może przynieść korzyści firmie.

Dobry poziom działalności innowacyjnej przedsiębiorstw wymaga także właściwej oferty i promocji usług wspierających rozwój i transfer technologii. Zarówno sektor nauki jak i przedsiębiorstwa nie korzystały dotąd bądź w ograniczonym zakresie korzystały z usług świadczonych przez instytucje otoczenia biznesu. Powodami były albo brak odpowiedniej oferty specjalistycznej albo niska świadomość jej istnienia⁵. Tymczasem przedsiębiorstwa przemysłowe z województwa najczęściej wskazywały - obok problemów z dostępem do kapitału i wysokimi kosztami innowacji – również czynniki związane z wiedzą (brak informacji o technologiach, rynkach zbytu) oraz trudności w znalezieniu partnerów do współpracy⁶. Wskazuje to na konieczność przygotowania wysokiej jakości oferty usług proinnowacyjnych oraz zdecydowanej intensyfikacji działań informacyjno-promocyjnych przez IOB (w tym również w zakresie komercjalizacji, sposobu finansowania procesu od pomysłu do wdrożenia, ochrony własności intelektualnej)⁷. Dotychczas skupiały się one głównie na działalności szkoleniowo-doradczej oraz doradczo-informacyjnej (odpowiednio 42,6 % i 25,9 %), zaledwie niewielki odsetek IOB zajmuje się np. audytami technologicznymi (3,7 %) czy usługami doradczymi w zakresie technologii (11 %)⁸.

Firmy oczekują (poza wsparciem finansowym) przede wszystkim wsparcia o charakterze technologicznym czyli takich kwestii jak⁹: doradztwo w zakresie technologicznym, pomoc w znalezieniu dostawcy technologii/oprogramowania, pomoc w określeniu specyfikacji technicznej technologii/oprogramowania, pomoc w modyfikacji zakupionej technologii/oprogramowania, pomoc w negocjacjach z dostawcą technologii/oprogramowania.

Badanie ewaluacyjne *RPO WiM 2007-2013 w kontekście konkurencyjności firm, produktów i usług* wykazało, że duże przedsiębiorstwa z województwa warmińsko-mazurskiego są nadal relatywnie słabe i niezdolne do konkurowania, co osłabia możliwości wsparcia z krajowych programów operacyjnych. Jednocześnie wiele z tych podmiotów funkcjonuje w obszarach zidentyfikowanych w regionie inteligentnych specjalizacji. Z drugiej strony duże przedsiębiorstwa mają większy potencjał do wdrażania innowacji czy nowych technologii¹⁰. Zatem powinny one również uczestniczyć w grupach przedsiębiorstw realizujących wspólne projekty badawcze i innowacyjne.

W obliczu niskich wskaźników przedsiębiorczości szczególnie innowacyjnej oraz negatywnego zjawiska emigracji dobrze wykształconych absolwentów szkół wyższych i wysokim poziomem bezrobocia młodych (w 2012 roku osoby do 24 roku życia stanowiły 20 % wszystkich zarejestrowanych bezrobotnych) kluczowe znaczenie musi mieć wspieranie tworzenia nowych firm bazujących na innowacyjnych pomysłach.

⁵ ibidem

⁶ Działalność innowacyjna przedsiębiorstw 2008-2010, GUS

⁷ ibidem

⁸ „Badanie instytucji otoczenia biznesu województwa warmińsko-mazurskiego pod kątem konkurencyjności i innowacyjności świadczonych usług wraz z rekomendacjami” Kisiel R., Wojarska M., Babuchowska K., Marks-Bielska R., Olsztyn, 2010

⁹ „Identyfikacja możliwości wykorzystania funduszy strukturalnych UE na lata 2014-2020 w województwie warmińsko-mazurskim w celu rozwoju współpracy sektora B+R z przedsiębiorstwami” Raport końcowy, PSDB, PAG Uniconsult, Warszawa, 2013

¹⁰ „Ewaluacja RPO WiM w kontekście konkurencyjności firm, produktów i usług” EGO s.c., Warszawa, 2012

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1		Nakłady na działalność B+R jako % PKB wg cen bieżących (GERD)							
2		Nakłady na działalność B+R jako % PKB wg cen bieżących (BERD)							
3		Odsetek przedsiębiorstw innowacyjnych w przemyśle i usługach							

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- dotacje na tworzenie nowych firm w oparciu o innowacyjne pomysły wraz ze wsparciem doradczym, mentorskim i szkoleniowym jako element przygotowania do funkcjonowania na rynku
- własna działalność B+R przedsiębiorstw:
  - tworzenie i rozwój infrastruktury B+R w przedsiębiorstwach (w tym centra badawczo-rozwojowe);
  - wsparcie prac B+R firm oraz wdrożenia własnych wyników badań naukowych; (w tym wsparcie w zakresie ochrony własności intelektualnej - uzyskania praw wyłącznych dla własnych rozwiązań technicznych);
- wdrożenie w przedsiębiorstwach dostępnych wyników badań/ rozwiązań technologicznych – bon na:
  - nawiązanie współpracy – projekty mające na celu zakup usług B+R, doradczych oraz technologii przez MŚP,
  - rozwój współpracy poprzez projekty B+R – rozwój nowych lub udoskonalenie obecnie oferowanych i wykorzystywanych produktów/ usług/ technologii, przygotowanie do uzyskania akredytacji i certyfikacji, proces akredytacji i certyfikacji oraz proces uzyskiwania ochrony praw własności intelektualnej (MŚP),

oraz kontrakt B+R – wsparcie dużych przedsięwzięć badawczo-rozwojowych połączonych z wdrożeniem opracowanych technologii i/lub produktów (MŚP, duże przedsiębiorstwa)
- przygotowanie i świadczenie pakietowych usług służących podniesieniu innowacyjności firm (w ramach tego typu przedsięwzięć również promocja rozwoju technologicznego

i innowacyjności), w tym inwestycje w infrastrukturę, wyłącznie w celu świadczenia nowych usług;

- wsparcie wspólnych przedsięwzięć grup przedsiębiorców związanych z prowadzeniem prac B+R.
- wsparcie kapitałowe rozwoju firm opartych o innowacyjne pomysły (venture capital)

Grupy docelowe: nie wyodrębniono.

Typy beneficjentów:

- przedsiębiorstwa
- grupy przedsiębiorstw (w tym m.in. porozumienia przedsiębiorstw, sieci, konsorcja, klastry)
- instytucje otoczenia biznesu
- Konsorcja: przedsiębiorstw IOB, jednostek naukowych, uczelni

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: przewidywane wsparcie bezzwrotne oraz na podstawie oceny ex-ante również wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Liczba nowych naukowców we wspieranych jednostkach, O/K/M								
2	Liczba naukowców pracujących w ulepszonych obiektach infrastruktury badawczej, O/K/M								
3	Liczba przedsiębiorstw współpracujących z ośrodkami badawczymi								
4	Inwestycje prywatne								

	uzupełniające wsparcie publiczne dla projektów w zakresie innowacji lub B+R								
5	Liczba przedsiębiorstw wspieranych w celu wprowadzenia na rynek nowych produktów								
6	Liczba przedsiębiorstw wspieranych w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy								
7	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie								
8	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje								
9	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje								
10	Liczba nowych wspieranych przedsiębiorstw								
11	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje)								
12	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (inne niż dotacje)								
13	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach O/K/M								

DZIAŁANIE 1.3 PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ (Priorytet inwestycyjny 3.1)

Cel szczegółowy:

Poprawa przedsiębiorczości w województwie warmińsko-mazurskim.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Większość wskaźników statystycznych opisujących przedsiębiorczość, pomimo poprawy, nadal pozycjonuje województwo warmińsko-mazurskie nisko wśród regionów europejskich, (w tym polskich - 13 miejsce w kraju). W latach 2008-2012 pogłębiła się różnica między ilością przedsiębiorstw na 10 tys. ludności w województwie a średnią krajową (o 32). Nie lepiej przedstawia się nasycenie województwa MŚP (12 miejsce w kraju). W 2012 r. zostało zarejestrowanych 11 588 nowych przedsiębiorstw. Bilans pomiędzy powstałymi a zlikwidowanymi

firmami jest dodatni po raz pierwszy od 2008 roku ale nadal poziom przedsiębiorczości jest niższy niż mogłoby to wynikać z oceny potencjału ludnościowego regionu, którego silną stroną wciąż pozostaje korzystna struktura wiekowa mieszkańców (najniższy w kraju udział ludności w wieku poprodukcyjnym). Niedostateczny poziom przedsiębiorczości w regionie potwierdzają również wyniki badania przeprowadzonego przez PARP opartego na syntetycznym wskaźniku przedsiębiorczości¹¹, w którym warmińsko-mazurskie zajęło ostatnią pozycję w kraju. Z badań opinii przedsiębiorców Warmii i Mazur¹² wynika, że problemami, jakie napotykają początkujące firmy są m.in. niewystarczająca dostępność źródeł finansowania rozwoju przedsiębiorstw i niewielka siła nabywcza ludności. Jednocześnie należy podkreślić, iż współczynnik aktywności zawodowej w województwie, wynoszący w 2012 r. 51,4%, jest najniższy w kraju. W województwie warmińsko-mazurskim na jedną ofertę pracy przypada 159 zarejestrowanych bezrobotnych, przy średniej krajowej 92. W świetle powyższego oczywiste jest, że w warmińsko-mazurskim jest jeszcze duża przestrzeń do zagospodarowania w sferze przedsiębiorczości, pod warunkiem zapewnienia wsparcia kapitałowego, wraz z opieką dla nowopowstałego przedsiębiorstwa. Mając na uwadze ogólnie znane wskaźniki przeżywalności firm w pierwszych latach ich funkcjonowania, kluczowym jest wsparcie „raczkujących” przedsiębiorstw. Stąd m.in. wsparcie dla inkubatorów przedsiębiorczości.

Lokowanie w latach 2007-2013 środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego na tereny pozostałe po zlikwidowanych jednostkach wojskowych oraz przemysłowych nie rozwiązało wszystkich występujących na nich problemów. Są one atrakcyjnie położone i zabudowane, powinny być więc wykorzystane na cele produkcyjne i usługowe. Realizacja na nich działań wpłynie bezpośrednio na wzrost potencjału gospodarczego, atrakcyjność inwestycyjną i przedsiębiorczość w regionie.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR*:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania

* brakujące wskaźniki zostaną uzupełnione w oparciu o badanie eksperckie

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- wspieranie działalności służącej inkubowaniu przedsiębiorstw
- wsparcie inwestycyjne dla nowopowstałych firm wraz ze wsparciem doradczym, mentorskim i szkoleniowym jako element przygotowania do funkcjonowania na rynku
- tworzenie nowej i modernizacja istniejącej infrastruktury na rzecz rozwoju gospodarczego (w tym na obszarach powojennych – nie pozostających w zasobach Agencji Mienia Wojskowego ani żadnej innej instytucji zarządzającej terenami wojskowymi,

¹¹ Tarnawa A., Zadura-Lichota P. „Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstwa w Polsce w latach 2011-2012, Warszawa, PARP.

¹² Regulski A, Zawistowski J (red.), „Ewaluacja Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020. Raport końcowy, IBS Reytech Sp z o.o., Warszawa, 2011

poprzemysłowych, pokolejowych i popegeerowskich); uporządkowanie i przygotowanie terenów inwestycyjnych w celu nadania im nowych funkcji gospodarczych, uzbrojenie terenów inwestycyjnych w media, budowa lub modernizacja układu komunikacyjnego terenu inwestycyjnego, kampanie promocyjne.

Grupy docelowe: osoby fizyczne rozpoczynające działalność gospodarczą, przedsiębiorcy

Typy beneficjentów:

- przedsiębiorstwa
- instytucje otoczenia biznesu (w tym inkubatory przedsiębiorczości i instytucje pokrewne)
- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: przewidywane wsparcie bezzwrotne oraz na podstawie oceny ex-ante również wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie								
2	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje								
3	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje								
4	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe								
5	Liczba nowych wspieranych przedsiębiorstw								

6	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje)								
7	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (inne niż dotacje)								
8	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach O/K/M								

DZIAŁANIE 1.4 INTERNACJONALIZACJA I EKSPANSJA (Priorytet inwestycyjny 3.2)

Cele szczegółowe:

Poprawa atrakcyjności gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego na rynkach krajowych i międzynarodowych.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Województwo warmińsko-mazurskie boryka się również z niedostateczną aktywnością podmiotów gospodarczych regionu na rynkach zagranicznych. Z drugiej strony nie jest atrakcyjne dla kapitału zagranicznego, bo podmioty z jego udziałem w 2011 r. to zaledwie 1,28 % wszystkich tego typu podmiotów w kraju. Przedsiębiorstwa te wygenerowały niewiele ponad 0,6 % zysków, jakie przyniosły firmy z obcym kapitałem w całej Polsce. Udział regionu w ogólnej liczbie pracujących w spółkach z udziałem zagranicznym wyniósł 0,9%. Równie niski był udział w krajowym imporcie tego typu spółek (1,1%) przy udziale w eksporcie wynoszącym 1,6%. W 2011 r. w spółkach z kapitałem zagranicznym zatrudnionych było 1482 osób (15 miejsce w Polsce). Problem małej aktywności kapitału zagranicznego wynika z kilku generalnych słabości Warmii i Mazur w porównaniu z innymi regionami w Polsce – słabej dostępności komunikacyjnej, a co za tym idzie dostępności do rynków zbytu, brak określonej i profesjonalnie przygotowanej oferty prezentującej kapitał ludzki oraz oddalenie od głównych rynków zbytu. Dane dotyczące wymiany handlowej wyraźnie pokazują, że w eksporcie towarów województwo przegrywa konkurencję z innymi regionami. Firmy województwa generują tylko 1,8% krajowego eksportu.

Biorąc pod uwagę niemożność konkurowania o inwestora zagranicznego za pomocą dostępności komunikacyjnej, czy jakości kapitału ludzkiego, szczególną uwagę kieruje się na inny czynnik lokalizacji, jakimi są korzyści zewnętrzne rozumiane jako możliwości kooperacyjne, zaufanie, klimat przedsiębiorczości, jakość instytucji otoczenia biznesu, a w końcu możliwości wypoczynkowe¹³. Te ostatnie stanowią o przewadze regionu, który jest liderem w zakresie czystości środowiska. Jego niepowtarzalne walory umożliwiają rozwój turystyki, rekreacji i lecznictwa uzdrowiskowego, przemysłu czystych technologii (w tym przemysłu drzewnego i rolnictwa ekologicznego), a także „water economy”. Niemniej jednak środowisko przyrodnicze, a w szczególności aktywna jego

¹³ **Dziemianowicz W., Szlachta J. (2012), Konkurencyjność Warmii i Mazur – diagnoza problemowa**, Urząd Marszałkowski Województwa Warmińsko-Mazurskiego, Warszawa

ochrona, powoduje często zniechęcanie potencjalnych inwestorów, którzy poszukują „bezproblemowych” lokalizacji swoich inwestycji¹⁴. Promocja gospodarcza regionu jako czystego i naturalnego a jednocześnie przyjaznego inwestycjom zagranicznym stanowić będzie wyzwanie na kolejne lata. Położenie nacisku na „obecność” firm z regionu jak również instytucji promujących tereny inwestycyjne na światowych wydarzeniach, targach, misjach gospodarczych i spotkaniach będzie kluczowe dla zwiększenia rozpoznawalności regionu, która obecnie oceniana jest jako „średnia” na tle innych regionów kraju. Według *Badania skuteczności kampanii promocyjnej walorów turystycznych wschodniej Polski Piękny Wschód 2010-2012* region kojarzy się głównie ze spokojem, wodą, lasami i czystym środowiskiem. Takie postrzeganie regionu (pomimo, iż pozytywne) ogranicza zarówno liczbę turystów, jak i inwestorów.

Pomimo ogromnego potencjału turystycznego w regionie (w ostatnich latach powiększonego o wysokiej jakości bazę noclegową wydłużającą sezon turystyczny oraz poprawioną jakość gastronomii i nowe atrakcje turystyczne) nadal nie jest on w pełni zbudowany i wykorzystany. Zwiększająca się rokrocznie liczba turystów krajowych i zagranicznych potwierdza jednak trafność wyborów strategicznych w tym obszarze w ramach RPO WiM 2007-2013. Dalsze zwiększenie zainteresowania regionem wymaga nie tylko nowych, pakietowych produktów turystycznych, ale także ciągłego pobudzania popytu na ofertę regionu.

Zarówno internacjonalizacja firm, jak i działania proinwestycyjne oraz promocja gospodarcza, w tym turystyczna regionu, muszą zostać dopasowane do faktycznych potrzeb odbiorców. Wsparcie musi skoncentrować się wokół inicjatyw proeksportowych, budowania trwałych więzi gospodarczych, oraz wykorzystania instytucji powołanych do pozyskiwania inwestorów zewnętrznych.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR*:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania

*brakujące wskaźniki zostaną uzupełnione w oparciu o badanie eksperckie

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- Wsparcie działalności przedsiębiorstw nastawionych na wzrost eksportu i zdobywania nowych rynków zbytu – bon na usługi związane z internacjonalizacją MŚP, w tym:
  - pomoc w poszukiwaniu partnerów biznesowych na rynku europejskim i międzynarodowym;
  - dostarczanie informacji na temat dostępnych funduszy i instrumentów wsparcia dla przedsiębiorców w zakresie eksportu (kredyty i gwarancje rządowe, ubezpieczenia kredytów, programy na udział przedsiębiorców w targach i wystawach);
  - badania nowych rynków zbytu

¹⁴ ibidem

- opracowywanie katalogów eksportowych, oferty biznesowej przedsiębiorstw województwa warmińsko-mazurskiego z uwzględnieniem branż i rynków docelowych;
  - badanie i weryfikacja wiarygodności biznesowych partnerów zagranicznych z rynków wschodnich (tworzenie bazy, uzyskanie dostępu do istniejących baz)
  - kompleksowe doradztwo w zakresie internacjonalizacji (ze szczególnym uwzględnieniem rynków pozaeuropejskich),
  - udział przedsiębiorstw w międzynarodowych (krajowych i zagranicznych) targach, wystawach branżowych, misjach gospodarczych, spotkaniach brokerskich, kooperacyjnych,
  - pomoc prawna związana z internacjonalizacją firm,
- Promocja gospodarcza regionu (projekty sieciowe):
- inwestycyjna
  - oferty biznesowej regionu
  - turystyczna
- wraz z profesjonalizacją obsługi.

Grupy docelowe: przedsiębiorcy, potencjalni inwestorzy, turyści

Typy beneficjentów:

- przedsiębiorstwa
- samorząd województwa, sieci jst, ich związki i stowarzyszenia
- instytucje otoczenia biznesu

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Możliwe projekty systemowe w obszarze promocji gospodarczej.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie								
2	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje								
3	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe								
4	Liczba nowych wspieranych przedsiębiorstw								
5	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje)								
6	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach O/K/M								

Działanie 1.5 NOWOCZESNE FIRMY (Priorytet inwestycyjny 3.3)

Cel szczegółowy:

Zwiększenie zdolności adaptacyjnych przedsiębiorstw do zmieniających się warunków gospodarczych i wyzwań rynkowych.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Rozwój przedsiębiorstwa nie zawsze musi opierać się na oryginalnych wynalazkach i efektach działalności B+R. Może być uzyskiwany również poprzez np. innowacje imitujące, procesowe, oraz wprowadzanie na rynek nowych (dla firmy) produktów i usług. Znacznie większe szanse na poszerzenia oferty produktowej lub usługowej stwarzają wspólne projekty przedsiębiorstw.

Struktura podmiotów gospodarczych: branżowa i wielkościowa oraz uwarunkowania historyczne i przyrodniczo-geograficzne województwa warmińsko-mazurskiego przesądzają o ich ścieżce rozwoju. Oznacza to, że interwencja funduszy strukturalnych w regionie nie może zostać ograniczona wyłącznie do wysokoinnowacyjnych przedsięwzięć (w skali kraju, Europy czy świata). Większość przedsiębiorstw potrzebuje bowiem pomocy w nadążaniu za otoczeniem i dostosowywaniu się do zmieniających się warunków gospodarczych i wyzwań rynkowych.

Wprowadzaniu innowacyjności w przedsiębiorstwach województwa nie sprzyja spadający poziom nakładów inwestycyjnych. Łącznie w 2011 r. regionalne przedsiębiorstwa prywatne zainwestowały tylko 2,2 % ogółu wydatków inwestycyjnych przedsiębiorstw w kraju (najlepsze w tym zakresie

mazowieckie firmy wygenerowały dziesięciokrotnie wyższe nakłady). W województwie przedsiębiorstwa przeznaczają zbyt mało środków na zakup wiedzy, technologii, maszyn i urządzeń. Przykładowo w 2010 r. wydały niewiele ponad 60,8 tys. zł na zakup maszyn i urządzeń technicznych z importu, podczas gdy z najlepszego w tym zakresie województwa śląskiego przeznaczały na ten cel ponad 1,5 mln zł. Wskaźniki innowacyjności przedsiębiorstw stawiają region na ostatnich miejscach w kraju. Mimo to w ostatnich latach odnotowano pozytywne wyjątki od tej reguły sugerujące istnienie niepobudzonego potencjału.

Silna konkurencja innych regionów zarówno w kraju jak i zagranicą sprawiają, że turystyczna oferta województwa musi być szczególnie atrakcyjna. Warmia i Mazury od siedmiu lat, dzięki wsparciu RPO WiM 2007-2013 zmieniają swój image przechodząc od starego, tzw. 3 S („sun, sand, sea” – „słońce, piasek, morze”) do nowego, tzw. 3 E („education, excitement, entertainment” – „edukacja, emocje, rozrywka”) modelu turystyki, która w tym regionie stanowi poważny segment gospodarki. Zdecydowanie większe znaczenie dla nowoczesnego turysty (bardziej świadomego i wymagającego) od walorów środowiska przyrodniczego ma oferta produktowa. Pomimo znaczących zmian w postaci poszerzenia oferty noclegowej o cztero- i pięciogwiazdkowe hotele, poprawy jakości obsługi, transformacja nie została zakończona. By dawać odwiedzającym poczucie uczestnictwa w czymś wyjątkowym poznawczo i emocjonalnie i realnie konkurować o turystów, województwo potrzebuje rozwoju produktów turystycznych i łączenia ich w pakiety, przy wykorzystaniu nowych technologii informacyjno-komunikacyjnych. Następnym krokiem do wydłużenia sezonu turystycznego, obok biznesu szkoleniowo-integracyjnego, to „turystyka senioralna”.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR*:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania

* brakujące wskaźniki zostaną uzupełnione w oparciu o badanie eksperckie

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- Inwestycje w nowoczesne maszyny i sprzęt produkcyjny, ewentualnie wraz z niezbędną infrastrukturą
- Wprowadzenia na rynek nowych produktów/usług (w tym pakietów turystycznych) – preferencje dla wspólnych przedsięwzięć przedsiębiorstw
- Innowacje produktowe i procesowe

Grupy docelowe: mieszkańcy, turyści

Typy beneficjentów:

- przedsiębiorstwa
- partnerstwa publiczno-prywatne (jednostek samorządu terytorialnego i przedsiębiorstw)
- grupy przedsiębiorstw (w tym m.in. porozumienia przedsiębiorstw, sieci, konsorcja, klastry)

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: na podstawie oceny ex-ante wykorzystanie instrumentów finansowych oraz w odniesieniu do pakietowych produktów turystycznych wsparcie bezzwrotne.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie								
2	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje								
3	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie finansowe inne niż dotacje								
4	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe								
5	Liczba nowych wspieranych przedsiębiorstw								
6	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje)								
7	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (inne niż dotacje)								
8	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach O/K/M								

9	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla projektów w zakresie innowacji lub B+R								
10	Liczba przedsiębiorstw wspieranych w celu wprowadzenia na rynek nowych produktów								
11	Liczba przedsiębiorstw wspieranych w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy								

DZIAŁANIE 1.6 USŁUGI DLA BIZNESU (Priorytet inwestycyjny 3.4)

Cel szczegółowy:

Wspieranie zdolności MŚP do udziału w procesach wzrostu i innowacji.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Środowisko biznesowe oprócz bezpośredniego wsparcia wymaga również mocnego otoczenia instytucjonalnego oferującego m.in. usługi doradcze i szkoleniowe. Jak wynika z badań doświadczenia przedsiębiorców w korzystaniu z usług IOB przy podejmowaniu działalności innowacyjnej są niskie. W ciągu ostatnich dwóch lat ze wsparcia IOB korzystało jedynie 3,2% aktywnych innowacyjnie firm z terenu województwa. Zdecydowana większość badanych wskazała jako przyczynę brak potrzeb w tym zakresie, jednakże część (co czwarta firma) nie знаła oferty instytucji a 11,6% w ogóle nie wie, że takie instytucje istnieją. Ponadto 65% firm nigdy nie otrzymało żadnej oferty ze strony IOB¹⁵. Konkurencyjność i innowacyjność IOB w województwie w ocenie przedsiębiorstw jest średnia¹⁶. Wyniki badań rekomendowały zwiększenie dostępności informacyjnej usług IOB wśród przedsiębiorców, rozwinięcie usług w obszarach szczególnie istotnych z punktu widzenia gospodarki regionu (specjalizacji), działania poprawiające wiedzę przedsiębiorstw o dostępie do usług doradczych (ogólnych i proinnowacyjnych) a także zwiększenie potencjału IOB w zakresie szkoleń o charakterze specjalistycznym. Z przeprowadzonego badania ewaluacyjnego pn. „Ewaluacja RPO WiM w kontekście konkurencyjności firm, produktów i usług” wynika, iż pomimo znacznego wsparcia w ramach Programu w latach 2007-2013 na rozbudowę i tworzenie podmiotów otoczenia biznesowego w regionie, zbyt mały nacisk położony został na efektywność działań informacyjnych, doradczych i szkoleniowych. Stąd – w sytuacji, gdy potrzeby infrastrukturalne IOB zostały w dużej mierze zaspokojone, pozostaje wzmocnienie merytoryczne IOB, prowadzące do wymiernych rezultatów. Winny one obejmować uruchomienie i świadczenie konkretnych usług na rzecz przedsiębiorców¹⁷. Zbudowany potencjał IOB w województwie wymaga rozwijania i wykorzystywania

¹⁵ „Identyfikacja możliwości wykorzystania funduszy strukturalnych UE na lata 2014-2020 w województwie warmińsko-mazurskim w celu rozwoju współpracy sektora B+R z przedsiębiorstwami” Raport końcowy, PSDB, PAG Uniconsult, Warszawa, 2013

¹⁶ „Badanie zapotrzebowania przedsiębiorstw województwa warmińsko-mazurskiego w zakresie wysoko wykwalifikowanych usług oferowanych przez IOB wraz z rekomendacjami”, PSDB, Warszawa, 2010.

¹⁷ „Ewaluacja RPO WiM w kontekście konkurencyjności firm, produktów i usług” EGO s.c., Warszawa, 2012

w kolejnych latach poprzez m.in. wspieranie finansowe, organizacyjne oraz merytoryczne (w szczególności zapełniające luki w podaży usług dla firm); podnoszenie jakości i rozszerzanie katalogu usług oraz specjalizację instytucji w celu pełnej profesjonalizacji działań.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR* :

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania

*brakujące wskaźniki zostaną uzupełnione w oparciu o badanie eksperckie

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- wsparcie doradcze i szkoleniowe podmiotów wspierających przedsiębiorczość, w tym zarządzających parkami przemysłowymi, naukowo-technologicznymi, inkubatorami przedsiębiorczości, ośrodków innowacji (w oparciu o zidentyfikowane potrzeby instytucji)
- bon na usługi doradcze i szkoleniowe zwiększające zdolność MŚP do budowania oraz wzrostu przewagi konkurencyjnej na rynku (szeroki, otwarty katalog możliwych usług dla biznesu, możliwość realizacji usługi na terenie całego kraju).

Grupy docelowe: przedsiębiorstwa

Typy beneficjentów:

- przedsiębiorstwa
- instytucje otoczenia biznesu

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS oraz rezultatu bezpośredniego w przypadku EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie								
2	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących dotacje								
3	Liczba przedsiębiorstw otrzymujących wsparcie niefinansowe								
4	Liczba nowych wspieranych przedsiębiorstw								
5	Inwestycje prywatne uzupełniające wsparcie publiczne dla przedsiębiorstw (dotacje)								
6	Wzrost zatrudnienia we wspieranych przedsiębiorstwach O/K/M								

RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w późniejszym terminie*

Ramy wykonania osi priorytetowej, w podziale na fundusze i kategorie regionów

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	R			

KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w późniejszym terminie*

Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji

Fundusz i Kategoria regionu : ...											
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Tabela 12: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.2 KADRY DLA GOSPODARKI

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
10 Inwestowanie w kształcenie, szkolenie oraz szkolenie zawodowe na rzecz zdobywania umiejętności i uczenia się przez całe życie	10.1 ograniczenie i zapobieganie przedwczesnemu kończeniu nauki szkolnej oraz zapewnianie równego dostępu do dobrej jakości wczesnej edukacji elementarnej oraz kształcenia podstawowego, gimnazjalnego i ponadgimnazjalnego, z uwzględnieniem formalnych, nieformalnych i pozaformalnych ścieżek kształcenia umożliwiających ponowne podjęcie kształcenia i szkolenia	EFS
	10.3 wyrównywanie dostępu do uczenia się przez całe życie o charakterze formalnym, nieformalnym i pozaformalnym wszystkich grup wiekowych, poszerzanie wiedzy, podnoszenie umiejętności i kompetencji siły roboczej	EFS
	10.3 bis promowanie elastycznych ścieżek kształcenia, w tym poprzez doradztwo zawodowe i potwierdzanie nabytych kompetencji	EFS

DZIAŁANIE 2.1 JAKOŚĆ I DOSTĘPNOŚĆ EDUKACJI (Priorytet inwestycyjny 10.1)

Cel szczegółowy:

Poprawa dostępności i jakości edukacji na terenie województwa warmińsko-mazurskiego.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Rozwój inteligentnej gospodarki województwa warmińsko-mazurskiego musi opierać się nie tylko o zasoby materialne ale także o kapitał ludzki. Pozytywne postawy, takie jak: otwartość umysłu, chęć uczenia się i tworzenie więzi społecznych należy wspierać już od najmłodszych lat. Mimo intensywnego upowszechnienia edukacji przedszkolnej w ostatnich latach dostępność placówek nadal jest słaba, w wyniku czego w województwie warmińsko-mazurskim zaledwie 60,4 % dzieci w wieku 3-5 lat objętych jest wychowaniem przedszkolnym (najmniej w Polsce). Skutkiem zapewnienia najmłodszym odpowiedniego startu w edukacji jest znaczne zwiększenie ich szans na kolejnych etapach kształcenia, co z kolei znajduje przełożenie na ich szanse na rynku pracy. Efekt ten jest szczególnie widoczny na terenach i w grupach zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz wśród dzieci niepełnosprawnych¹⁸.

Czynnikiem decydującym, czy rozpoczęty na etapie przedszkolnym proces kształcenia zostanie skutecznie wykorzystany i kontynuowany jest jakość edukacji zapewnionej dziecku w kolejnych

¹⁸ Ocena ośrodków wychowania przedszkolnego, utworzonych lub wspartych ze środków finansowych EFS w ramach Poddziałania 9.1.1 PO KL, Ośrodek Ewaluacji Sp. z o.o., 2012

latach. Tymczasem szkoły nadal nie przeszły w pełni transformacji metod kształcenia i - pomimo wielu pozytywnych zmian w tym zakresie – nadal nie rozwijają umiejętności kluczowych dla współczesnego rynku pracy, takich jak innowacyjność, przedsiębiorczość, samodzielne uczenie się, zdobywanie informacji, ich przetwarzanie oraz identyfikowanie problemów i szukanie indywidualnych strategii ich rozwiązywania. Jak wskazują badania prowadzone w ramach innowacyjnego projektu „Umiem się uczyć”, kompetencje te przekładają się na lepsze wyniki edukacyjne, bardziej elastyczne podejście do samokształcenia i późniejszy nawyk uczenia się przez całe życie. Niska zdawalność egzaminów gimnazjalnych i maturalnych przez uczniów w regionie potwierdza negatywne zjawisko powielania w szkołach starych schematów i wyuczonych formuł. W tym obszarze dużą rolę odgrywają kompetencje nauczycieli, zwłaszcza w zakresie wykorzystania nowoczesnych technologii i sprzętu¹⁹, ale i także ich podejście do edukacji. Wzrost odsetka uczniów osiągających najgorsze wyniki przy jednoczesnym braku wzrostu odsetka uczniów osiągających najlepsze jest przesłanką do skupienia uwagi na uczniach najbardziej uzdolnionych i rozbudowy oferty edukacyjnej szkół o działania dostosowane ich potrzeb.

Również poziom kształcenia zawodowego odbiega od wyzwań współczesnej gospodarki, co przekłada się na duży odsetek bezrobotnych wśród absolwentów szkół zawodowych. Jedną z przyczyn takiego stanu rzeczy jest zarówno niedopasowanie lub zdezaktualizowanie wiedzy i umiejętności nauczycieli w obszarze kształcenia praktycznego, jak i niedostosowanie infrastruktury szkół do rzeczywistych potrzeb, w tym w sprzęt TIK²⁰.

Region o najwyższych wskaźnikach bezrobocia musi szczególnie dbać o wykształcenie swoich mieszkańców. Tymczasem w województwie ponad 10 % osób kończy edukację przedwcześnie. Co więcej, w regionie występuje największy w kraju odsetek gospodarstw domowych (ponad połowa), które nie mają aspiracji, by dzieci w nich zamieszkujące ukończyły szkołę wyższą. Szanse na zatrudnienie osób słabo wykształconych są coraz mniejsze. W ostatnich latach w Europie różnice w poziomie bezrobocia między osobami słabo wykształconymi a dysponującymi wyższym poziomem wykształcenia znacznie się pogłębiły. Osoby z niższym wykształceniem, nawet jeżeli pracują, zarabiają mniej, zwykle zatrudnione są na niepewnych warunkach i częściej uzależnione od pomocy socjalnej.

Niektóre grupy społeczne zjawisko przedwczesnego kończenia nauki dotyka szczególnie silnie. Są to w szczególności grupy znajdujące się w gorszej sytuacji społeczno-ekonomicznej i zagrożone, takie jak młodzież objęta opieką socjalną i osoby niepełnosprawne lub o specjalnych potrzebach edukacyjnych²¹. Ograniczeniu tego zjawiska sprzyja indywidualizacja podejścia do ucznia oraz włączenie w proces edukacji członków rodzin. Efekt ten może być osiągnięty m.in. poprzez wsparcie i wykorzystanie małych szkół na obszarach defaworyzowanych, pełniących nie tylko funkcję edukacyjną, ale będących także centrami życia społecznego.

Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

¹⁹ *Badanie efektów projektów realizowanych w ramach Działania 9.4 PO KL w województwie pomorskim mających na celu dostosowanie kwalifikacji nauczycieli kształcenia zawodowego do zmieniającej się sytuacji w regionie i zmian w systemie edukacji*, Pracownia Badań i Doradztwa "Re-Source" Korczyński Sarapata sp.j., 2012

²⁰ *Ewaluacja stopnia osiągnięcia wskaźników Priorytetu IX PO KL Działania 9.2 Podniesienie jakości i atrakcyjności szkolnictwa zawodowego*, Agrotec Polska Sp. z o.o., 2011

²¹ *Aktywne włączenie młodzieży niepełnosprawnej lub z problemami zdrowotnymi. Dokument informacyjny*, Europejska Fundacja na rzecz Poprawy Warunków Życia i Pracy, 2010

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1	Liczba nauczycieli prowadzących zajęcia z wykorzystaniem TIK dzięki EFS											

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- wsparcie nauczycieli w zakresie kształcenia i doskonalenia zawodowego jako element wsparcia przedszkola/szkoły/placówki oświatowej (w tym kursy podnoszące kompetencje nauczycieli w zakresie nowych technik nauczania i pobudzania kreatywności),
- przeciwdziałanie rozwarstwieniu społecznemu w dostępie do edukacji, w tym wsparcie placówek z terenów defaworyzowanych,
- upowszechnienie wysokiej jakości edukacji przedszkolnej (tworzenie nowych miejsc przedszkolnych oraz rozwój istniejących placówek) z uwzględnieniem szczególnych potrzeb edukacyjnych dzieci, w tym niepełnosprawnych,
- poprawa jakości kształcenia w szkołach/placówkach oświatowych prowadzących kształcenie ogólne i specjalne (w tym niezbędne doposażenie bazy dydaktycznej i naukowej),
- kontynuacja wdrażania założeń rządowego programu „Cyfrowa szkoła”.

Grupy docelowe: dzieci w wieku przedszkolnym oraz ich rodzice/opiekunowie prawni, uczniowie szkół/placówek oświatowych prowadzących kształcenie ogólne i specjalne, przedszkola/szkoły/ placówki oświatowe oraz ich pracownicy i kadra wspierająca i organizująca proces nauczania, mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego

Typy beneficjentów: organy prowadzące szkoły placówki oświatowe²².

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego, z preferencjami dla obszarów strategicznej interwencji:

- OSI – Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej
- OSI – Obszary o słabym dostępie do usług publicznych

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do

²² Objęte Ustawą z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.)

osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLVK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Liczba miejsc wychowania przedszkolnego dofinansowanych w programie								
2	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych								
3	Liczba szkół i placówek systemu oświaty wyposażonych w sprzęt TIK do prowadzenia zajęć edukacyjnych								
4	Liczba nauczycieli objętych wsparciem w programie								
5	Liczba uczniów uczestniczących w zajęciach prowadzonych w oparciu o indywidualne podejście do ucznia								

DZIAŁANIE 2.2 DOSKONALENIE KWALIFIKACJI KADR (Priorytet inwestycyjny 10.3 i 10.3 bis)

Cel szczegółowy:

Podniesienie umiejętności i kwalifikacji kadr regionalnej gospodarki.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Dobrze funkcjonujące przedsiębiorstwo jest silne nie tylko wiedzą i kompetencjami osób zarządzających, ale także kwalifikacjami pracowników dobrze przygotowanych do wykonywania zawodu. Warunkiem polepszenia kompetencji kadr jest poprawa jakości kształcenia, któremu sprzyjają dobre warunki dydaktyczne w szkołach i placówkach kształcenia zawodowego, zbliżone do rzeczywistego środowiska pracy. Dopasowaniu kwalifikacji pracowników po szkołach zawodowych do potrzeb przyszłych pracodawców sprzyja zaangażowanie przedsiębiorców w proces kształcenia zawodowego i egzaminowania: od wskazania potrzeb aż do wspólnego przygotowania programów nauczania ze szkołami, organizacji praktyk, prowadzenia kursów zawodowych, zwiększenie udziału w egzaminach praktycznych.

Ustawowym zadaniem systemu oświaty jest przygotowanie uczniów do wyboru zawodu i kierunku kształcenia. W trudnym momencie podejmowania decyzji uczeń potrzebuje pomocy usytuowanej blisko niego. Sprzyja temu świadczenie doradztwa zawodowego bezpośrednio w szkołach. Zwiększa to trafność podejmowanych decyzji edukacyjnych i zawodowych, minimalizuje koszty psychiczne wynikające z niewłaściwych wyborów i materialne związane z dojazdem do placówek specjalistycznych. Niezbędne jest także zagwarantowanie systematycznego oddziaływania na uczniów w ramach planowych działań realizowanych metodami aktywnymi (warsztaty, zajęcia aktywizujące) oraz udzielanie uczniom pomocy w wyborze i selekcji informacji dotyczących edukacji i rynku pracy, zgodnie z planowanym przez nich kierunkiem rozwoju zawodowego. Właściwa realizacja zadań doradztwa zawodowego przyczynia się do obniżenia społecznych kosztów kształcenia dzięki poprawieniu trafności wyborów na kolejnych etapach edukacji. Do tego niezbędni są także wykwalifikowani, dobrze przygotowani doradcy zawodowi. Tymczasem badania wskazują, że doradcy zawodowi często wykorzystują ograniczony katalog działań i narzędzi. Mają przy tym tendencję do wykorzystywania metod już sprawdzonych i wymagających relatywnie niewielkiego nakładu pracy²³.

Kompetencje i kwalifikacje stanowią szczególnego rodzaju kapitał, którego znaczenie rośnie w warunkach globalnej konkurencji. Muszą być stale doskonalone, aby móc odpowiadać na wyzwania zmieniających się technologii, złożoności procesów gospodarczych i społecznych. Mimo to mieszkańcy regionu zdają się nie dostrzegać wszystkich korzyści płynących ze stałego podnoszenia swojej wiedzy i umiejętności (brak kultury uczenia się przez całe życie). Udział osób dorosłych z Warmii i Mazur w kształceniu ustawicznym, edukacji, szkoleniach aktywności związanej z podnoszeniem swoich kwalifikacji zawodowych czy innych umiejętności jest najniższy w kraju. Tymczasem szybkie przemiany gospodarcze i społeczne wymagają zmian w nastawieniu do kariery edukacyjnej i zawodowej, w tym przygotowania do reorientacji zawodowej. Osoby dorosłe ponoszą często konsekwencje słabej tradycji kształcenia praktycznego i aktywnego uczenia się. Potrzebują wsparcia w zmianie sposobu myślenia oraz wprowadzenia ich do systemu kształcenia formalnego i pozaformalnego dzięki m.in. wysokospecjalistycznym usługom doradczym i informacyjnym.

Rozpiętość między zapotrzebowaniem na usługi edukacyjne, wynikające z istniejącego poziomu wykształcenia i kwalifikacji ludności - z jednej strony oraz przemian technologicznych i wymagań dotyczących zasobów pracy - z drugiej strony, stanowi przesłankę intensyfikacji procesu kształcenia ustawicznego w regionie. Potrzebne są różne formy uzupełniania wykształcenia i podnoszenia

---

²³ Raport końcowy z realizacji badania: Stan i rola doradztwa zawodowego w wybranych powiatach województwa warmińsko-mazurskiego wykonany w 2011 roku przez ASM – Centrum Badań i Analiz Rynku Sp. z o.o.

kwalifikacji (nauka w trybie wieczorowym, zaocznym czy korespondencyjnym, studia podyplomowe, kursy i szkolenia) oraz działania na rzecz wzrostu zakresu korzystania z usług edukacyjnych.

Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych wskaźników UE	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i docelowej	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu											

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- wsparcie dla osób dorosłych, które z własnej inicjatywy są zainteresowane zdobywaniem umiejętności lub podwyższaniem kwalifikacji
- wsparcie placówek prowadzących kształcenie ustawiczne umożliwiające m.in. podniesienie jakości oferowanych usług, ich dostosowanie do potrzeb regionalnego rynku pracy oraz wdrożenie innowacyjnych form kształcenia ustawicznego
- rozwijanie umiejętności, wiedzy i kompetencji osób dorosłych (ze szczególnym uwzględnieniem osób o niskich kwalifikacjach) poprzez udział w edukacji formalnej, nieformalnej i pozaformalnej (w tym kwalifikacyjnych kursach zawodowych, kursach umiejętności zawodowych oraz innych kursach umożliwiających uzyskanie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji zawodowych bądź nabycie uprawnień zawodowych), ukierunkowane na zdobycie nowych, podwyższenie lub zmianę kwalifikacji zawodowych lub wykształcenia ogólnego (w oparciu o zdiagnozowane predyspozycje/deficyty)
  - programy współpracy szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe z otoczeniem społeczno-gospodarczym (pracodawcami/organizacjami pracodawców, instytucjami rynku pracy oraz uczelniami wyższymi) obejmujące:
    - zaangażowanie pracodawców w opracowanie systemu identyfikacji potrzeb kwalifikacyjno-zawodowych zgodnie z regionalnym i lokalnym rynkiem pracy, w tym wspólne projektowanie oferty kształcenia;
    - zaangażowanie pracodawców we wspólne przygotowanie programów nauczania ze szkołami, organizację kształcenia praktycznego dla uczniów w rzeczywistych warunkach pracy oraz prowadzenie kwalifikacyjnych kursów zawodowych, jak również zwiększenia udziału pracodawców w procesie egzaminowania i doradztwa zawodowego;
    - zaangażowanie uczelni i rynku pracy w doskonalenie umiejętności nauczycieli zawodu zapewniające możliwość aktualizowania swojej wiedzy przez bezpośredni kontakt z rzeczywistym środowiskiem pracy (oferty praktyk i staży dla nauczycieli w przedsiębiorstwach, uruchomienie studiów podyplomowych);

- działania z obszaru doradztwa zawodowego oraz orientacji zawodowej obejmujące:
  - diagnozę kompetencji zawodowych;
  - wyrównanie dostępu do usług poradnictwa edukacyjnego i doradztwa zawodowego;
  - zapewnienie powszechnego dostępu do odpowiedniej informacji edukacyjno-zawodowej;
  - doskonalenie kwalifikacji zawodowych osób realizujących zadania z zakresu doradztwa zawodowego w celu odpowiedniego przygotowania do ich realizacji;
- doposażenie bazy dydaktycznej szkół i placówek prowadzących kształcenie zawodowe (w tym centra kształcenia zawodowego i ustawicznego) zapewniające wysoką, jakość kształcenia oraz warunki zbliżone do rzeczywistego środowiska pracy zawodowej (przy wykorzystaniu mechanizmu cross-finansingu);
- rozwój wysokiej jakości szkolnictwa zawodowego dostosowanego do potrzeb gospodarki (tworzenie nowych kierunków nauczania, ułatwianie wejścia na rynek absolwentom, dostosowanie szkolnictwa zawodowego do specyficznych zdiagnozowanych potrzeb firm z regionu (szczególnie w obszarach inteligentnych specjalizacji)

Grupy docelowe: Osoby dorosłe z własnej inicjatywy zainteresowane zdobywaniem umiejętności lub podwyższaniem kwalifikacji, , młodzież ucząca się w szkołach i placówkach prowadzących kształcenie zawodowe (w tym osoby niepełnosprawne); doradcy zawodowi/osoby realizujące zadania z zakresu doradztwa zawodowego; rodzice i opiekunowie młodzieży wspieranych szkół i placówek; przedsiębiorcy

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego,
- instytucje edukacyjne, w tym szkoły wyższe,
- przedsiębiorstwa, ich związki i stowarzyszenia,
- instytucje otoczenia biznesu,
- Instytucje pozarządowe.

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Liczba osób uczestniczących w pozaszkolnych formach kształcenia realizowanych we współpracy z pracodawcami								
2	Liczba uczniów szkół i placówek kształcenia zawodowego uczestniczących w stażach i praktykach u pracodawców								

RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w późniejszym terminie*

Ramy wykonania osi priorytetowej, w podziale na fundusze i kategorie regionów

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	R			

KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w późniejszym terminie*

Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji

Fundusz i Kategoria regionu : ...											
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Tabela 12: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.3 CYFROWY REGION.

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
2. Zwiększenie dostępności, stopnia wykorzystania i jakości technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK)	2.2. rozwój produktów i usług opartych na TIK, handlu elektronicznego oraz zwiększanie zapotrzebowania na TIK	EFRR
	2.3. wzmocnienie zastosowań TIK dla e-administracji, e-uczenia się, e-włączenia społecznego, e-kultury i e-zdrowia	EFRR

DZIAŁANIE 3.1 HANDEL I USŁUGI OPARTE NA TIK (Priorytet inwestycyjny 2.2):

Cel szczegółowy:

Zwiększenie wykorzystania i jakości nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w gospodarce województwa.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Dla województwa warmińsko-mazurskiego, w którym konieczność zachowania reżimów środowiska przyrodniczego jest sprawą nadrzędną, niezwykle istotne jest podjęcie intensywnych kroków prowadzących do rozwoju gospodarki opartej na wiedzy. Zwiększenie udziału technologii informacyjno-komunikacyjnych w gospodarce województwa wymaga podjęcia szeregu działań, co wynika ze znacznych zaległości regionu w tym zakresie w porównaniu z innymi regionami w Europie. Obok takich problemów jak mały dostęp do Internetu zarówno przedsiębiorstw, jak i gospodarstw domowych, wymienia się także: małą otwartość społeczną na szeroko rozumianą technologię informatyczno-komunikacyjną, niski poziom korzystania z Internetu i umiejętności obsługi komputera oraz niską pozycję województwa ze względu na wykorzystanie wszystkich nowych technologii takich jak komputer, Internet czy telefon komórkowy. Problem małej dostępności do Internetu będzie niwelowany w niedługiej perspektywie dzięki inwestycjom w budowę sieci szerokopasmowych oraz projektom polegającym na włączeniu cyfrowym prowadzonym w latach 2007-2013. W ślad za tym musi iść zwiększenie podaży wyspecjalizowanych usług świadczonych z wykorzystaniem nowoczesnych sieci.

Oczekuje się, że w wyniku realizacji niniejszego priorytetu zwiększy się wykorzystanie TIK przez przedsiębiorstwa do prowadzenia, rozwoju i poprawy efektywności działalności gospodarczej. TIK są również szansą na zwiększenie liczby miejsc pracy, szczególnie dla ludzi młodych, związanych między innymi z pracą na odległość, handlem elektronicznym, usługami elektronicznymi itp. Możliwość oferowania produktów i usług za pośrednictwem Internetu obniża w sposób znaczący koszty prowadzenia działalności gospodarczej, co może stanowić zachętę to podejmowania zatrudnienia.

Wyższy stopień obiegu informacji, a także obniżenie kosztów komunikacji i transportu na większe odległości przyczyniają się do zwiększenia zasięgu funkcjonowania firm lokalnych i regionalnych. Ciągła ewolucja i specjalizacja w świadczeniu usług i utrzymywaniu kontaktów oraz relacji z klientami

w zakresie ich obsługi, a także relacji z partnerami biznesowymi jest realną szansą na zwiększenie konkurencyjności rodzimych przedsiębiorstw na rynkach międzynarodowych.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1		Odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną							

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- wsparcie głównie dla MŚP w zakresie rozwoju produktów i usług opartych na TIK, sprzedaży produktów i usług w Internecie (handel elektroniczny), tworzenia i udostępniania usług elektronicznych odpowiadających ich potrzebom, wprowadzania procesów modernizacyjnych;
- przedsięwzięcia polegające na usprawnieniu procesów zarządczych w przedsiębiorstwach (inteligentne systemy zarządzania: zarządzanie zasobami ludzkimi, towarowymi i usługowymi, zarządzanie systemami finansowo-księgowymi, zarządzanie produkcją, automatyzacja procesu produkcyjnego) oraz kontaktów z klientem;
- wsparcie rozwoju współpracy między przedsiębiorstwami w oparciu o nowoczesne rozwiązania teleinformatyczne.

Grupy docelowe: przedsiębiorcy.

Typy beneficjentów: przedsiębiorstwa, grupy przedsiębiorstw

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: przewidywane wsparcie bezzwrotne oraz na podstawie oceny ex-ante również wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Liczba przedsiębiorstw wspieranych w celu wprowadzenia produktów nowych dla firmy [szt.]								
2	Liczba usług publicznych udostępnionych online o stopniu dojrzałości 3 - dwustronna interakcja [szt.]								
3	Liczba usług publicznych udostępnionych online o stopniu dojrzałości co najmniej 4 - transakcja [szt.]								

DZIAŁANIE 3.2 ROZWÓJ E-USŁUG PUBLICZNYCH *(Priorytet inwestycyjny 2.3)*

Cel szczegółowy:

Zwiększenie wykorzystania nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych w podmiotach świadczących usługi publiczne.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Wysoko wyspecjalizowane usługi publiczne, w tym usługi z zakresu e-administracji, e-learningu, e-integracji, e-kultury i e-zdrowia są kluczowym czynnikiem dla poprawy atrakcyjności województwa, jako miejsca pracy i życia. Usprawnienie obsługi mieszkańców i przedsiębiorców w zakresie spraw administracyjnych, opieki zdrowotnej, edukacji oraz zapewnienie większej dostępności do dóbr kultury pozwoli na większą integrację społeczeństwa, podniesienie poziomu zabezpieczenia społecznego, rozwoju intelektualnego i włączenia jednostek w życie społeczne. Zwiększenie i upowszechnienie dostępności do usług publicznych jest istotne zarówno dla wzmocnienia pozycji ośrodków miejskich w województwie (szczególnie regionalnego, subregionalnych i ponadlokalnych), jak i podniesienia standardu życia na obszarach wiejskich. Wdrożenie e-usług publicznych we wszystkich instytucjach pełniących funkcje publiczne pozwoli również na zmniejszenie obciążeń administracyjnych i obniży wysokie koszty funkcjonowania urzędów, a także zapewni bezpieczeństwo danych, które są w posiadaniu instytucji publicznych w regionie.

Do rozwoju gospodarczego regionu przyczynić się może sprawny i spójny system informacji przestrzennej. Służby geodezyjne i kartograficzne na wszystkich szczeblach samorządowych borykają się z ogromnym problemem nieaktualności posiadanych map, braku map cyfrowych oraz bardzo wysokimi kosztami standaryzacji i cyfryzacji zasobów geodezyjno-kartograficznych. Cyfryzacja

zasobów i rejestrów publicznych pozwoli na ich sprawną obsługę (gromadzenie, systematyzowanie, archiwizowanie, zabezpieczanie, itp.) przez instytucje odpowiedzialne za ich prowadzenie oraz większą ich dostępność dla zainteresowanych. Stworzenie narzędzi do ich wygodnej obsługi pozwoli na obniżenie kosztów i sprawniejsze prowadzenie wszelkiego rodzaju inwestycji, zwiększenie ich dostępności dla inwestorów. Ponadto stworzenie narzędzi integrujących dane przestrzenne z informacją handlową, kulturalną, turystyczną, itp., pomoże mieszkańcom i turystom w pozyskiwaniu informacji potrzebnych do codziennego funkcjonowania.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1		Odsetek przedsiębiorstw wykorzystujących Internet w kontaktach z administracją publiczną							

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

Wzmocnienie zastosowania technologii informacyjno-komunikacyjnych w usługach publicznych szczebla regionalnego/lokalnego poprzez realizację działań ukierunkowanych na:

- rozwój e-usług, w tym m.in:
  - e-administracja: np. zintegrowanie wewnętrznych systemów obsługi/zarządzania podmiotów świadczących usługi publiczne w województwie, tworzenie systemów zarządzania zasobami ludzkimi, tworzenie narzędzi elektronicznej obsługi działalności gospodarczej;
  - e-edukacja: np. budowa platform edukacyjnych dla dzieci i młodzieży (w szczególności z małych miast i wsi) z utrudnionym dostępem do prorozwojowych zajęć pozaszkolnych;
  - e-zdrowie: zintegrowanie regionalnej sieci informacji medycznej, tworzenie e-usług placówek ochrony zdrowia;
  - rozwój systemów informacji przestrzennej: np. rozwój i integracja istniejących platform GIS, digitalizacja, harmonizacja i uzupełnienie zasobów geodezyjno-kartograficznych, inteligentne przewodniki, mapy zagrożeń i ryzyk.

Istotnym elementem prowadzonych działań powinno być integrowanie systemów informacyjnych w danej dziedzinie oraz zapewnienie ich interoperacyjności w skali całego regionu i zachowania kompatybilności z systemami na poziomie krajowym.

- rozwój zasobów treści cyfrowych poprzez digitalizację, udostępnianie i przechowywanie zasobów kulturowych, naukowych i edukacyjnych będących w posiadaniu instytucji szczebla regionalnego/lokalnego.

Grupy docelowe: mieszkańcy województwa, turyści, przedsiębiorcy, instytucje publiczne.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- związki i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
- organizacje pozarządowe;
- jednostki naukowo-badawcze,
- instytucje kultury, edukacyjne, rynku pracy,
- instytucje ochrony zdrowia (posiadające kontrakt z NFZ),
- uczelnie wyższe.

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględnią będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLVK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości 3 - dwustronna interakcja [szt.]								
2	Liczba usług publicznych udostępnionych on-line o stopniu dojrzałości co najmniej 4 - transakcja [szt.]								
3	Liczba urzędów, które usprawniły funkcjonowanie dzięki awansowi cyfrowemu [szt.]								

RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w późniejszym terminie.*

Ramy wykonania osi priorytetowej, w podziale na fundusze i kategorie regionów

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	R			

KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w późniejszym terminie.*

Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji

Fundusz i Kategoria regionu : ...											
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Tabela 12: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.4 EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA.

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach	4.1. wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych	EFRR
	4.2. promowanie efektywności energetycznej i korzystania z odnawialnych źródeł energii w przedsiębiorstwach	EFRR
	4.3. wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystania odnawialnych źródeł energii w infrastrukturze publicznej, w tym w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym	EFRR
	4.5. promowanie strategii niskoemisyjnych dla wszystkich rodzajów terytoriów, w szczególności dla obszarów miejskich, w tym wspieranie zrównoważonej, multimodalnej mobilności miejskiej i działań adaptacyjnych mających oddziaływanie łagodzące na zmiany klimatu	EFRR
	4.7. promowanie wykorzystania wysokosprawnej kogeneracji ciepła i energii elektrycznej w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe	EFRR

DZIAŁANIE 4.1 PRODUKCJA I DYSTRYBUCJA ODNAWIALNYCH ŹRÓDEŁ ENERGII (*Priorytet inwestycyjny 4.1*)

Cel szczegółowy:

Zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii w ogólnym bilansie energetycznym regionu.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się jednym z największych udziałów odnawialnych źródeł energii w wytwarzaniu energii elektrycznej (w 2012 r. energia produkowana z OZE stanowiła 74,4% ogółu energii elektrycznej produkowanej w regionie). Z drugiej strony stanowi to zaledwie 3,3% takiej energii wytwarzanej w kraju. Region zmuszony jest do importowania energii elektrycznej (prawie w całości zagrożony spadkami napięć), dlatego powinien dążyć do jak największej samowystarczalności w tym względzie.

Powyższe założenia realizowane będą poprzez wsparcie jednostek o mniejszej mocy wytwarzania wykorzystujących energię pochodzącą z biomasy, biogazu, wiatru (małe pojedyncze wiatraki) i słońca oraz ciepło przy wykorzystaniu energii geotermalnej lub słonecznej, w oparciu o moc zainstalowaną elektrowni (jednostki), jak również budowy instalacji do produkcji biokomponentów i biopaliw. Przewiduje się również możliwość wsparcia zakładów produkujących urządzenia dla OZE. Prowadzone działania przyporządkowane będą nadrzędnemu celowi określonego dla Polski w ramach tzw. pakietu klimatyczno-energetycznego, zgodnie z którym udział energii ze źródeł odnawialnych

w zużyciu energii finalnej ma wynieść 15% w roku 2020. Ponadto, przy planowaniu interwencji będą brane pod uwagę ograniczenia wynikające z różnych form ochrony przyrody. Jest to kwestia szczególnie istotna na Warmii i Mazurach ze względu na unikatowe walory krajobrazowo-przyrodnicze oraz na fakt, iż prawie 47% województwa stanowią obszary prawnie chronione.

Główną barierą dla uwolnienia potencjału w zakresie odnawialnych źródeł energii w regionie stanowią możliwości odbioru wytworzonej energii. Wyniki badania pt. „*Delimitacja obszarów potencjalnej lokalizacji dużej energetyki wiatrowej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego*” pokazują, że operatorzy elektroenergetycznego systemu dystrybucyjnego na Warmii i Mazurach nie przewidują wydawania nowych warunków przyłączy dla odnawialnych źródeł energii (aktualna i planowana łączna moc przyłączeniowa wynosi 0 MW). Główną przyczyną takiego stanu rzeczy jest zły stan infrastruktury energetycznej w województwie, a w szczególności słabo rozwinięta i nieprzystosowana do przesyłu większych mocy sieć dystrybucyjna, bardzo duże trudności z budowaniem nowych linii dystrybucyjnych, praktycznie wykorzystane już sposoby zwiększenia zdolności przesyłowych, co powoduje, że sieć energetyczna nie jest w stanie odebrać dodatkowej energii. Mając na uwadze powyższe, jakiegokolwiek przyłączenie źródeł wytwórczych energii elektrycznej do sieci dystrybucyjnej pomiędzy rokiem 2013, a 2018 będzie możliwe tylko w przypadku skierowania odpowiednich strumieni finansowych na realizację projektów budujących oraz modernizujących sieci, umożliwiających przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej do Krajowego Systemu Energetycznego.

Realizacja działania pozwoli na zwiększenie udziału energii odnawialnej w bilansie energetycznym regionu i kraju. Wpłynie to na ograniczenie emisji szkodliwych gazów i pyłów do atmosfery oraz dzięki wykorzystaniu lokalnych źródeł energii odnawialnej zwiększy konkurencyjność województwa. Nie bez znaczenia pozostaje również wpływ rozwoju OZE na rynek pracy. Dynamicznie rozwijający się sektor energetyczny jest w stanie wpłynąć na zwiększenie liczby miejsc pracy w regionie, co przełoży się na redukcję bezrobocia, które jest nadal znaczącym problemem województwa warmińsko-mazurskiego.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1		Produkcja energii elektrycznej z odnawialnych nośników w województwie							
2		Emisja gazów cieplarnianych (1990=100)							

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- wytwarzanie energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych wraz z podłączeniem do sieci dystrybucyjnej/przesyłowej.

- efektywna dystrybucja ciepła z OZE (m.in. fotowoltaika, geotermia, pompy ciepła, kotłownie).
- budowa/modernizacja sieci umożliwiających przyłączanie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego – projekty realizowane przez OSD (operator systemu dystrybucyjnego).
- budowa instalacji do produkcji biokomponentów i biopaliw.
- budowa, modernizacja zakładów do produkcji urządzeń OZE.

Grupy docelowe: mieszkańcy województwa, turyści, przedsiębiorcy.

Typy beneficjentów:

- przedsiębiorcy,
- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia/jednostki organizacyjne,
- inne podmioty posiadające osobowość prawną.

Terytorialny obszar realizacji: w planie zagospodarowania przestrzennego województwa zostaną wyznaczone strefy zakazu wykorzystania lub ograniczonego rozwoju różnych form energetyki odnawialnej.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: przewidywane wsparcie bezzwrotne oraz na podstawie oceny ex-ante również wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej	[MW]							
2	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych	[tony ekwiwalentu CO ₂]							
3	Liczba wbudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	[szt.]							

4	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	[szt.]							
---	--	--------	--	--	--	--	--	--	--

DZIAŁANIE 4.2 EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA I WYKORZYSTANIE OZE W PRZEDSIĘBIORSTWACH (Priorytet inwestycyjny 4.2)

Cel szczegółowy:

Zwiększenie efektywności w przedsiębiorstwach poprzez ograniczenie strat i zużycia energii.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Wykorzystanie wszelkich rozwiązań umożliwiających ograniczenie zużycia energii przez przedsiębiorstwa w regionie Warmii i Mazur jest konieczne z uwagi na stale wzrastające wymagania ochrony środowiska. Ponadto, ceny energii elektrycznej pozostają wciąż na wysokim poziomie w skali kraju, co dodatkowo mobilizuje do zintensyfikowania działań w zakresie ich obniżenia. Zakłada się wsparcie mikro, małych i średnich przedsiębiorstw podejmujących działania polegające na zastosowaniu energooszczędnych technologii, wprowadzaniu systemów zarządzania energią, jak i zmianie systemów wytwarzania i wykorzystywania energii, w tym pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Wpłynie to znacząco na redukcję kosztów ich funkcjonowania, co bezpośrednio przełoży się na zwiększenie ich konkurencyjności. Dodatkowo zmniejszenie zużycia energii przez przedsiębiorstwa powinno przyczynić się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1		Produkcja energii elektrycznej z odnawialnych nośników w województwie							
2		Emisja gazów cieplarnianych (1990=100)							

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- zwiększenie efektywności energetycznej MŚP, modernizacja instalacji / technologii w celu zmniejszenia zużycia energii cieplnej, elektrycznej lub wody;
- wdrażanie systemów zrównoważonego zarządzania energią;
- audyty energetyczne MŚP (wyłącznie jako element kompleksowy projektów wymienionych powyżej).

Grupy docelowe: MŚP.

Typy beneficjentów: MŚP.

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: przewidywane wsparcie bezzwrotne oraz na podstawie oceny ex-ante również wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Liczba przedsiębiorstw, które w wyniku wsparcia poprawiły efektywność energetyczną	[szt.]							
2	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych	[tony ekwiwalentu CO ₂]							
3	Liczba wbudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	[szt.]							
4	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	[szt.]							

DZIAŁANIE 4.3 EFEKTYWNOŚĆ ENERGETYCZNA I ODNAWIALNE ŹRÓDŁA ENERGII W BUDYNKACH PUBLICZNYCH I SEKTORZE MIESZKANIOWYM (Priorytet inwestycyjny 4.3)

Cel szczegółowy:

Zmniejszenie energochłonności sektora publicznego i prywatnego poprzez wzrost efektywności energetycznej budynków mieszkalnych oraz użyteczności publicznej.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Efektywność energetyczna leży u podstaw europejskiej polityki energetycznej i jest jednym z głównych celów „Europa 2020” - *Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu*. Jednym z jej celów jest redukcja zużycia energii pierwotnej o 20% do 2020 r. Mimo znaczącego postępu w tej sferze badania Komisji Europejskiej wskazują, że bez podjęcia dodatkowych działań, UE będzie w stanie osiągnąć swój cel jedynie w połowie. Inwestowanie w działania na rzecz efektywności energetycznej w budynkach może przynosić znaczne oszczędności energii, jednocześnie wspierając wzrost gospodarczy, zrównoważony rozwój i tworzenie miejsc pracy.

Kwestia efektywności energetycznej jest traktowana w polityce energetycznej w sposób priorytetowy, a postęp w tej dziedzinie będzie kluczowy dla realizacji wszystkich jej celów²⁴. W związku z tym, w ramach RPO WiM na lata 2014-2020 zostaną podjęte wszystkie możliwe działania przyczyniające się do zmniejszenia energochłonności sektora publicznego i prywatnego.

W strukturze mieszkań według okresu wybudowania w województwie warmińsko-mazurskim w 2011 r. przeważały mieszkania powstałe w okresie PRL (1945-1988) i stanowiły one blisko połowę wszystkich mieszkań w regionie (47,8%), 1/3 mieszkań wybudowana została przed 1945 rokiem, natomiast co piąte mieszkanie (20,0%) pochodzi z lat 1989-2011. Biorąc pod uwagę okres powstawania mieszkań w regionie, należy stwierdzić, iż znaczna część budynków wybudowana w przestarzałych technologiach, wymaga rewitalizacji, w tym działań na rzecz energooszczędności i termomodernizacji.

Również infrastruktura instytucji publicznych województwa warmińsko-mazurskiego nie spełnia wymagań techniczno-budowlanych w zakresie ochrony przed utratą ciepła i energooszczędności, a co za tym idzie wymaga modernizacji. Państwa członkowskie UE są zobowiązane do dopilnowania, aby sektor publiczny podejmował działania generujące największe oszczędności energii w najkrótszym czasie²⁵.

Mając to na uwadze planuje się kompleksową modernizację energetyczną budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkaniowych wraz z wymianą ich wyposażenia na energooszczędne (w tym, również wykorzystujące technologie oparte na OZE; przy czym instalacja OZE budowana na/przy budynkach musi być w pełni dedykowana potrzebom energetycznym obiektu, a jedynie niewykorzystana część energii elektrycznej może być oddawana do sieci dystrybucyjnej). Identyfikacja optymalnego zestawu działań zwiększających efektywność energetyczną w danym budynku dokonywana będzie na podstawie audytu energetycznego (stanowiącego kluczowy element projektu). W wyniku realizacji zaproponowanych działań przewidywane jest zmniejszenie energochłonności sektora mieszkaniowego i instytucji publicznych. Nastąpi zmniejszenie zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych, oszczędność energii, a także stymulowanie inwestycji w energooszczędne technologie oraz produkty. Jednocześnie modernizacja energetyczna budynków znacząco wpłynie na redukcję kosztów bieżącego utrzymania nieruchomości.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR:

²⁴ „Polityka energetyczna Polski do 2030 roku”

²⁵ Dyrektywa 2006/32/WE w sprawie efektywności końcowego wykorzystania energii i usług energetycznych art. 5

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1		Produkcja energii elektrycznej z odnawialnych nośników w województwie							
2		Emisja gazów cieplarnianych (1990=100)							

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- kompleksowa modernizacja energetyczna budynków użyteczności publicznej/części wspólnych wielorodzinnych budynków mieszkalnych wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne (m.in. ocieplenie budynku, wymiana okien i drzwi zewnętrznych oraz oświetlenia na energooszczędne, przebudowa systemów grzewczych (wraz z wymianą i podłączeniem do źródła ciepła), przebudowa systemów wentylacji i klimatyzacji, instalacja OZE, instalacja systemów chłodzących, w tym również OZE);
- audyty energetyczne dla sektora mieszkaniowego i publicznego (wyłącznie jako element projektów kompleksowej modernizacji, opisanych powyżej);
- instalacja inteligentnych systemów zarządzania energią w budynkach użyteczności publicznej/budynkach mieszkaniowych w oparciu m.in. o technologie TIK (wyłącznie jako element projektów kompleksowej modernizacji, opisanych powyżej).

Grupy docelowe: mieszkańcy, użytkownicy korzystający ze wspartej infrastruktury

Typy beneficjentów:

- JST, ich związki i stowarzyszenia oraz działające w ich imieniu jednostki organizacyjne,
- organizacje pozarządowe,
- szkoły wyższe,
- jednostki naukowe,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- zakłady opieki zdrowotnej działające w publicznym systemie ochrony zdrowia,
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych,
- przedsiębiorcy (podmioty świadczące usługi publiczne w ramach realizacji obowiązków własnych jednostek samorządu terytorialnego)
- administracja rządowa oraz podległe jej jednostki organizacyjne

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: przewidywane wsparcie bezzwrotne oraz na podstawie oceny ex-ante również wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLVK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych	[tony ekwiwalentu CO ₂]							
2	Liczba wbudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	[szt.]							
3	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	[szt.]							
4	Zmniejszenie zużycia energii pierwotnej w budynkach publicznych	[kWh/rok]							
5	Liczba zmodernizowanych energetycznie budynków	(szt.)							

DZIAŁANIE 4.4 WYTWARZANIE ENERGII ELEKTRYCZNEJ I CIEPŁA W WYSOKOSPRAWNEJ KOGENERACJI (Priorytet inwestycyjny 4.7)

Cel szczegółowy:

Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń oraz gazów cieplarnianych do atmosfery poprzez wytwarzanie energii w wysokosprawnej kogeneracji.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Wysokosprawna kogeneracja jest dobrym sposobem na poprawę efektywności energetycznej regionu, a w konsekwencji na poprawę stanu środowiska i przeciwdziałania zmianom klimatu.

Umożliwia ona znaczące zwiększenie sprawności wytwarzania i tym samym powoduje oszczędności w zużyciu energii pierwotnej.

Unijna Dyrektywa 2004/8/WE z dnia 11 lutego 2004 r. w sprawie wspierania kogeneracji w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe na rynku wewnętrznym energii oraz zmieniająca dyrektywę 92/42/EWG zwraca uwagę, że potencjał kogeneracji jako metody oszczędzania energii jest obecnie wykorzystywany przez Wspólnotę w niewystarczającym stopniu. Promowanie wysokowydajnej kogeneracji w oparciu o zapotrzebowanie na ciepło użytkowe stanowi priorytet Wspólnoty ze względu na związane z nią potencjalne korzyści w zakresie oszczędzania energii pierwotnej, unikania strat sieciowych oraz ograniczania emisji szkodliwych substancji, w szczególności gazów cieplarnianych. Ponadto efektywne użytkowanie energii poprzez kogenerację może wpłynąć pozytywnie na bezpieczeństwo dostaw energii oraz konkurencyjność województwa.

W Zielonej Księdze pt. „Ku europejskiej strategii bezpieczeństwa dostaw energii energetycznej” zwrócono uwagę na znaczny stopień uzależnienia Unii Europejskiej od zewnętrznych dostaw energii, które pokrywają obecnie 50% zapotrzebowania i których udział, według przewidywań, ma osiągnąć 70% do roku 2030, jeżeli utrzyma się obecna tendencja. Zależność od importu i rosnący udział importowanej energii w bilansie energetycznym podwyższają ryzyko przerw lub zakłóceń w dostawach. Jednakże, bezpieczeństwo dostaw nie powinno być pojmowane jedynie jako kwestia ograniczenia zależności od importu i pobudzenia produkcji własnej. Bezpieczeństwo dostaw wymaga podjęcia szerokiego zakresu inicjatyw zmierzających, między innymi do zróżnicowania źródeł i technologii oraz poprawy stosunków międzynarodowych. W Zielonej Księdze podkreślono ponadto, że bezpieczeństwo dostaw energii jest koniecznym warunkiem dla zapewnienia w przyszłości stałego rozwoju. We wnioskach do Zielonej Księgi stwierdzono, że przyjęcie nowych środków zmierzających do ograniczenia zapotrzebowania na energię jest konieczne zarówno w celu zmniejszenia zależności od importu jak i ograniczenia emisji gazów cieplarnianych.

W ramach Priorytetu Inwestycyjnego przewidziano wsparcie dla inwestycji w zakresie wysokosprawnej kogeneracji. Wsparcie uzyskają działania związane z budową i rozbudową jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji, w tym z OZE oraz z przebudową jednostek wytwarzania ciepła na jednostki wysokosprawnej kogeneracji. W ramach realizowanych projektów wsparcie będzie mogło też obejmować budowę przyłączy jednostek wytwarzania skojarzonej energii elektrycznej i cieplnej ze źródeł wysokosprawnej Kogeneracji do sieci ciepłowniczej i elektroenergetycznej.

Wykorzystanie wysokosprawnej kogeneracji przy wytwarzaniu energii pozwala na redukcję strat powstałych w procesie produkcji. Popyt na ciepło użytkowe wykazuje tendencję rosnącą. Jego zaspokojenie wiąże się ze zwiększeniem wykorzystania surowców energetycznych. Poprzez wykorzystanie technologii kogeneracji zapotrzebowanie na surowce energetyczne zostanie ograniczone poprzez zwiększenie efektywności procesu produkcji energii. Wykorzystanie lokalnych źródeł energii odnawialnej zwiększy konkurencyjność regionu.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1		Produkcja energii elektrycznej z odnawialnych nośników w województwie							

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- budowa lub przebudowa jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji / trigeneracji;
- budowa lub przebudowa jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji z OZE;
- budowa lub przebudowa jednostek wytwarzania ciepła w wyniku, której jednostki te zostaną zastąpione jednostkami wytwarzania energii w wysokosprawnej kogeneracji / trigeneracji;
- budowa przyłączy do sieci ciepłowniczej i energetycznej.

Grupy docelowe: mieszkańcy, przedsiębiorcy

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne;
- związki i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego;
- spółdzielnie i wspólnoty mieszkaniowe;

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: przewidywane wsparcie bezzwrotne oraz na podstawie oceny ex-ante również wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Dodatkowa zdolność wytwarzania energii odnawialnej	[MW]							
2	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych	[tony ekwiwalentu CO ₂]							
3	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej i elektrycznej z OZE w ramach kogeneracji	[szt.]							
4	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej w ramach kogeneracji	[szt.]							

DDIAŁANIE 4.5. ZRÓWNOWAŻONY TRANSPORT MIEJSKI (Priorytet inwestycyjny 4.5)

Cel szczegółowy:

Poprawa zrównoważonej mobilności mieszkańców w miastach województwa i ich obszarach funkcjonalnych.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Kluczową kwestią z punktu widzenia rozwoju miast na Warmii i Mazurach jest dzisiaj rozwiązanie występujących na ich terenie, a także w ich obszarach funkcjonalnych problemów transportowych. W ostatnich latach w województwie nastąpił znaczący przyrost liczby pojazdów. W roku 2007 na terenie województwa zarejestrowanych było 580288 pojazdów, a w roku 2012 już 841980. Oznacza to wzrost o 69 %. Spalanie paliw stałych w warunkach „niskiej emisji”, a także nadmierne zatłoczenie miast pojazdami samochodowymi (głównie osobowymi), w wysokim stopniu zużyte technicznie powoduje zanieczyszczanie powietrza. Narastająca sukcesywnie presja zwłaszcza transportu indywidualnego sprawiła, że miasta zaczęły silnie odczuwać skutki nadmiernej kongestii zwłaszcza w śródmieściach oraz na głównych szlakach łączących miejsca pracy, usług z terenami mieszkaniowymi. Problem ten stanowi duże wyzwanie dla władz miejskich ze względu na skutki jakie za sobą pociąga, oprócz zanieczyszczanie powietrza, nadmierny hałas, wypadki z udziałem pieszych i rowerzystów, a także koszt czasu traconego przez mieszkańców miast na przemieszczanie się.

Prawie 60% ludności województwa mieszka w 49 miastach. W trzech największych miastach województwa (Olsztyn, Elbląg i Ełk) w 2012 r. mieszkało 41,5% ludności miejskiej i 24,7% ogółu ludności województwa²⁶. Zrównoważone i wydajne systemy transportowe pozwoliłyby znacząco

²⁶ Rocznik demograficzny 2013, s. 86 i 94

podnieść jakość życia. Są atrakcyjne dla mieszkańców, ponieważ często oferują szeroki wybór środków transportu (drogowy, rowerowy, szynowy), bilety aglomeracyjne w przystępnej cenie i zapewniają dostępność przestrzeni. Jednocześnie ograniczają emisje i odpady, minimalizują zużycie zasobów nieodnawialnych, ograniczają konsumpcję zasobów odnawialnych, wykorzystanie gruntów, a także hałas. Dlatego *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025* w ramach celu strategicznego 4. Nowoczesna infrastruktura rozwoju zakłada wspieranie rozwoju zintegrowanych systemów transportu publicznego.

Interwencja w ramach priorytetu 4.5 ukierunkowana zostanie głównie na rozwój multimodalnego zrównoważonego transportu zbiorowego oraz przystosowaniu infrastruktury transportowej do nadania priorytetu transportowi niskoemisyjnemu. Podniesienie atrakcyjności komunikacji zbiorowej w miastach i ich obszarach funkcjonalnych wymaga wymiany taboru na nowszy, spełniający bardziej restrykcyjne normy emisji spalin.

Preferowane będą projekty z zakresu integracji różnych form transportu zbiorowego funkcjonujących na terenach miejskich i podmiejskich.

Realizacja priorytetu pozytywnie wpłynie na estetykę i klimat miejski dzięki humanizacji alei i ulic (ograniczanie ruchu samochodów na rzecz przemieszczania się pieszo, rowerem lub transportem publicznym). Budowa parkingów poza śródmieściem przy głównych ciągach komunikacji publicznej pozwoli ograniczyć kongestię w centrach miast oraz zmniejszyć emisję szkodliwych związków do atmosfery. Ograniczenie ruchu samochodowego w śródmieściach wpłynie także na uwolnienie znacznej powierzchni przestrzeni, którą do tej pory zajmowały miejsca parkingowe. Rozbudowa infrastruktury transportu rowerowego (ścieżki, stojaki, dedykowane sygnalizatory, drogi rowerowe wydzielone w jezdni) wpłynie na dalszy dynamiczny rozwój tej przyjaznej środowisku formy transportu miejskiego.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1		Emisja gazów cieplarnianych (1990=100)							

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- budowa/przebudowa infrastruktury transportu publicznego (np. sygnalizacja wzbudzana, budowa buspasów oraz zintegrowanych przystanków przesiadkowych pomiędzy różnymi rodzajami transportu);
- zakup, modernizacja niskoemisyjnego taboru;
- budowa, przebudowa infrastruktury transportu publicznego typu P&R, węzły przesiadkowe, ścieżki rowerowe, itp.;
- wdrażanie systemów informacji i zarządzania ruchem (jako element projektów wskazanych powyżej);

- wymiana oświetlenia miejskiego na energooszczędne.

Grupy docelowe: mieszkańcy, turyści

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne w porozumieniu z innymi podmiotami (np. PKP, PKS);
- związki i stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego.

Terytorialny obszar realizacji:

- OSI – Obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Szacowany spadek emisji gazów cieplarnianych	[tony ekwiwalentu CO2]							
2	Liczba wbudowanych jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE	[szt.]							
3	Liczba wybudowanych jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE	[szt.]							

RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ Do uzupełnienia w późniejszym terminie.

Ramy wykonania osi priorytetowej, w podziale na fundusze i kategorie regionów

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)	Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.

- wskaźnik rezultatu)												

KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w późniejszym terminie.*

Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji

Fundusz i Kategoria regionu : ...											
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Tabela 12: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.5. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE I RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW.

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
6. Zachowanie i ochrona środowiska przyrodniczego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami	6.1. inwestowanie w sektor gospodarki odpadami celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenie wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	EFRR
	6.2. inwestowanie w sektor gospodarki wodnej celem wypełnienia zobowiązań określonych w dorobku prawnym Unii w zakresie środowiska oraz zaspokojenie wykraczających poza te zobowiązania potrzeb inwestycyjnych, określonych przez państwa członkowskie	EFRR
	6.3. zachowanie, ochrona, promowanie i rozwój dziedzictwa naturalnego i kulturowego	EFRR
	6.4. ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz wspieranie usług ekosystemowych, także poprzez program „Natura 2000” oraz zieloną infrastrukturę	EFRR
5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem	5.2. wspieranie inwestycji ukierunkowanych na konkretne rodzaje zagrożeń przy jednoczesnym zwiększeniu odporności na klęski i katastrofy i rozwijaniu systemów zarządzania klęskami i katastrofami	EFRR

DZIAŁANIE 5.1 GOSPODARKA ODPADAMI (Priorytet inwestycyjny 6.1)

Cel szczegółowy:

Ochrona powierzchni ziemi

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Krajowy Program Refom dla realizacji Strategii Europa 2020 zalicza inwestycje w infrastrukturę ochrony środowiska, w szczególności związane z gospodarką odpadami, do niezbędnych w kontekście zrównoważonego rozwoju kraju, bezpieczeństwa i jakości życia obywateli. Racjonalna gospodarka odpadami znacząco przyczynia się do poprawy jakości środowiska przyrodniczego. Kompleksowe dbanie o czystość powietrza, wód, ziemi wymaga nie tylko dalszych usprawnień, ale również coraz bardziej rzeczowego traktowania relacji środowisko-gospodarka. Inwestycje w sektorze gospodarki odpadami powinny przynieść zarówno pozytywny efekt gospodarczy dzięki efektywnemu wykorzystaniu zasobów, jak i przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców Warmii i Mazur.

Procesy przetwarzania odpadów muszą być realizowane zgodnie z unijną hierarchią gospodarki odpadami. Priorytetem będzie zapobieganie powstawaniu odpadów, ponowne ich wykorzystanie

i recykling. Znacząco należy również ograniczyć składowanie odpadów. Szczegółowe zapisy dotyczące zagadnień związanych z ochroną przyrody i środowiska ujęte są w odpowiednich wojewódzkich politykach sektorowych, m.in. w *Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Warmińsko-Mazurskiego*.

W ramach interwencji w obszarze gospodarki odpadami w RPO WiM 2014-2020 przewiduje się działania mające na celu poprawę sytuacji w województwie w tym zakresie i wypełnienie zobowiązań wobec UE (w tym: dyrektywy 2008/98 WE (dyrektywa odpadowa); dyrektywy 1999/31/WE w sprawie składowania odpadów; dyrektywy 94/62/WE w sprawie opakowań i odpadów opakowaniowych).

Na podstawie diagnozy w tym obszarze można stwierdzić, że na terenie województwa zostały oddane bądź powstają zakłady zagospodarowania odpadów, będące instalacjami regionalnymi, których łączna przepustowość zaspakaja potrzeby gospodarki odpadami komunalnymi. Jednak nie wszystkie prace przewidziane w ramach Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami (WPGO) zostały zakończone, tym samym konieczne jest wsparcie działań i ich monitoring w zakresie zapobiegania i zmniejszenia negatywnego wpływu wynikającego z wytwarzania odpadów i gospodarowania nimi. Na podstawie WPGO jednym z priorytetowych zadań na najbliższe lata będzie uzupełnienie istniejącego systemu gospodarki odpadami poprzez stworzenie systemu zbiórki oraz odzysku i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych i problemowych.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1		Odpady komunalne zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów							

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

Dokończenie uporządkowania gospodarki odpadowej w województwie poprzez koncentrację na realizacji zadań związanych z odpadami problemowymi i sektorowymi, w tym m.in.:

- kompleksowe projekty skierowane na poprawę gospodarki odpadami przez zapobieganie powstawaniu odpadów, promowanie ponownego użycia, wdrażanie technologii odzysku, w tym recyklingu i ostatecznego unieszkodliwiania odpadów,
- kompleksowa poprawa gospodarki odpadami niebezpiecznymi,
- tworzenie przez gminy Punktów Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych oraz Punkty Dobrowolnego Gromadzenia Odpadów.

Grupy docelowe: mieszkańcy, turyści.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,

- jednostki organizacyjne jst;
- przedsiębiorstwa,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne,
- Jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- zakłady opieki zdrowia działające w publicznym systemie ochrony zdrowia.

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: przewidywane wsparcie bezzwrotne oraz na podstawie oceny ex-ante również wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Liczba wspartych Punktów Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych								
2	Dodatkowe możliwości przerobowe w zakresie recyklingu odpadów	[Mg/rok] (ang. Additional waste recycling capacity)							

DZIAŁANIE 5.2 GOSPODARKA WODNA (Priorytet inwestycyjny 6.2)

Cel szczegółowy:

Ochrona i poprawa stanu jednolitych części wód.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Wody powierzchniowe i podziemne są jednym z głównych atutów i potencjałów rozwojowych regionu. Ich czystość warunkuje rozwój dużego segmentu gospodarki, jakim jest turystyka oraz szeregu innych rodzajów działalności (np. przemysłu rolno-spożywczego), tj. obszarów, w których

województwo dąży do osiągnięcia wysokiej specjalizacji. Ochrona tego potencjału wymaga uzupełnienia braków w infrastrukturze technicznej, zwłaszcza na obszarach wiejskich i małych miast.

Pomimo intensywnej rozbudowy infrastruktury odprowadzania oraz oczyszczania ścieków w przeciągu ostatnich kilkunastu lat, której efektem jest znaczna redukcja presji wywieranej na środowisko ze strony sektora komunalnego, potrzeby w tym zakresie są nadal znaczące. W dwóch gminach w województwie nadal nie ma kanalizacji sanitarnej, a w wielu skanalizowano tylko część. Ponadto na terenie województwa jest zbyt mała ilość instalacji przetwarzania komunalnych osadów ściekowych, a powstające komunalne osady ściekowe nie spełniają norm jakościowych i nie mogą być wykorzystane rolniczo lub do rekultywacji terenów zdegradowanych oraz składowane. W związku z tym kontynuowane muszą być działania poprawiające stan środowiska m.in. poprzez zrównoważoną gospodarkę ściekową, przyczyniające się jednocześnie do wypełnienia zobowiązań wynikających z prawa unijnego. Wsparciu podlegać będą inwestycje w obszarze aglomeracji do 10 000 tys. RLM (zrównoważona liczba mieszkańców), zgodnie z zapisami Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych. Według Krajowego Programu Oczyszczania Ścieków Komunalnych, zatwierdzonego przez Radę Ministrów w dniu 1 lutego 2011r. (wg stanu na grudzień 2010r.) lista priorytetowa dla wypełnienia wymogów Traktatu Akcesyjnego obejmowała 61 aglomeracji z województwa warmińsko-mazurskiego²⁷.

W regionie znajduje się wiele terenów o rozproszonej zabudowie, gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie lub technicznie nieuzasadniona, stąd szczególną rolę odgrywać będzie również wsparcie budowy przydomowych lub przyzakładowych oczyszczalni ścieków.

Przedsięwzięcia zgrupowane w ramach przedmiotowego działania skoncentrują się także na efektywnym i racjonalnym korzystaniu z zasobów wodnych, w szczególności poprzez poprawę dostępności mieszkańców regionu do wody pitnej.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR*:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania

*brakujące wskaźniki zostaną uzupełnione w oparciu o badanie eksperckie

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- kompleksowe wsparcie gospodarki wodno-ściekowej, z uwzględnieniem inteligentnych systemów zarządzania sieciami wodociągowymi, w tym wyposażenie aglomeracji w odpowiednie systemy odbioru ścieków komunalnych, budowę oczyszczalni ścieków bądź poprawa parametrów już istniejących oczyszczalni, wsparcie dla gospodarki osadami ściekowymi;

²⁷ Strategia działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie na lata 2013-2016 z perspektywą do 2020 roku

- kompleksowe wsparcie budowy systemów indywidualnych oczyszczania ścieków na terenach zabudowy rozproszonej (budowa przydomowych lub przyzakładowych oczyszczalni ścieków – na obszarach gdzie budowa sieci kanalizacyjnej jest ekonomicznie lub technicznie nieuzasadniona).
- budowa i modernizacja linii wodociągowych (systemy zaopatrzenia w wodę, ujęcia i stacje uzdatniania wody).
- zakup urządzeń i aparatury (np. mobilne laboratoria, instalacje kontrolno-pomiarowe), zakup i remont urządzeń służących gromadzeniu, odprowadzaniu, uzdatnianiu i przesyłowi wody, wdrożenie nowych technologii służących oszczędzaniu wody i odnowy wody.

Grupy docelowe: mieszkańcy, przedsiębiorcy, turyści,.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne JST,
- administracja rządowa,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorcy,
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną.

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Możliwe projekty strategiczne – tryb pozakonkursowy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Długość wybudowanej kanalizacji sanitarnej								
2	Długość wybudowanej sieci wodociągowej	[km]							
3	Liczba dodatkowych	[osoby]							

	osób korzystających z ulepszonego zaopatrzenia w wodę (ang. Additional population served by improved water supply)								
4	Liczba dodatkowych osób korzystających z ulepszonego oczyszczania ścieków (ang. Additional population served by improved wastewater treatment)	[RLM]							
5	Długość wybudowanej kanalizacji deszczowej								

DZIAŁANIE 5.3 DZIEDZICTWO KULTUROWE *(Priorytet inwestycyjny 6.3)*

Cel szczegółowy:

Wzrost konkurencyjności regionu poprzez ochronę dziedzictwa kulturowego i rozwój instytucji kultury.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Województwo warmińsko - mazurskie dysponuje dużym zasobem dziedzictwa kulturowego świadczącym o bogatej historii tych ziem. Pod względem liczby obiektów nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków (ponad 5 tys.) województwo plasuje się na czwartym miejscu w Polsce. Odnotowuje się również znaczącą dynamikę liczby osób zainteresowanych ofertą muzealną (w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w latach 2004-2011 zajmuje 8. miejsce w kraju). Najpoważniejszym, wymagającym rozwiązania problemem dotyczącym większej części starej zabudowy, w tym obiektów wpisanych do rejestru, jest postępujący proces dekapitalizacji spowodowany wieloletnimi zaniedbaniami w okresie powojennym. Zaniedbania te w wielu przypadkach spowodowały zmiany i straty nieodwracalne. Przyczyn tego stanu było wiele, podkreślić należy: brak poczucia łączności napływowej ludności z tradycją miejsca, historią, brak poszanowania dla zastanych zasobów i niszczące formy eksploatacji, pomysły i realizacje niezgodne z wymogami i uwarunkowaniami, nieuregulowane sprawy własności, brak fachowej pomocy i wiedzy oraz brak środków finansowych. Obok zasobnego dziedzictwa materialnego region warmińsko–mazurski charakteryzuje się różnorodnością folkloru, kultury i tradycji. Ta różnorodność jest efektem przenikania zasobów kulturowych Warmii i Mazur przez odmienne elementy kulturowe przyniesione na ten teren przez osadników, którzy przybyli tu po II wojnie światowej. Czerpanie z tych wartości napotyka na wiele trudności. Spośród nich należy wymienić: zbyt małe wsparcie przeznaczone na kulturę, brak odpowiedniej bazy do organizowania imprez, słaby stan techniczny i funkcjonalny obiektów kultury, brak strojów regionalnych czy instrumentów muzycznych²⁸.

Dziedzictwo kulturowe stanowi dziś z jednej strony przedmiot ochrony, z drugiej zaś potencjał, który winien zostać wykorzystany dla potrzeb rozwoju. Podkreślić przy tym trzeba szerokość, złożoność

²⁸ *Dziedzictwo Kulturowe Warmii, Mazur i Powiśla. Stan zachowania, potencjały i problemy*, Zespół autorski: Bożena Antonowicz, Kazimierz Grządka, Marta Gwiaździńska-Goraj, Bożena Kowalczyk, Katarzyna Krzymowska, Paulina Lemańczyk, Agnieszka Mrozek, Stanisław Olech, Piotr Popkiewicz, Mariola Sarna, Monika Wróblewska Piotr Górny

i interdyscyplinarność problematyki ochrony zabytków w warunkach gospodarki rynkowej. Ta nowa sytuacja zmusza do zmiany dotychczasowej pasywnej filozofii ochrony. Działania służące zachowaniu dziedzictwa kulturowego i rozwojowi zasobów kultury będą zorientowane na bardziej efektywne ich wykorzystanie z punktu widzenia rozwoju społeczno-gospodarczego, przede wszystkim poprzez przystosowanie obiektów do prowadzenia działalności kulturalnej oraz wzrost jakości i różnorodności oferty kulturalnej regionu i tym samym podniesienie jego oferty turystycznej.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR*:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania

* brakujące wskaźniki zostaną uzupełnione w oparciu o badanie eksperckie

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- ochrona, zachowanie i zabezpieczenie obiektów dziedzictwa kulturowego i obiektów zabytkowych;
- inwestycje w instytucje kultury by dostosować je do nowoczesnej działalności kulturalnej, w tym zakup trwałego wyposażenia oraz konserwacja muzealiów, starodruków itp.;
- wsparcie instytucji kultury na rzecz włączenia ich w tworzenie produktów turystycznych i ofertę wypoczynkową, wzmocnienia ich funkcji regionotwórczej;
- wsparcie rozwoju centrów informacji kulturalnej i promocji kultury (festiwale, wystawy, wydawnictwa, itp.);
- zachowanie walorów architektoniczno-krajobrazowych i kulturowych miasteczek i wsi.

Grupy docelowe: turyści, mieszkańcy.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego;
- administracja rządowa;
- organizacje pozarządowe;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych.

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące

i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Liczba instytucji kultury objętych wsparciem								
2	Wzrost oczekiwanej liczby odwiedzin w objętych wsparciem miejscach należących do ziedzictwa kulturalnego i naturalnego oraz stanowiących atrakcje turystyczne (ang. Increase in expected number of visits at supported sites of cultural and natural heritage and attraction)	[szt.]							

DZIAŁANIE 5.4 RACJONALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW (Priorytet inwestycyjny 6.4)

Cel szczegółowy:

Ochrona i efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych dla wzrostu konkurencyjności województwa.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Warmia i Mazury są liderem w zakresie czystości środowiska. Region wyróżnia się w skali kraju i Europy różnorodnością i bogactwem środowiska przyrodniczego, na które składają się: urozmaicona rzeźba terenu, liczne jeziora, zwarte kompleksy leśne, nie zanieczyszczone powietrze. W województwie warmińsko-mazurskim znajduje się ponad 11% wszystkich krajowych obszarów o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chronionych, w tym „NATURĄ 2000”, co daje regionowi pierwsze miejsce w kraju. Jednocześnie obszary te stanowią prawie 47% powierzchni województwa. Szczególnie duży jest udział Warmii i Mazur w krajowej powierzchni: zespołów przyrodniczo-krajobrazowych (prawie 23%), rezerwatów przyrody (19%) i obszarów chronionego krajobrazu (ponad 13%). Równocześnie żaden inny region nie dysponuje tak dużym udziałem wód powierzchniowych w ogólnej powierzchni województwa. Oprócz jezior bogactwem przyrodniczym województwa są lasy i puszcze z licznymi parkami krajobrazowymi i rezerwatami przyrody.

Walory środowiskowe Warmii i Mazur plasują je wśród najbardziej atrakcyjnych turystycznie i stanowią fundament dla jego rozwoju społeczno-gospodarczego, dlatego też niezmiernie istotne jest zachowanie tego unikatowego dziedzictwa przyrodniczego.

Z jednej strony wsparcie zostanie ukierunkowane na przedsięwzięcia służące ochronie i przywróceniu różnorodności biologicznej, z drugiej zaś osiągnięciu przewagi konkurencyjnej nad innymi regionami w oparciu o istniejący potencjał środowiskowy i umiejętność wykorzystania go w procesach wzrostu i rozwoju społeczno-gospodarczego. Przykładem takiego działania będzie wykorzystanie specyficznych walorów środowiskowych do rozwoju funkcji uzdrowiskowej w miejscowościach posiadających status uzdrowiska lub znajdujących się na zaawansowanej ścieżce uzyskania takiego statusu.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR* :

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania

*brakujące wskaźniki zostaną uzupełnione w oparciu o badanie eksperckie

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- podniesienie standardu bazy technicznej i wyposażenia parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody (w tym położonych na obszarach NATURA 2000);
- inwestowanie w niezbędną infrastrukturę związaną z ochroną, przywróceniem właściwego stanu siedlisk przyrodniczych i gatunków (również na terenach chronionych);
- tworzenie miejsc ochrony różnorodności biologicznej na obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime, np. banki genowe, rewaloryzacja i rewitalizacja parków miejskich, ogrody botaniczne, eko-parki;
- projekty dotyczące działalności wykorzystującej lokalne zasoby przyrodnicze wraz z promocją, np. zagospodarowanie przestrzeni na cele turystyczne (stawy widokowe, tereny rekreacyjne, punkty i tarasy widokowe, ścieżki dydaktyczne, ścieżki rowerowe, zagospodarowanie terenów przybrzeżnych na cele turystyczne, rozwój camperowisk, urządzenie i podnoszenie jakości kempingów, uporządkowanie bindug – nowe/odnowione pomosty oraz sezonowe programy sanitarne itp.);
- rozwój publicznie dostępnej podstawowej infrastruktury uzdrowiskowej (urządzenie terenów zielonych, wyposażonych w urządzenia umożliwiające pełnienie funkcji rekreacyjnych/leczniczych np. parki zdrojowe, ścieżki zdrowia, parki kinezyterapeutyczne, skwery; tworzenie urządzeń lecznictwa uzdrowiskowego typu pijalnie uzdrowiskowe, tężnie, inhalatoria na otwartej przestrzeni, urządzenie odcinków plaży, uzdrowiskowe baseny kąpielowe, trasy leczenia spacerowego do terenoterapii, promenady uzdrowiskowe i parkingi);

- edukacja ekologiczna w celu zwiększenia świadomości w zakresie potrzeb i właściwych metod ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu wraz z adaptacją pomieszczeń na ten cel.

Grupy docelowe: turyści, mieszkańcy.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia;
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego;
- administracja rządowa;
- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną;
- organizacje pozarządowe;
- szkoły wyższe;
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne;
- kościoły i związki wyznaniowe oraz osoby prawne kościołów i innych związków wyznaniowych;

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Możliwe projekty strategiczne – tryb pozakonkursowy

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Liczba parków krajobrazowych i rezerwatów przyrody objętych wsparciem								
2	Powierzchnia siedlisk wspartych w zakresie uzyskania lepszego statusu ochrony (ang. Surface of habitats supported to attain a better conservation	[ha]							

status)							
---------	--	--	--	--	--	--	--

DZIAŁANIE 5.5 ZAPOBIEGANIE I ZARZĄDZANIE RYZYKIEM (Priorytet inwestycyjny 5.2)

Cel szczegółowy:

Wzrost bezpieczeństwa regionu poprzez zapobieganie i zarządzanie ryzykiem wystąpienia klęsk żywiołowych i katastrof ekologicznych.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Unia Europejska (w tym także Polska) w ostatnich latach doświadczyła wyraźnego wzrostu liczby i dotkliwości tak katastrof naturalnych, jak i katastrof spowodowanych przez człowieka, przy szczególnie znacznym wzroście tych pierwszych. W związku z postępującymi zmianami klimatu powodującymi wzrost częstotliwości i skali występowania ekstremalnych warunków pogodowych, takich jak fale upałów, burze i ulewne deszcze, można spodziewać się nasilenia ich skutków w postaci śmierci ludzi, zniszczenia infrastruktury gospodarczej i społecznej oraz degradacji już zagrożonych ekosystemów. Analizy przeprowadzone m.in. przez ONZ podkreślają rosnące zagrożenie katastrofami spowodowane częściowo przez coraz bardziej intensywne użytkowanie gruntów rolnych, rozwój przemysłowy, rozwój miast oraz rozbudowę infrastruktury²⁹. Uważa się, że ze względu na rozmiary lub potencjalnie transgraniczny charakter klęsk i katastrof właściwe i niezbędne jest zacieśnienie współpracy na szczeblu regionalnym i na szczeblu UE w oparciu o komplementarność działań, rozpowszechnianie najlepszych praktyk oraz zasadę solidarności między państwami członkowskimi.

Krajowy Program Refom dla realizacji Strategii Europa 2020 zalicza inwestycje w gospodarkę przeciwpowodziową do niezbędnych w kontekście zrównoważonego rozwoju kraju, bezpieczeństwa i jakości życia obywateli. Na przeważającym obszarze województwa warmińsko-mazurskiego nie notuje się w zasadzie dużego zagrożenia powodziowego. Najwrażliwszy pod tym względem jest teren Żuław Wiślanych, położony depresyjnie w ujściu Wisły. Zakres i częstotliwość występujących tu powodzi i powodowanych przez nie zniszczeń gospodarczych i przyrodniczych stanowi problem o zasięgu ponadlokalnym. Na rzece Łynie, Drwęcy i innych rzekach powódzie mają charakter lokalny.

Inwestycje wspierane w ramach Działania 5.5 przyczynią się do zwiększenia bezpieczeństwa przed zagrożeniami, klęskami żywiołowymi, głównie powodziowymi, m.in. poprzez budowę i modernizację istniejących urządzeń zapobiegających powodzi.

Zapewnienie bezpieczeństwa i racjonalnego użytkowania zasobów naturalnych wymaga ochrony przed powodziami w postaci małej retencji. Dotyczyć ma ona przedsięwzięć wydłużających czas obiegu wody poprzez zwiększenie zdolności do zatrzymywania wód opadowych (spowolnienie odpływu), zatrzymywanie zanieczyszczeń oraz ograniczenie strat energii wody i ruchu rumowiska. Oznacza ona nie tylko retencionowanie wód powierzchniowych za pomocą zbiorników wodnych, lecz również zabiegi agrotechniczne i fitomelioracyjne oraz zalesienia dla zwiększenia retencji gruntowej,

²⁹ Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów z dn. 23.2.2009 *Wspólnotowe podejście do zapobiegania klęskom żywiołowym oraz katastrofom spowodowanym przez człowieka.*

regulację cieków polegającą na zmianie przekrojów poprzecznych koryt i ich spadków podłużnych oraz wykorzystanie naturalnych terenów zalewowych.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ES)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1		Pojemność obiektów małej retencji wodnej							

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- rozwój infrastruktury, w tym budowa lub remont urządzeń służących retencjonowaniu wód (jazów, zastawek, zbiorników i stopni wodnych),
- wsparcie na rzecz bezpieczeństwa powodziowego i przeciwdziałania suszy poprzez naturalną retencję wód i terenów zalewowych, zalesienia dla zwiększenia retencji gruntowej,
- rozwój systemów zintegrowanego monitoringu i ostrzegania, prognozowania zagrożeń i reagowania w sytuacjach nagłego wystąpienia zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii,
- wyposażenie i wzmocnienie służb ratowniczych.

Grupy docelowe: mieszkańcy, przedsiębiorcy.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne JST,
- administracja rządowa,
- organizacje pozarządowe,
- przedsiębiorcy,
- PGL Lasy Państwowe i jego jednostki organizacyjne.
- WOPR
- Ochotnicza Straż Pożarna

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Pojemność obiektów małej retencji								
2	Liczba ludności korzystającej ze środków ochrony przeciwpowodziowej (ang. Population benefiting from flood protection measures)	[osoby]							
3	Liczba jednostek służb ratowniczych wyposażonych w sprzęt do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków katastrof	[szt.]							

RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w późniejszym terminie*

Ramy wykonania osi priorytetowej, w podziale na fundusze i kategorie regionów

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	R			

KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w późniejszym terminie.*

Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji

Fundusz i Kategoria regionu : ...											
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Tabela 12: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.6. INFRASTRUKTURA TRANSPORTOWA

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
7. Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie niedoborów przepustowości w działaniu najważniejszej infrastruktury sieciowej	7.2. zwiększanie mobilności regionalnej poprzez łączenie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z infrastrukturą TEN-T, w tym z węzłami multimodalnymi	EFRR
	7.3. rozwój przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów i połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej	EFRR
	7.4. rozwój i rehabilitacja kompleksowych, wysokiej jakości i interoperacyjnych systemów transportu kolejowego oraz propagowanie działań służących zmniejszeniu hałasu	EFRR

DZIAŁANIE 6.1. INFRASTRUKTURA DROGOWA (Priorytet inwestycyjny 7.2)

Cel szczegółowy:

Poprawa dostępności i wewnętrznej spójności oraz przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych w województwie warmińsko-mazurskim poprzez rozwój infrastruktury drogowej.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Ocena aktualnego stanu spójności przestrzennej województwa warmińsko-mazurskiego z otoczeniem oraz spójności wewnętrznej wskazuje, że region wciąż należy do obszarów o najmniejszej dostępności komunikacyjnej w Europie. Wschodnia część to obszary o ekstremalnie niskiej dostępności (zgodnie z Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego. Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie 2010-2020 - czas dojazdu samochodem do stolicy regionu znacząco przekracza 90 min.). Duża liczba gmin charakteryzuje się najdłuższym czasem dojazdu do Warszawy. Jest to m.in. konsekwencją faktu, że gęstość dróg utwardzonych w województwie jest najniższa w Polsce. Niezadowalający stan podstawowej infrastruktury drogowej stanowi nadal najistotniejszą barierę rozwoju regionalnej gospodarki upośledzając jej konkurencyjność oraz wpływa negatywnie na warunki życia ludności.

Najważniejsze korytarze transportowe województwa (droga ekspresowa nr 7 i droga krajowa nr 16) są częścią Transeuropejskich Sieci Transportowych. Gminy zlokalizowane wzdłuż nich należą do najbardziej konkurencyjnych w województwie. W celu umożliwienia rozprzestrzeniania impulsów rozwojowych generowanych na tym obszarze istotne jest powiązanie węzłów drugorzędnych i trzeciorzędnych z tymi drogami. Ponadto istotne będą powiązania drogowe zwiększające obszar oddziaływania we wschodniej części województwa korytarza Via Baltica (TEN-T).

Słaba dostępnością transportową charakteryzują się obszary położone wzdłuż granicy z obwodem kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej, co zmniejsza możliwości czerpania korzyści wynikających ze

współpracy transgranicznej, jakie otworzyło wejście w życie umowy o małym ruchu granicznym. Natężenie ruchu w pasie przygranicznym w ostatnim roku wzrosło nawet kilkukrotnie.

Duża liczba gmin województwa warmińsko-mazurskiego ma także najdłuższy w skali kraju czas dojazdu do miasta powiatowego, dlatego konieczna jest realizacja projektów skracających czas podróży, co w rezultacie zwiększy dostępność usług publicznych.

Istotnym problemem do rozwiązania pozostaje integracja potoków ruchu w obszarach funkcjonalnych miasta wojewódzkiego i subregionalnych ośrodków wzrostu mająca na celu m.in. dostosowanie infrastruktury drogowej do potrzeb dojazdów do pracy oraz zwiększenie mobilność mieszkańców.

Zaznaczyć należy, że w perspektywie finansowej 2007-2013 w ramach regionalnego programu operacyjnego województwo warmińsko-mazurskie prowadziło najefektywniejszą politykę drogową w Polsce Wschodniej³⁰. Wciąż pozostaje jednak do rozwiązania wiele problemów, dlatego dla osiągnięcia kompleksowych rezultatów należy ją kontynuować.

Ponadto konieczna jest kontynuacja działań prowadzących do zwiększenia bezpieczeństwa ruchu drogowego w regionie w aspekcie ochrony szlaków komunikacyjnych przed zagrożeniami i skutkami katastrof poprzez wyposażenie instytucji działających w tych obszarach w niezbędny sprzęt (bardzo zła 3. lokata w kraju pod względem ofiar śmiertelnych w wypadkach na 100 tys. pojazdów).

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1		Wskaźnik Międzygałęziowej Dostępności Transportowej							

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- budowa, przebudowa ważnych dla województwa połączeń drogowych wiążących regionalny system transportowy z siecią dróg krajowych i z siecią TEN-T;
- budowa, przebudowa dróg dojazdowych (w tym rowerowych) do miast powiatowych na obszarach o słabym dostępie do usług publicznych;
- budowa, przebudowa dróg w obszarach funkcjonalnych Olsztyna, Elbląga i Ełku;
- zakup sprzętu i środków transportu na rzecz ochrony głównych szlaków komunikacyjnych przed zagrożeniami i skutkami katastrof drogowych.

Grupy docelowe: mieszkańcy regionu, turyści, przedsiębiorcy.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,

³⁰ Rosik P., Komornicki T., Stępnik M., Pomianowski W. (2012), ...

- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego,
- administracja rządowa (*zakup sprzętu*)

Terytorialny obszar realizacji:

- OSI – Tygrys Warmińsko-Mazurski,
- OSI – Obszary o ekstremalnie niskiej dostępności komunikacyjnej,
- OSI – Aglomeracja Olsztyna,
- OSI – Ośrodki subregionalne,
- OSI – Obszary o słabym dostępie do usług publicznych.
- OSI – Obszary przygraniczne
- OSI – Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Całkowita długość nowych dróg								
2	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych dróg								

działanie 6.2. KOMUNIKACJA I TRANSPORT WODNY (*Priorytet inwestycyjny 7.3*)

Cel szczegółowy:

Zwiększenie konkurencyjności gospodarki Warmii i Mazur poprzez wykorzystanie potencjału transportu wodnego w regionie.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

We wschodniej części województwa położona jest niezwykle bogata pod względem przyrodniczym, pełna historycznych zabytków oraz chętnie odwiedzana przez miłośników sportów wodnych,

wędkarstwa i rekreacji Kraina Wielkich Jezior Mazurskich. Szlak żeglowny Wielkich Jezior Mazurskich to największy i najpopularniejszy szlak żeglugi śródlądowej w Polsce, jego łączna długość to 127 km. Obejmuje szereg jezior połączonych ze sobą systemem kanałów i śluz. Szacuje się, że w najbardziej atrakcyjnych miesiącach sezonu żeglarskiego każdego dnia na tych jeziorach przebywa ok. 12.000 jednostek pływających i ok. 60 000 osób, które trzeba obsłużyć i zapewnić bezpieczeństwo.

W północno-zachodniej części województwa znajduje się Zalew Wiślany wraz z Kanałem Elbląskim – śródlądową drogą wodną łączącą Zalew Wiślany z jeziorami: Drwęckim i Szeląg Wielki oraz z najdłuższym polskim jeziorem Jeziorak. W chwili obecnej zarówno na Kanale Elbląskim jak i Zalewie Wiślanym odbywa się regularny ruch turystyczny w sezonie letnim. Na trasie Kanału Elbląskiego zlokalizowany jest Port Morski w Elblągu, który stanowi węzeł dróg wodnych śródlądowych i morskiej. To także jeden z dwóch portów w obszarze Zalewu Wiślanego, który posiada morskie przejście graniczne służące do odprawy statków (pasażerskich i towarowych) i jachtów udających się do Federacji Rosyjskiej.

Łącznie województwo dysponuje ok. 2.600 jezior oraz Zalewem Wiślanym. Stąd znaczna część gospodarki województwa jest związana z wodą a wśród zidentyfikowanych inteligentnych specjalizacji województwa znalazła się „*ekonomia wody*”. W obszarze tej specjalizacji mieści się np. transport wodny, produkcja jachtów i łodzi motorowych, usługi skutnicze, portowe, pracownice żeglarskie, usługi sternicze, czartery jachtów i łodzi, szkolenia żeglarskie, całe otoczenie wypoczynku nad jeziorami (hotele, gastronomia, animacja, spa & wellnes, uzdrowiska). Inwestycje w infrastrukturę śródlądowych dróg wodnych, w tym małych portów i przystani, są zatem istotnym czynnikiem rozwoju działalności skupionych wokół ww. inteligentnej specjalizacji województwa i zwiększania jego konkurencyjności. Ponadto stanowią ważny element poprawy bezpieczeństwa ruchu na szlakach wodnych Warmii i Mazur.

Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa jako kluczowe w tym obszarze wskazuje m.in. modernizację szlaków wodnych i rozbudowę już istniejących ze szczególnym uwzględnieniem Wielkich Jezior Mazurskich oraz rozwój małych portów i przystani w całym regionie. W przypadku Wielkich Jezior Mazurskich głównymi zadaniami inwestycyjnymi wymagającymi realizacji w najbliższym czasie są: remont śluzy Guzianka 1 oraz budowa Guzianki 2. Śluza Guzianka została wybudowana w latach 1903-1905. Jest bardzo ważnym węzłem komunikacyjnym na szlaku Wielkich Jezior Mazurskich. Stanowi wodne połączenie miasta Ruciane-Nida oraz jeziora Nidzkiego z pozostałą częścią szlaku żeglownego. W sezonie każdego dnia przeprowia się w tym miejscu kilkaset jachtów, motorówek, kajaków i innych obiektów pływających. Korzystają z niej także statki białej floty. Odbudowy wymagają również zabezpieczenia brzegowe kanałów żeglownych w systemie Wielkich Jezior Mazurskich. Zabezpieczenia kanałów w systemie Wielkich Jezior Mazurskich, wykonane zostały w latach 70 ubiegłego wieku i nie były dotąd remontowane. Zainwestowania wymagają już także nabrzeża w miastach – Mazurskich Perłach, w których są zlokalizowane porty żeglugi śródlądowej. Wykonanie robót poprawi warunki pływania i bezpieczeństwa uprawiających żeglugę turystyczną i sportową oraz rejsów statkami pasażerskimi na szlakach żeglownych systemu WJM. Inwestycje stanowią więc czynnik warunkujący dalszy rozwój przewozów pasażerskich na trasach od Pisz przez Mikołajki, Ruciane Nida, Ryn, Giżycko aż do leżącego na północy Węgorzewa.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1		Wskaźnik Międzygałęziowej Dostępności Transportowej							

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- rozwój infrastruktury śródlądowych dróg wodnych i infrastruktury portowej;
- wdrażanie rozwiązań i technik zarządzania, monitorowania ruchu na śródlądowych drogach wodnych (w tym małych portów).

Grupy docelowe: turyści, przedsiębiorcy, mieszkańcy regionu.

Typy beneficjentów:

- jednostki sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną,
- administracja rządowa,
- jednostki samorządu terytorialnego.

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego z preferencjami dla systemu Wielkich Jezior Mazurskich.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Możliwe projekty strategiczne – tryb pozakonkursowy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Całkowita długość nowych dróg								
2	Całkowita długość przebudowanych lub								

	zmodernizowanych dróg								
3	Całkowita długość ulepszonych lub utworzonych śródlądowych dróg wodnych								
4	Liczba wybudowanych lub przebudowanych centrów logistycznych dla obsługi transportu intermodalnego								

DZIAŁANIE 6.3. INFRASTRUKTURA KOLEJOWA *(Priorytet inwestycyjny 7.4)*

Cel szczegółowy:

Poprawa standardów regionalnych przewozów pasażerskich.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Stopień rozwoju infrastruktury transportu kolejowego w regionie Warmii i Mazur jest niewystarczający. Gęstość linii kolejowych w województwie należy do najniższych w Polsce (5 km/100 km² w 2011 r. - 13. miejsce w kraju). W dużej części stan techniczny eksploatowanych linii jest średni lub zły, a ponadto odnotowywany znaczący spadek długości linii eksploatowanych z 1509 km w 1999 r. do 1238 w roku 2011.

Transport kolejowy powszechnie uznawany jest za przyjazny środowisku. Emisja szkodliwych substancji wynikających z pracy przewozowej jest najniższa spośród środków transportu powszechnie używanych w transporcie osób oraz cargo. W wielu wypadkach przy odpowiedniej częstotliwości kursowania transport kolejowy staje się realną alternatywą dla transportu samochodowego przy codziennych dojazdach do pracy lub szkoły. Atrakcyjny i nowoczesny tabor kolejowy podniesie konkurencyjność kolei na tle innych środków transportu, sprawi także, że presja jaką linia kolejowa wywiera na lokalne środowisko stanie się mniejsza. Modernizacja i rewitalizacja budynków dworcowych istotnie przyczyni się do poprawy jakości przestrzeni miejskich, a także powstania nowych funkcji w okolicach dworców.

Z uwagi na rozwijającą się współpracę z obwodem kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej jedną ze strategicznych inwestycji dla regionu jest modernizacja linii kolejowej nr 221 Gutkowo – Braniewo. Od czasu wprowadzenia przez rządy Rzeczypospolitej Polskiej i Federacji Rosyjskiej umowy o małym ruchu granicznym obserwuje się zdecydowany wzrost aktywności w strefie przygranicznej. W 2012 r. wydano ponad 62 % więcej zezwoleń na przekraczanie granicy, aniżeli w roku 2011. Obecnie Olsztyn nie wykorzystuje w zadowalającym stopniu swojego położenia geograficznego w celu zachęcania do przyjazdu obywateli Federacji Rosyjskiej. W związku z realizowanymi w mieście inwestycjami w sferze handlu i usług, a także dzięki sprawnym połączeniom z Kaliningradem mógłby stać się atrakcyjnym celem - konkurentem dla aglomeracji Trójmiasta w woj. pomorskim. Dzięki temu zyskaliby bezpośrednio lokalni przedsiębiorcy, a pośrednio jednostki samorządu terytorialnego. Realizacja projektu modernizacji linii kolejowej nr 221 poprawiłaby jednocześnie w znaczącym stopniu dostępność komunikacyjną powiatów w północno-zachodniej części województwa względem Olsztyna. W wyniku realizacji projektu stworzona zostanie realna i konkurencyjna alternatywa wobec ruchu kołowego, który obecnie dominuje w tej relacji. Działania te wychodzą naprzeciw założeniom

Białej Księgi - Plan utworzenia jednolitego europejskiego obszaru transportu – dążenie do osiągnięcia konkurencyjnego i zasobooszczędnego systemu transportu, wyznaczającej kierunki rozwoju polityki transportowej UE w najbliższej perspektywie.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1		Wskaźnik Międzygałęziowej Dostępności Transportowej							

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- budowa, modernizacja, rehabilitacja/rewitalizacja regionalnej sieci kolejowej i infrastruktury dworcowej poza siecią TEN-T;
- zakup i modernizacja taboru kolejowego dla połączeń wojewódzkich;
- budowa, przebudowa centrów logistycznych i terminali przeładunkowych nie należących do sieci TEN-T.

Grupy docelowe: turyści, przedsiębiorcy, mieszkańcy regionu.

Typy beneficjentów:

- zarządcy infrastruktury kolejowej, w tym PKP PLK S.A.,
- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki i stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne jednostek samorządu terytorialnego,

Terytorialny obszar realizacji – cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego z preferencjami dla:

- OSI – Obszary przygraniczne,
- OSI – Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej,
- OSI – Aglomeracja Olsztyna,

Kierunkowe zasady wyboru projektów: możliwe projekt strategiczny – tryb pozakonkursowy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Całkowita długość przebudowanych lub zmodernizowanych linii kolejowych								
2	Liczba zakupionych lub zmodernizowanych jednostek taboru kolejowego								
3	Pojemność zakupionego lub zmodernizowanego pasażerskiego taboru kolejowego								

RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w późniejszym terminie.*

Ramy wykonania osi priorytetowej, w podziale na fundusze i kategorie regionów

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	R			

KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w późniejszym terminie.*

Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji

Fundusz i Kategoria regionu : ...											
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Tabela 12: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.7. OBSZARY WYMAGAJĄCE REWITALIZACJI.

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
9. Promowanie włączenia społecznego, walka z ubóstwem i wszelką dyskryminacją	9.2. wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności na obszarach miejskich i wiejskich	EFRR

Cel szczegółowy:

Poprawa jakości obszarów problemowych dla włączenia społeczności je zamieszkujących.

Uzasadnienie wyboru priorytetu:

W województwie warmińsko-mazurskim następuje utrata funkcji społeczno-gospodarczych małych i średnich miast w wyniku silnej konkurencji zewnętrznej oraz pogarszającej się sytuacji w gminach otaczających te miasta. Są to także konsekwencje procesów historycznych – na Warmii i Mazurach wciąż widoczne są negatywne skutki zapoczątkowanej w Polsce transformacji w 1989 r. Problemy społeczne występują także w wybranych dzielnicach trzech największych miast.

Sieć miast w województwie warmińsko-mazurskim jest dobrze rozwinięta, lecz średnia wielkość miasta jest znacznie niższa niż średnia krajowa (17,4 tys. wobec prawie 23,9 tys. w Polsce – bez Warszawy). Nieco wyższa od krajowej jest mediana liczby ludności w miastach Warmii i Mazur (również bez Warszawy: 9,1 tys. wobec 8,3 tys.). Oznacza to, że potencjał ludnościowy średniej wielkości ośrodków miejskich Warmii i Mazur może ciągle być podstawą do budowania konkurencyjności. Jednocześnie miasta (nawet najmniejsze) stanowią lokalne ośrodki dostępu do różnorodnych usług publicznych dla obszarów wiejskich, dotkniętych wciąż problemami związanymi z bezrobociem i emigracją. W obszarze 15 miast i 15 gmin miejsko-wiejskich żyje łącznie 62,% mieszkańców województwa. W analizowanej grupie znajduje się prawie 55% zarejestrowanych w regionie bezrobotnych w regionie.

Zjawisko pozostawania bez pracy w dłuższym okresie czasu skutkuje ubóstwem i wykluczeniem społecznym. W zaniedbanych częściach miast (zniszczona zabudowa, dekapitalizacja infrastruktury technicznej, w tym transportowej) i na terenach blokowisk (pozbawionych funkcjonalnych przestrzeni publicznych, skupiających aktywność społeczną) skoncentrowały się negatywne zjawiska społeczne (np. niska aktywność gospodarcza i zawodowa, bezrobocie, natężenie zjawisk patologicznych, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych).

Taka sytuacja utrudnia wykorzystanie potencjału ludnościowego zamieszkującego te obszary. W związku z tym konieczna jest kontynuacja kompleksowych i zintegrowanych działań rewitalizacyjnych w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym, obejmująca najbardziej potrzebujące społeczności lokalne. Wsparcie lokalnej polityki miejskiej w działaniach jest szczególnie istotne w regionie zaliczanym do najbiedniejszych w Unii Europejskiej. W przeciwnym razie będzie postępowała degradacja znaczenia warmińsko-mazurskich miast w sieci krajowych ośrodków.

Wszystkie przedsięwzięcia powinny być ukierunkowane na aktywizację społeczno-gospodarczą oraz podniesienie jakości życia lokalnych społeczności. Przedsięwzięcia infrastrukturalne

podporządkowane zostaną działaniom finansowanym przy udziale Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach osi priorytetowych Programu ukierunkowanych m.in. na rozbudzenie zaangażowania i aktywizację społeczności lokalnych do działania na rzecz własnego rozwoju, samozatrudnienie, rozwój przedsiębiorczości społecznej, wsparcie edukacyjne, poprawę dostępu do usług publicznych.

W ramach osi priorytetowej dofinansowane będą projekty zlokalizowane na obszarach ujętych w lokalnych/ ponadlokalnych planach rewitalizacji. Ponadto, preferowane będą projekty komplementarne do przedsięwzięć wspartych w ramach RPO Warmia i Mazury 2007-2014, wynikające z inicjatywy społeczności lokalnych oraz powstających w regionie form współpracy miast np. sieć CITTASLOW.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1		Dostępność usług publicznych							

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

Zintegrowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne obejmujące m.in.:

- wspieranie nadawania i przywracania funkcji społecznych zdegradowanym obszarom miejskim (m.in. powojuskowym, przemysłowym, pokolejowym, mieszkaniowym i usługowym);
- rewaloryzacja/modernizacja/adaptacja istniejącej zabudowy, zagospodarowanie przestrzeni publicznych oraz działania związane z ochroną zabytków;
- rozwój przestrzeni publicznych – przedsięwzięcia ukierunkowane na podniesienie atrakcyjności społecznej oraz nadawanie walorów funkcjonalnych i estetycznych tym przestrzeniom z uwzględnieniem ich regionalnej tożsamości.

Grupy docelowe: mieszkańcy, przedsiębiorcy.

Typy beneficjentów:

- jednostki samorządu terytorialnego, ich związki lub stowarzyszenia,
- jednostki organizacyjne samorządu terytorialnego,
- organizacje pozarządowe,
- małe i średnie przedsiębiorstwa,
- kościoły i związki wyznaniowe,
- wspólnoty mieszkaniowe i spółdzielnie mieszkaniowe.

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego z preferencjami dla obszarów strategicznej interwencji

- OSI – Aglomeracja Olsztyna,
- OSI – Ośrodki subregionalne,

- OSI – Obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Możliwe projekty strategiczne/tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Możliwe projekty strategiczne – tryb pozakonkursowy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1.	Powierzchnia zrewitalizowanych obszarów	ha							
2.	Liczba nowych / przebudowanych / przekształconych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na zrewitalizowanych obszarach	szt.							

RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w terminie późniejszym*

Ramy wykonania osi priorytetowej, w podziale na fundusze i kategorie regionów

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	R			

KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w terminie późniejszym*

Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorii interwencji

Fundusz i Kategoria regionu : ...											
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Tabela 12: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.8 DOSTĘP DO WYSOKIEJ JAKOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH.

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.1. inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszania nierówności w zakresie stanu zdrowia oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych	EFRR
10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie	10.4 inwestycje w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie poprzez rozwój infrastruktury edukacyjnej i szkoleniowej	EFRR

DZIAŁANIE 8.1 INWESTYCJE W INFRASTRUKTURĘ ZDROWOTNĄ I SOCJALNĄ *(Priorytet inwestycyjny 9.1)*

Cel szczegółowy

Podniesienie jakości i skuteczności usług zdrowotnych i socjalnych

Uzasadnienie wyboru priorytetu:

Na 116 gmin województwa warmińsko-mazurskiego 68 to obszary, których mieszkańcy mają trudności z dostępem do podstawowych usług publicznych. W dwudziestu z nich (gminy wiejskie i tylko trzy miejsko-wiejskie, których miasta należą do najmniejszych w regionie) intensywność problemów jest bardzo wysoka, a wśród pozostałych (grupa o wysokiej intensywności problemów) znajdują się tylko cztery gminy miejskie oraz 12 gmin miejsko-wiejskich. Skutkuje to marginalizacją niektórych obszarów a także przekłada się na jakość kapitału ludzkiego.

W regionie istnieją przede wszystkim znaczące problemy z zapewnieniem powszechnego i równomiernego dostępu do wysokiej jakości specjalistycznych usług zdrowotnych, zwłaszcza ze względu na deficyty nowoczesnej aparatury i sprzętu medycznego (znacznie niższe wartości wskaźników niż średnie w krajach OECD), a także lekarzy odpowiednich specjalności, w mniejszym stopniu infrastruktury. Na utrudnienia w dotarciu do świadczeń specjalistycznych mają wpływ również znaczne odległości pomiędzy podmiotami je świadczącymi, słabo rozwinięta infrastruktura komunikacyjna, a także wysokie bezrobocie oraz nasilające się zjawisko ubóstwa, zwłaszcza w środowiskach wiejskich. Usługi specjalistyczne świadczone są przede wszystkim w stolicy województwa oraz ponadlokalnych ośrodkach powiatowych. Czas oczekiwania na te świadczenia zdrowotne jest długi.

W województwie warmińsko-mazurskim zakłada się tworzenie nowoczesnej opieki zdrowotnej uwzględniającej zmiany w strukturze demograficznej społeczeństwa, sytuację epidemiologiczną i zapotrzebowanie na usługi medyczne. Celem jest zapewnienie optymalnej dostępności do świadczeń zdrowotnych. Wspierane będą projekty podwyższające standardy obiektów ochrony zdrowia i wyposażenia medycznego, ze szczególnym uwzględnieniem ośrodków specjalistycznych.

Budowę obiektów ochrony zdrowia dopuszczać się będzie wyjątkowo, w sytuacji potrzeby wypełnienia luki w systemie usług zdrowotnych i braku innego rozwiązania problemu.

Wsparcie ukierunkowane będzie na grupy chorób, stanowiących główne przyczyny niezdolności do pracy i umieralności wśród mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego (choroby nowotworowe, układu krążenia, układu kostno-stawowo-mięśniowego, psychiczne, od-kleszczowe, układu oddechowego). W uzasadnionych sytuacjach część środków może zostać przeznaczona na rozwiązywanie problemów dotyczących innych grup chorobowych (wynikających z analizy sytuacji demograficzno-epidemiologicznej) oraz w wąskim zakresie zidentyfikowanych specyficznych ograniczeń w dostępie do świadczeń zdrowotnych. W każdym przypadku warunkiem jest posiadanie umowy na świadczenie usług opieki zdrowotnej finansowanych w ramach publicznego systemu ubezpieczeń zdrowotnych.

Utrzymująca się duża liczba osób żyjących w ubóstwie oraz niska jakość życia dotyka szczególnie środowiska, w których występują takie problemy jak bezrobocie, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, długotrwała choroba i uzależnienia. Kumulacja niekorzystnych zjawisk społecznych jest przyczyną dezaktywizacji społeczno-zawodowej rodzin, wręcz całych społeczności lokalnych. Słaba infrastruktura podmiotów, świadczących usługi aktywizacji społeczno-zawodowej to bariera do skutecznej i kompleksowej aktywizacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym. Prowadzi to do utrwalania wykluczenia społecznego, zwłaszcza wśród osób nieaktywnych zawodowo opiekujących się osobami zależnymi. Zjawiska te powodują brak wiary w szansę na zmianę sytuacji życiowej a przede wszystkim w wejście na rynek pracy. Nawarstwienie problemów społecznych powoduje zatem potrzebę nieustannego wsparcia rozwoju usług aktywizacji społeczno-zawodowej we wszystkich aspektach, także infrastrukturalnym. Wzmocnienie dostępnej infrastruktury stwarza przestrzeń do przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych. Zasób infrastrukturalny, ulokowany w pobliżu potrzebującej wsparcia społeczności lokalnej eliminuje bariery społeczne i przestrzenne. Ostatecznym celem pomocy jest wejście na rynek pracy, osiągnięcie zdolności do samodzielnego funkcjonowania w społeczeństwie.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR:

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1		Dostępność usług publicznych							

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

W obszarze usług zdrowotnych:

- tworzenie poradni specjalistycznych oraz poprawa dostępności do bazy szpitalnej w zakresie dziedzin deficytowych (np. opieka długoterminowa, opieka geriatryczna, rehabilitacja);
- zakupy nowoczesnej aparatury leczniczej i specjalistycznego sprzętu medycznego dla ośrodków świadczących specjalistyczne usługi zdrowotne w obrębie zidentyfikowanych obszarów deficytowych;

- poprawa dostępności do różnych form środowiskowej psychiatrycznej opieki zdrowotnej, w tym tworzenie sieci centrów zdrowia psychicznego z uwzględnieniem: leczenia ambulatoryjnego, w zespołach środowiskowych, w oddziałach dziennych, w oddziałach psychiatrycznych szpitali ogólnych.

W obszarze usług socjalnych:

- Inwestycje w infrastrukturę na rzecz integracji społecznej (z wyłączeniem budowy nowych obiektów), przede wszystkim klubów integracji społecznej, centrów integracji społecznej i zakładów aktywizacji zawodowej, warsztatów terapii zajęciowej, służących przygotowaniu do wejścia na rynek pracy;
- Inwestycje w infrastrukturę (z wyłączeniem budowy nowych obiektów) podmiotów świadczących usługi z zakresu aktywizacji dzieci i młodzieży ze środowisk najuboższych zagrożonych dziedziczeniem ubóstwa (np. centra aktywności lokalnej, świetlice środowiskowe, młodzieżowe kluby integracji społecznej), sprzyjających zmianom zachowań społecznych;
- Inwestycje w infrastrukturę socjalną (z wyłączeniem budowy nowych obiektów), świadczącą usługi opiekuńcze/rehabilitacyjne osobom zależnym tj. starszym, niepełnosprawnym, chorym psychicznie, pozwalającą na aktywizację zawodową grup nieaktywnych zawodowo z powodu konieczności sprawowania opieki na tymi osobami w połączeniu z działaniami finansowanymi z EFS.

Grupy docelowe: osoby wykluczone/zagrożone wykluczeniem społecznym, pacjenci;

Typy beneficjentów:

- Jednostki Samorządu Terytorialnego (JST)
- podmioty lecznicze (zgodnie z ust. o działalności leczniczej z dn. 15 kwietnia 2011r.)
- instytucje pomocy i integracji społecznej (jednostki organizacyjne pomocy społecznej określone w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej)
- jednostki zatrudnienia socjalnego (realizujące zadania wynikające z ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym)
- organizacje pozarządowe działające na podstawie zapisów statutowych w sferze pomocy i integracji społecznej oraz inne podmioty prowadzące na podstawie zapisów statutowych działalność w sferze pomocy i integracji społecznej,

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego z preferencjami dla obszarów strategicznej interwencji:

- OSI – Obszary o słabym dostępie do usług publicznych
- OSI – Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Oczekiwana liczba osób korzystających z ulepszonych usług opieki zdrowotnej								
2	Liczba wspartych podmiotów leczniczych								
3	Liczba wybudowanych/ przebudowanych/ rozbudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej								

DZIAŁANIE 8.2 INWESTYCJE W INFRASTRUKTURĘ EDUKACYJNĄ I SZKOLENIOWĄ (Priorytet inwestycyjny 10.4)

Cel szczegółowy:

Podniesienie jakości i dostępności oferty edukacyjnej i szkoleniowej poprzez rozwój niezbędnej infrastruktury.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Współczesny, dynamiczny rynek pracy wpływa na funkcjonowanie osób w wieku produkcyjnym, a także dzieci. Dlatego też w odpowiedzi na obowiązki osób aktywnych zawodowo, ich obawę przed wykluczeniem zawodowym oraz potrzebę samorealizacji istotne znaczenie ma zwiększanie dostępności do wysokiej jakości usług wczesnej edukacji. Promowanie godzenia życia zawodowego i prywatnego oraz równego dostępu do edukacji wpływa na rozwój kadr.

Wiek przedszkolny jest okresem szczególnym w rozwoju człowieka. Wysokiej jakości edukacja przedszkolna sprzyja rozwojowi nie tylko wiedzy i umiejętności, lecz także postaw społeczno-emocjonalnych małych dzieci, co znajduje odzwierciedlenie także w życiu dorosłym, sprzyja włączeniu społecznemu i wyrównuje szanse. Tymczasem województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje najmniejsza w kraju ilość dzieci w wieku 3-6 lat objętych wychowaniem przedszkolnym (w 2011 r było to 63,7 % przy średniej dla kraju 70,8 %). Liczba przedszkoli (283 w 2011 r) plasuje region na przedostatni miejscu w kraju (mniej placówek było tylko w świętokrzyskim) Istniejących braków nie uzupełniają punkty przedszkolne, których w 2011 było

zaledwie 29 (również 15 pozycja). „Pęd do wiedzy” rozbudzany powinien być także na etapie szkolnym przez działalność instytucji popularyzujących naukę, których w województwie brakuje.

W opinii respondentów badania, którym zostało objętych 600 firm z województwa warmińsko-mazurskiego³¹, istotnym czynnikiem hamującym ich rozwój jest brak osób posiadających odpowiednie do potrzeb firm kwalifikacje i doświadczenie zawodowe. W roku 2011 w województwie funkcjonowały 104 szkoły zawodowe (w tym szkoły przysposabiające do pracy zawodowej specjalne, zasadnicze szkoły zawodowe dla młodzieży, zasadnicze szkoły zawodowe dla dorosłych), co stanowiło 4,4 % wszystkich tego typu placówek w kraju (12 lokata w kraju). Zleczone przez MEN³² badanie systemu kształcenia zawodowego w Polsce pokazało na Warmii i Mazurach niekorzystne odchylenie od średniej ogólnopolskiej w odniesieniu do największej liczby typów wyposażenia technodydaktycznego. Słabością szkół województwa były także niskie wskaźniki informatyzacji oraz przygotowania pracowni do nauki języków obcych.

Jedną z determinant kluczowych dla podniesienia poziomu wykształcenia w województwie jest stworzenie warunków nauczania praktycznego, silnie powiązanego ze środowiskiem biznesu, odpowiadającego na potrzeby rynku. Istotne jest przy tym przejście od modelu kształcenia opartego o przekazywanie wiedzy encyklopedycznej do modelu wspierającego kreatywność, innowacyjność, praktyczne zastosowanie zdobytej wiedzy. Kształcenie zawodowe wymaga dużych nakładów inwestycyjnych, zwłaszcza tworzenie i unowocześnianie bazy technodydaktycznej, która, w świetle dynamicznych procesów innowacyjnych, powinna podlegać ciągłej modernizacji, służącej kształceniu kadr nowoczesnej gospodarki.

Potrzebę rozwoju szkolnictwa zawodowego – w tym m.in. poprzez tworzenie nowych kierunków kształcenia dostosowanych do potrzeb rynku pracy dostrzeżono również podczas spotkań w środowisku przedsiębiorstw w odniesieniu do rozwoju inteligentnych specjalizacji województwa warmińsko-mazurskiego. Czynniki ten uznany został za szczególnie istotny w kontekście wykorzystania potencjału zidentyfikowanych obszarów przewagi konkurencyjnej regionu.

Wsparcie w ramach interwencji będzie ukierunkowane na zwiększenie dostępności do wysokiej jakości edukacji poprzez stworzenie optymalnych warunków kształcenia i szkolenia. Działanie kierowane jest do podmiotów publicznych i prywatnych, w których zakresie działalności są zadania edukacyjne. Interwencja będzie obejmować adaptację niezbędną infrastruktury zarówno: edukacji przedszkolnej, szkolnictwa zawodowego oraz szkolnictwa wyższego zawodowego. Placówki będą wyposażone w niezbędną infrastrukturę optymalizującą procesy kształcenia i szkolenia, zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami. Ponadto w ramach interwencji wsparcie będzie dotyczyło zapewnienia równego dostępu do edukacji dla osób niepełnosprawnych, co złagodzi skutki wykluczenia społecznego.

Zestawienie specyficznych dla programu wskaźników rezultatu dla EFRR:

³¹ Analiza kondycji oraz kierunków rozwoju sektora MŚP w województwie warmińsko-mazurskim, Olsztyn, styczeń 2010.

³² Badanie funkcjonowania systemu kształcenia zawodowego w Polsce, MEN, Raport końcowy, Warszawa, 2011

Lp.	Wskaźnik strategiczny z UP (jeśli zasadne)	Wskaźnik rezultatu (strategicznego) (EFRR/ FS)	Jednostka pomiaru	Kategoria regionu	Wartość bazowa	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1		Dostępność usług publicznych							

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- inwestycje w infrastrukturę przedszkolną – wyłącznie w uzasadnionych przypadkach, dla wyrównania dostępu do ww. usług (w tym uwzględniając komplementarność wsparcia EFS, przy czym budowa nowych obiektów jedynie przy udokumentowanym braku możliwości wykorzystania/adaptacji istniejących budynków);
- tworzenie infrastruktury popularyzującej naukę i innowacje;
- inwestycje w szkolnictwo zawodowe – zgodnie z krajowymi priorytetami polityki szkolnictwa zawodowego, w oparciu o zdiagnozowane potrzeby regionalnego rynku pracy i inteligentnych specjalizacji;
- inwestycje w infrastrukturę szkolnictwa wyższego zawodowego dla potrzeb regionalnych inteligentnych specjalizacji pod warunkiem uzyskania pozytywnej opinii MNiSzW;
- inwestycje w infrastrukturę dydaktyczną szkół wyższych wyłącznie w obrębie inteligentnych specjalizacji gospodarczych województwa;
- komplementarne i zintegrowane inwestycje w infrastrukturę służącą do szkoleń zawodowych i uczenia się przez całe życie według jasno określonych potrzeb (w przypadku uczenia się przez całe życie, przede wszystkim przystosowanie istniejących placówek).

Grupy docelowe: nie zidentyfikowano

Typy beneficjentów:

- Organy prowadzące szkoły i placówki oświatowe³³
- uczelnie wyższe
- j.s.t.
- organy prowadzące placówki szkoleniowe
- podmioty prowadzące instytucje popularyzujące naukę i innowacje

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego, z preferencjami dla obszarów strategicznej interwencji:

- OSI – Obszary o słabym dostępie do usług publicznych

³³ Objęte Ustawą z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572, z późn. zm.)

- OSI – Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) i rezultatu bezpośredniego (EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
					M	K	R		
1	Potencjalna liczba użytkowników infrastruktury opieki nad dziećmi lub edukacyjnej wspartej w programie								
2	Liczba wybudowanych / przebudowanych / rozbudowanych obiektów infrastruktury szkół wyższych								
3	Liczba wybudowanych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury jednostek organizacyjnych systemu oświaty								

RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ Do uzupełnienia w późniejszym terminie.

Ramy wykonania osi priorytetowej, w podziale na fundusze i kategorie regionów

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	R			

rezultatu)														

KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w późniejszym terminie.*

Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorii interwencji

Fundusz i Kategoria regionu : ...											
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Tabela 12: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.9 REGIONALNY RYNEK PRACY.

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
8. Wspieranie zatrudnienia i mobilności pracowników	8.5. dostęp do zatrudnienia dla osób poszukujących pracy i osób biernych zawodowo, w tym długotrwale bezrobotnych oraz oddalonych od rynku pracy, także poprzez lokalne inicjatywy na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników	EFS
	8.7. praca na własny rachunek, przedsiębiorczość i tworzenie przedsiębiorstw, w tym innowacyjnych mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	EFS
	8.8. równość mężczyzn i kobiet we wszystkich dziedzinach, w tym dostęp do zatrudnienia, rozwój kariery, godzenie życia zawodowego i prywatnego oraz promowanie równości wynagrodzeń za taką samą pracę	EFS
	8.9. przystosowanie pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian	EFS
	8.10. aktywne i zdrowe starzenie się	EFS

DZIAŁANIE 9.1 ZWIĘKSZENIE ZATRUDNIENIA (Priorytet inwestycyjny 8.5)

Cel szczegółowy:

Poprawa dostępu do zatrudnienia osobom pozostającym bez zatrudnienia.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się bardzo trudną sytuacją na rynku pracy, o czym świadczy najwyższa wartość stopy bezrobocia rejestrowanego w kraju, która w 2012 roku wynosiła 21,3% (Polska-13,4%). Również stopa bezrobocia obliczana na podstawie Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności (BAEL) była wyższa w województwie (11,1%) niż średnio w kraju (10,1%)³⁴.

O niekorzystnej sytuacji na warmińsko-mazurskim rynku pracy świadczą także najniższe w kraju wartości współczynnika aktywności zawodowej (51,4% wobec 55,9% w kraju) i wskaźnika zatrudnienia (45,8% wobec 50,2% w kraju). Tymczasem zgodnie z założeniami przyjętymi w *Strategii na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu – Europa 2020*, wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 15-64 lata w UE powinien docelowo wynosić 75%.

³⁴ Z uwagi na odmienne definicje osoby bezrobotnej wg BAEL oraz stosowanej przez urzędy pracy poziom bezrobocia rejestrowanego jest wyższy, ponieważ uwzględnia m.in. osoby, które rejestrują się w urzędach wyłącznie w celu uzyskania świadczeń, a faktycznie pracują w tzw. szarej strefie lub wykazują zniechęcenie do poszukiwania pracy.

Województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się także wysoką liczbą bezrobotnych przypadających na jedną ofertę pracy. W 2012 roku na jedną ofertę pracy przypadało 159 zarejestrowanych bezrobotnych, co plasowało region na 14. miejscu w kraju (Polska-92).

Problematycznym jest również wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych (52,2%). W ogólnej liczbie osób bezrobotnych wysoki jest także udział osób w wieku 25-34 lata (29,0%), a także osób w wieku 50+ (21,7%) – te dwie grupy bezrobotnych stanowią ponad połowę wszystkich osób zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy. Wśród osób bezrobotnych utrzymuje się również znaczny odsetek osób niepełnosprawnych (5,2%).

Z monitoringu zatrudnienia prowadzonego przez Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie wynika, że ogromny wpływ na warmińsko-mazurski rynek pracy obok czynników społeczno-gospodarczych, wywierają środki przeznaczone na aktywizację zawodową, przeciwdziałanie bezrobociu oraz łagodzenie jego skutków – 2012 roku w regionie z podstawowych form aktywizacji bezrobotnych finansowanych z Funduszu Pracy oraz Europejskiego Funduszu Społecznego (subsydiowane zatrudnienie, szkolenia, staże, prace społecznie użyteczne, przygotowanie zawodowe w miejscu pracy) skorzystało ogółem 28 995 osób.

Aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych przynosi pozytywne efekty, ponieważ aż 52,8% uczestników aktywizacji zawodowej w okresie do 3 miesięcy po zakończeniu udziału w danej formie aktywizacji uzyskało zatrudnienie, inną pracę zarobkową lub podjęło działalność gospodarczą.

Powyższe dane świadczą o potrzebie podjęcia działań mających na celu poprawę dostępu do zatrudnienia osobom bezrobotnym i nieaktywnym zawodowo. Działania te powinny być realizowane m.in. w inteligentnych specjalizacjach określonych w *Strategii rozwoju społeczno – gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego do roku 2025*, którymi są: ekonomia wody, żywność wysokiej jakości oraz drewno i meblarstwo

Podejmowane działania będą realizowane w trybie konkursowym, a także w ramach projektów systemowych powiatowych urzędów pracy, które charakteryzują się wieloletnim doświadczeniem w realizacji podobnych działań. Jak wynika z badania ewaluacyjnego „*Ocena wsparcia w ramach projektów PO KL realizowanych w trybie konkursowym i systemowym*”, projekty systemowe charakteryzują się większą efektywnością kosztową i przyczyniają się do lepszej realizacji wskaźników, natomiast projekty wybrane w trybie konkursowym cechuje większa trafność, gdyż lepiej rozwiązują one indywidualne problemy ich uczestników, w związku z tym oba tryby projektów są właściwe do zastosowania w kolejnych latach.

Trudna sytuacja na warmińsko-mazurskim rynku wymaga podjęcia działań mających na celu zwiększenie mobilności wśród mieszkańców województwa. Mobilność ma być jednym ze środków zaradczych na problemy związane z nadwyżką siły roboczej oraz stale wysokim bezrobociem w regionie. Realizację tego zadania na terenie Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii umożliwiała funkcjonowanie Europejskie Służby Zatrudnienia (EURES), zapewniających wsparcie mobilności dzięki działaniom na rzecz bezrobotnych, poszukujących pracy i pracodawców, w szczególności poprzez równoważenie podaży i popytu na pracę, rekrutacje, pośrednictwo pracy oraz prowadzenie działań adaptacyjnych związanych z przeprowadzką do innego kraju wraz z powiązanymi usługami informacyjnymi, usługami w zakresie doradztwa i poradnictwa na szczeblu regionalnym, krajowym i międzynarodowym.

Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek)											

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- Wsparcie w aktywnym poszukiwaniu pracy.
- Działania na rzecz zdobywania lub/i podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz ich lepszego dopasowania do potrzeb rynku pracy.
- Pomoc w zdobyciu doświadczenia zawodowego.
- Wspieranie mobilności zawodowej.
- Działania związane z bezpośrednim świadczeniem usług w sieci EURES.
- Inne działania określone w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, realizowane w ramach projektów pozakonkursowych powiatowych urzędów pracy.

Grupy docelowe: osoby pozostające bez zatrudnienia, pracodawcy, w zakresie działań EURES: wszyscy pracodawcy oraz mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego (z Unii Europejskiej, Europejskiego Obszaru Gospodarczego i Szwajcarii).

Typy beneficjentów:

- wszystkie podmioty z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych);
- w zakresie działań EURES: Wojewódzki Urząd Pracy, powiatowe urzędy pracy oraz Ochotnicze Hufce Pracy;
- podmioty, które uzyskały akredytację Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej w zakresie działań EURES w trybie konkursowym.

Terytorialny obszar realizacji:

Cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego (zawężenie obszaru przy zastosowaniu kryteriów wyboru projektów)

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego.

Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba osób długotrwale bezrobotnych objętych wsparciem						
2	Liczba osób niepełnosprawnych objętych wsparciem						
3	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem						
4	Liczba osób w wieku 25-30 lat objętych wsparciem w programie						

DZIAŁANIE 9.2 NOWE MIEJSCA PRACY (Priorytet inwestycyjny 8.7)

Cel szczegółowy:

Promocja i wspieranie inicjatyw oraz rozwiązań zmierzających do tworzenia nowych miejsc pracy.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Struktura podmiotów gospodarczych według klas wielkości wskazuje, że firmy sektora MMŚP stanowią najliczniejszą grupę przedsiębiorstw w regionie. W 2012 roku w województwie warmińsko-mazurskim funkcjonowało ogółem 119,9 tys. podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON, z czego mikroprzedsiębiorstwa, tj. firmy zatrudniające poniżej 10 pracowników stanowiły 95,2% wszystkich podmiotów gospodarczych w regionie. Przedsiębiorstwa małe (zatrudniające 10-49 pracowników) stanowiły natomiast 3,9% ogółu podmiotów gospodarczych województwa (w kraju – 3,7%), a firmy średnie (zatrudniające 50-249 pracowników) – 0,9% (w kraju – 0,7%). W strukturze własnościowej przeważały także podmioty prowadzone przez osoby fizyczne – 72,1% wszystkich podmiotów gospodarczych występujących w województwie warmińsko-mazurskim (w kraju – 73,4%).

Aktywność małych i średnich przedsiębiorstw odgrywa zasadniczą rolę w rozwoju gospodarczym województwa. Choć przedsiębiorstwa sektora MMŚP mają niewielki zasięg działania i ograniczony wpływ na otoczenie, w którym funkcjonują, to ich duża liczba nadaje sektorowi małych i średnich przedsiębiorstw znaczący wpływ na kształtowanie się gospodarki. Sektor MMŚP ma również

szczególne znaczenie w tworzeniu miejsc pracy. Według danych GUS w 2012 roku zatrudniał on 78,9% ogółu pracujących w regionie³⁵. W świetle danych działające w Polsce przedsiębiorstwa generują blisko trzy czwarte polskiego PKB (71,6% w 2010 r.), zaś sam sektor MŚP wytwarza 47,6% PKB³⁶.

Niemniej jednak nasycenie podmiotami gospodarczymi w przeliczeniu na 10 tys. ludności w województwie było zdecydowanie niekorzystne na tle kraju – 827 podmiotów gospodarczych przy wartości dla kraju wynoszącej 1032 podmioty. Wskaźnik ten uplasował województwo na 13. miejscu w kraju. Warmińsko-mazurskie charakteryzuje się również bardzo niską przedsiębiorczością, mierzoną liczbą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą na 100 osób w wieku produkcyjnym, która w 2012 r. wyniosła 9 osób wobec 12 w kraju. W porównaniu z 2006 r. pozycja Warmii i Mazur pogorszyła się (z 14. na 15.).

Od wielu lat widoczny jest w województwie dynamiczny wzrost zainteresowania bezrobotnych dotacjami na rozpoczęcie własnej działalności gospodarczej. W latach 2006-2012 działalność gospodarczą wspieraną z Funduszu Pracy i Europejskiego Funduszu Społecznego podjęło 16,2 tys. bezrobotnych, wydano na ten cel 250,6 mln zł, w tym w samym 2012 r. w założeniu własnej firmy wsparto 1 935 osób.

Z badań przeprowadzonych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Olsztynie wynika, iż spośród 2 934 przeanalizowanych podmiotów gospodarczych, które powstały dzięki dotacjom w województwie w 2009 r. działalność do 2013 r. kontynuowały 1093 firmy (37,3% utworzonych podmiotów).

Należy podkreślić, iż duża część tworzących się firm powstaje dzięki środkom Europejskiego Funduszu Społecznego. Jak wynika z raportu końcowego przygotowanego na zlecenie Zarządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego pt.: *„Ocena działań prozatrudnieniowych w województwie warmińsko-mazurskim”* do momentu realizacji badania (listopad 2012 r.), w ramach analizowanych Działań/Poddziałań POKL przyznano 7 288 dotacji na rozpoczęcie działalności gospodarczej, co jest równoznaczne z liczbą powstałych bezpośrednich miejsc pracy. Przy wsparciu w ramach analizowanych interwencji PO KL łączna szacunkowa liczba bezpośrednich i pośrednich utworzonych miejsc pracy wynosiła ok. 11 200. Ponadto wyniki badania pokazały, że 60% uczestników projektów nie założyłoby działalności gospodarczej bez pomocy uzyskanej w projekcie, co niewątpliwie świadczy o trafności interwencji publicznej w stosunku do potrzeb województwa warmińsko-mazurskiego.

Wyniki badań, będące podstawą opracowania *„Oceny działań prozatrudnieniowych w województwie warmińsko-mazurskim”* wskazują potrzebę istnienia systemu zindywidualizowanego wsparcia doradczego dla przedsiębiorstw w szczególności po rozpoczęciu działalności gospodarczej. Z materiału tego wynika również, że osoby, które rozpoczęły działalność gospodarczą w ramach PO KL nie znają instytucji oferujących wsparcie doradcze, szkoleniowe, coachingowe dla już istniejących przedsiębiorstw.

W celu zwiększenia możliwości wsparcia procesu powstawania nowych przedsiębiorstw przewiduje się wprowadzenie systemu pożyczkowego, co potencjalnie umożliwi większej liczbie osób założenie własnej działalności gospodarczej. Niemniej jednak biorąc pod uwagę trudne warunki ekonomiczne występujące w województwie warmińsko-mazurskim (m.in. najwyższa w Polsce wartość stopy bezrobocia rejestrowanego, wysoki udział osób długotrwale bezrobotnych, najwyższy w kraju

³⁵ *Pracujący w gospodarce narodowej w 2012 roku*. GUS, Warszawa 2013.

³⁶ *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010–2011*, PARP, Warszawa 2012

odsetek osób zagrożonych ubóstwem, wysoki procent osób korzystających z pomocy socjalnej) przewiduje się bezzwrotne dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej dla osób znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy.

Podejmowane działania mające na celu wspieranie inicjatyw zmierzających do tworzenia nowych miejsc pracy, powinny obejmować m.in. inteligentne specjalizacje określone w *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko – mazurskiego do roku 2025*, którymi są ekonomia wody, żywność wysokiej jakości oraz drewno i meblarstwo.

Zgodnie z zapisami *Regionalnej Strategii Innowacyjności Województwa Warmińsko-Mazurskiego do roku 2020* ambicją regionu jest tworzenie sprzyjającego środowiska dla cennego kapitału ludzkiego poprzez prowadzenie działań mających na celu przyciągnięcie i utworzenie talentów dla dobra gospodarki. Niemniej jednak jak wynika z badania „*Identyfikacja możliwości wykorzystania funduszy strukturalnych UE na lata 2014-2020 w województwie warmińsko-mazurskim w celu rozwoju współpracy sektora B+R z przedsiębiorstwami*” bardzo ważnym problemem regionu jest niski współczynnik przedsiębiorczości, w tym w szczególności przedsiębiorczości innowacyjnej. Jednocześnie istnieje negatywne zjawisko emigracji dobrze wykształconych absolwentów szkół wyższych, którzy powinny być istotnym filarem regionalnej gospodarki. Dlatego też zasadnym jest oferowanie wsparcia dla absolwentów szkół wyższych i doktorantów oraz wysokiej klasy specjalistów, mającego na celu pomoc w założeniu i prowadzeniu innowacyjnej firmy na bazie wyników prac B+R i wypracowanej wiedzy.

Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1	Liczba utworzonych miejsc pracy w ramach udzielonych z EFS środków na podjęcie działalności gospodarczej											

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- Preferencyjne pożyczki dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej.
- Bezzwrotne dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej dla osób będących w szczególnej sytuacji na rynku pracy³⁷ oraz absolwentów szkół wyższych, doktorantów.
- Dotacje na spłatę odsetek.

³⁷ Zgodnie z art. 49 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U.2013.674).

- Wsparcie doradczo-szkoleniowe dla osób planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej oraz w początkowym okresie jej prowadzenia przez wyspecjalizowane instytucje oraz zgodnie z wypracowanymi i obowiązującymi standardami świadczenia usług.

Grupy docelowe:

- osoby fizyczne zamierzające rozpocząć prowadzenie działalności gospodarczej, z wyłączeniem osób zarejestrowanych w CEIDG, KRS lub prowadzących działalność na podstawie odrębnych przepisów (w tym m. in. działalność adwokacką, komorniczą lub oświatową) w okresie 12 miesięcy poprzedzających dzień przystąpienia do projektu;
- przedsiębiorstwa.

Typy beneficjentów: Wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: przewidywane wsparcie bezzwrotne oraz na podstawie oceny ex-ante również wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba osób, które otrzymały środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie						

DZIAŁANIE 9.3 GODZENIE PRACY I ŻYCIA PRYWATNEGO (Priorytet inwestycyjny 8.8)

Cel szczegółowy:

Ułatwienie godzenie życia zawodowego i prywatnego

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Na warmińsko-mazurskim rynku pracy brakuje kompleksowych rozwiązań sprzyjających łączeniu pracy zawodowej i życia prywatnego, dlatego też mieszkańcy regionu borykają się z problemem godzenia życia zawodowego i rodzinnego. Zwiększenie dostępu do opieki nad osobami zależnymi (w

tym dziećmi do 3 roku życia), a także upowszechnienie elastycznych form zatrudnienia przyczyni się do zwiększenia szans na zatrudnienie wśród osób pełniących funkcje opiekuńcze. Niezmiernie ważne jest również zapewnienie równych szans w dostępie do zatrudnienia i metod temu służących zarówno dla kobiet jak i mężczyzn.

Na potrzebę zwiększenia możliwości zatrudnienia poprzez rozwój usług pozwalających na godzenie pracy i życia zawodowego (opieki nad osobami zależnymi np.: dziećmi, osobami starszymi, osobami chorymi i niepełnosprawnymi członkami rodzin) wskazują rekomendacje z badania MIR i OECD „*Przemiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa: konsekwencje dla lokalnych rynków pracy*”. Usługi te mają przyczynić się m.in. do zwiększenia możliwości zatrudnienia kobiet, które charakteryzują się mniejszą aktywnością zawodową niż mężczyźni – w 2012 roku w regionie współczynnik aktywności zawodowej wśród kobiet wynosił 43,6%, wśród mężczyzn zaś 59,6%; natomiast wskaźnik zatrudnienia wśród kobiet wynosił 38,4% wobec 53,6% wśród mężczyzn. Według statystyk Publicznych Służb Zatrudnienia kobiety stanowią także większość wśród osób bezrobotnych – w 2012 roku odsetek bezrobotnych kobiet wynosił 52,1%. Na koniec 2012 roku zarejestrowanych było również 13 670 kobiet, które po urodzeniu dziecka nie podjęły zatrudnienia.

Wyniki badania „*Przemiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa: konsekwencje dla lokalnych rynków pracy*” wskazują także na istnienie „luki” pomiędzy końcem urlopu macierzyńskiego a trzecim rokiem życia, kiedy dziecko może być umieszczone w przedszkolu. „Luka” ta znacząco utrudnia godzenie życia zawodowego i rodzinnego, jednak można ją wypełnić poprzez rozwój usług w zakresie opieki nad dziećmi do 3 roku życia. Tymczasem jak wynika z danych GUS w 2012 roku odsetek dzieci w wieku do lat 3 objętych instytucjonalną opieką (w żłobkach, klubach dziecięcych i oddziałach żłobkowych) w województwie warmińskim wyniósł 2,6%³⁸ i był jednym z najniższych w kraju – przy średniej ogólnopolskiej wynoszącej 3,8%.

Jednym z problemów województwa jest wysoki odsetek liczby osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie mieszkańców. Z danych Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań wynika, iż w 2011 roku kształtował się on na poziomie 13,6% przy średniej ogólnopolskiej wynoszącej 12,2%. Zachodzące zmiany demograficzne, skutkujące starzeniem się społeczeństwa, będą także przyczyniały się do zwiększania liczby ludności w wieku poprodukcyjnym, w tym osób starszych potrzebujących pomocy w utrzymaniu samodzielności w późniejszym etapie życia. Według prognoz GUS, udział osób w wieku poprodukcyjnym będzie wzrastał i w 2035 roku wyniesie 26,3% ogółu populacji regionu – w 2012 roku odsetek ten wynosił 15,7%. Jednakże istnieje ogólnopolski deficyt usług opiekuńczych odnośnie osób starszych i niepełnosprawnych, gdyż jak wynika ze „*Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020*” w 2010 roku jedynie 15% osób niesamodzielnych objętych było pozarodzinnymi formami opieki.

Zapewnienie dostępu do opieki nad osobami zależnymi nie powinno być skierowane wyłącznie do osób pozostających bez zatrudnienia, ale także obejmować czasową pomoc skierowaną do osób pracujących, którym sytuacja rodzinna wynikająca z opieki nad osobami zależnymi utrudnia utrzymanie pracy zawodowej.

Innym rozwiązaniem sprzyjającym godzeniu życia rodzinnego i zawodowego jest upowszechnienie elastycznych form zatrudnienia. Raport Forum Obywatelskiego Rozwoju „*Matka-Polka pracująca*,

---

³⁸ Analogiczną wartość wskaźnika w 2012 roku odnotowano również w województwie świętokrzyskim i lubelskim.

czyli jak zwiększyć aktywność zawodową młodych kobiet?” podkreśla, iż elastyczność w organizacji pracy jest jednym z ważniejszych warunków umożliwiających rodzicom godzenie ról zawodowych i rodzinnych. Elastyczność ta może przejawiać się w różnych aspektach, w tym: wymiaru pracy (np. praca na część etatu), czasu pracy (np. ruchomy czas pracy), oraz form pracy (np. telepraca).

Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu											
2	Liczba osób pracujących po opuszczeniu programu (łącznie z pracującymi na własny rachunek											

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- Wspieranie usług opieki nad osobami zależnymi (w tym: dziećmi do 3 roku życia, seniorami, osobami chorymi i niepełnosprawnymi) oraz poprawa dostępu do usług opiekuńczych w wymiarze jakościowym i ilościowym.
- Wdrożenie elastycznych form zatrudnienia, w tym: work sharing (okresowej redukcji wymiaru czasu pracy oraz wynagrodzenia pracownika), telepraca, elastyczne godziny pracy, wypożyczania pracowników.
- Wspieranie aktywizacji osób powracających na rynek pracy po urloпах macierzyńskich/wychowawczych oraz po okresie opieki nad osobami zależnymi.

Grupy docelowe:

- osoby pozostające bez zatrudnienia sprawujące opiekę nad osobami zależnymi planujące podjęcie pracy oraz osoby powracające do pracy po przerwie związanej z opieką nad osobą zależną;
- osoby, którym sytuacja rodzinna wynikająca z opieki nad osobami zależnymi, utrudnia utrzymanie pracy zawodowej.

Typy beneficjentów: wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba utworzonych miejsc opieki nad dziećmi do lat trzech						
2	Liczba osób opiekujących się osobami zależnymi objętych wsparciem w programie)						

DZIAŁANIE 9.4 ROZWÓJ ORAZ ADAPTACJA DO ZMIAN (Priorytet inwestycyjny 8.9)

Cel szczegółowy:

Rozwój przedsiębiorstw i ich pracowników oraz adaptacja do zmian gospodarczych.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

W dobie dynamicznych przemian gospodarczych niezmiernie istotna jest adaptacja przedsiębiorstw oraz ich właścicieli i pracowników do zmian. O konieczności tej świadczy m.in. fakt, iż w sektorze przedsiębiorstw w województwie warmińsko-mazurskim w 2012 r. przeciętne zatrudnienie wyniosło 138,9 tys. osób, co oznacza wzrost o 2,2% w odniesieniu do 2006 r. Jednakże w porównaniu do 2008 roku, czyli okresu przed wybuchem kryzysu gospodarczego, zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw zmalało o 4,8%, tj. o 7 tys. osób. W samym tylko 2012 roku w wyniku zwolnień grupowych zgłoszonych do urzędów pracy zatrudnienie straciło 1 307 osób.

W świetle powyższych danych niezmiernie ważnym zadaniem staje się rozwój i adaptacja pracowników do zmian. Tymczasem w latach 2008-2010 odsetek przedsiębiorstw przemysłowych w regionie, które prowadziły szkolenia pracowników w celu stymulowania nowych pomysłów i kreatywności w ogóle przedsiębiorstw wyniósł zaledwie 13,3%, przy średniej krajowej 14,9% (12.

miejsce w kraju), niewiele lepsza sytuacja miała miejsce w sektorze usług – 18,6% (10. lokata, przy średniej dla kraju 20,4%)³⁹. Ponadto przedsiębiorstwa z województwa warmińsko-mazurskiego charakteryzują się relatywnie niską aktywnością innowacyjną – w latach 2008-2010 aktywnych innowacyjnie było zaledwie 19,4% ogółu firm przemysłowych i 9,2% firm usługowych (ostatnie miejsce w kraju)⁴⁰

O potrzebie wsparcia rozwoju przedsiębiorstw i ich pracowników świadczą wyniki III edycji projektu badawczego *„Bilans Kapitału Ludzkiego”* z którego wynika, iż wśród pracodawców istnieje duże zainteresowanie wspieraniem rozwoju kwalifikacji i umiejętności swojej kadry. Warmińsko-mazurskie cechuje się jeden z najwyższych udziałów pracodawców inwestujących w doksztalcanie. Należy także wspomnieć, że najpopularniejszą formą podnoszenia umiejętności kadry, niezależnie od wielkości podmiotu, są kursy i szkolenia. Na drugiej pozycji znalazło się dofinansowanie samokształcenia pracowników. Z badania wynika także, że w 2012 roku tylko 20% przebadanych osób pracujących z Warmii i Mazur brało udział w kursach lub szkoleniach (nie wliczając BHP i ppoż.).

W regionie warmińsko-mazurskim istnieje potrzeba funkcjonowania systemu zindywidualizowanego wsparcia doradczego skierowanego w szczególności do nowopowstałych przedsiębiorstw, na co wskazują wyniki badania *„Ocena działań prozatrudnieniowych w województwie warmińsko-mazurskim”*. Badania to pokazuje także, iż osoby, które rozpoczęły działalność gospodarczą w ramach PO KL nie posiadają wiedzy na temat podmiotów oferujących szkolenia, usługi doradcze bądź coachingowe dla już funkcjonujących przedsiębiorstw.

Również wyniki projektu *„Badanie instytucji otoczenia biznesu województwa warmińsko-mazurskiego pod kątem konkurencyjności i innowacyjności świadczonych usług wraz z rekomendacjami”* pokazują, iż w regionie brakuje kompleksowej oferty usług informacyjnych, doradczych i finansowych dla MMŚP i osób rozpoczynających działalność gospodarczą. Natomiast usługi świadczone do tej pory nie odpowiadały w pełni na potrzeby odbiorców. Zgodnie z ww. raportem większość MMŚP oczekuje usług specjalistycznych dopasowanych do branży lub pod konkretny projekt. Przedsiębiorstwa wskazują na potrzebę współpracy pomiędzy sferą B+R i biznesu i podkreślają, że brak jest oferty specjalistycznych usług dopasowanych do problemów konkretnych branż. Powyższe uzasadnia konieczność skierowania wsparcia w postaci zaplanowanych działań umożliwiających m. in.: wsparcie przedsiębiorstw oraz ich pracowników w zakresie wysokospecjalistycznego doradztwa oraz szkoleń, aby umożliwić rozwój MMŚP w oparciu o nowe rozwiązania konkurencyjne na rynku w specjalizacjach o najwyższym potencjale w województwie. Zakres świadczonych usług powinien obejmować również doradztwo indywidualne, doradztwo grupowe i szkolenia zindywidualizowane do potrzeb przedsiębiorcy, który sam decyduje czy chce wziąć udział w danej formie wsparcia.

Uwzględniając w województwie warmińsko-mazurskim skalę zwolnień grupowych, a także niekorzystną sytuację na rynku pracy, należy wesprzeć działania outplacementowe (tj. zaplanowane, kompleksowe działania pomocowe udzielane zwalnianym pracownikom), gdyż część przedsiębiorców niewystarczająco dba o przeprowadzenie zwolnień w sposób w jak najmniejszym stopniu naruszający interesy zwalnianych osób, co wynika między innymi z postrzegania ewentualnego wsparcia dla osób zwalnianych wyłącznie w kategoriach ponoszonych przez firmę kosztów.

³⁹ Działalność innowacyjna przedsiębiorstw w latach 2008-2010, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Szczecinie, Warszawa 2012, s. 295-296.

⁴⁰ Ibidem, s. 19.

W dobie gospodarki globalnej i dynamicznie zachodzących zmian, konieczne jest zaplanowanie usług adresowanych do przedsiębiorstw z sektora MMŚP przechodzących procesy restrukturyzacyjne i modernizacyjne. Potrzebę takich usług uwypuklił kryzys gospodarczy, który według „Raportu o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2010-2011” przygotowanego przez PARP, był szokiem dla wielu polskich przedsiębiorstw. Z ww. raportu wynika także, że mikroprzedsiębiorstwa w Polsce wykazały dość słabą odporność na kryzys. Statystycznym wyrazem stosunkowo słabej odporności jest zmniejszenie liczby mikroprzedsiębiorstw, zmniejszenie liczby osób w nich zatrudnianych czy niewielki wzrost wartości produkcji i wartości dodanej w kryzysowym roku 2009.

Biorąc pod uwagę niniejsze przesłanki niezbędne jest podjęcie działań mających na celu adaptację przedsiębiorstw do zmian, a także realizację przedsięwzięć zmierzających do rozwoju przedsiębiorstw i ich pracowników. Ważne jest, aby wsparcie dotyczyło potencjału osadzonego w trzech inteligentnych specjalizacjach regionu określonych w *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025*, którymi są: ekonomia wody, żywność wysokiej jakości oraz drewno i meblarstwo. Działania te powinny być kierowane głównie do sektora MMŚP, który stanowi ok. 99% wszystkich podmiotów gospodarczych województwa.

Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie w dotychczasowym miejscu pracy											
2	Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu											

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- wsparcie usług adresowanych do przedsiębiorstw z sektora MMŚP i ich pracowników, w tym:
  - rozwój kwalifikacji/umiejętności pracowników i właścicieli przedsiębiorstw zgodnie ze zdiagnozowanymi potrzebami MMŚP w oparciu o podejście popytowe,
  - wdrażanie zarządzania strategicznego i nowoczesnych metod zarządzania przedsiębiorstwem.

- wsparcie usług adresowanych do przedsiębiorstw z sektora MMŚP przechodzących procesy restrukturyzacyjne i modernizacyjne oraz ich pracowników ukierunkowane na dostosowanie się do zmian gospodarczych, w tym:
  - wsparcie na rzecz zapobiegania sytuacjom kryzysowym przedsiębiorstw, które odczuwają negatywne skutki zmiany gospodarczej,
  - zapewnianie przedsiębiorcy, który znalazł się w sytuacji kryzysowej, wsparcia doradczego w zakresie opracowania i wdrożenia planu rozwoju działalności / planu restrukturyzacji.
- wsparcie outplacementowe (tj. wsparcie osób objętych zwolnieniami monitorowanymi).

Grupy docelowe:

- mikro, mali i średni przedsiębiorcy oraz ich pracownicy;
- pracodawcy (MMŚP) i pracownicy pracodawców przechodzących procesy modernizacyjne i restrukturyzacyjne;
- osoby zwolnione z przyczyn dotyczących zakładu pracy w okresie nie dłuższym niż 6 miesięcy przed dniem przystąpienia do projektu, osoby przewidziane do zwolnienia, osoby zagrożone zwolnieniem z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy.

Typy beneficjentów: wszystkie podmioty – z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych)

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba osób pracujących objętych wsparciem w programie (łącznie z pracującymi na własny rachunek)						
2	Liczba mikroprzedsiębiorstw						

	oraz małych i średnich przedsiębiorstw objętych wsparciem w programie						
3	Liczba pracowników zagrożonych zwolnieniem z pracy oraz osób zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładów pracy objętych wsparciem w programie						

DZIAŁANIE 9.5 ZDROWIE I AKTYWNOŚĆ (Priorytet inwestycyjny 8.10)

Cel szczegółowy:

Wydłużenie okresu aktywności zawodowej poprzez działania ukierunkowane na poprawę stanu zdrowia mieszkańców regionu.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

W ciągu ostatnich kilku lat w województwie warmińsko-mazurskim systematycznie spada odsetek ludności w wieku przedprodukcyjnym (z 21,9% w 2006 r. do 15,7% w 2012 r.), wzrasta natomiast procent osób w wieku poprodukcyjnym (z 13,8% w 2006 r. do 15,7% w 2012 r.). Z prognoz demograficznych wynika także, iż w 2035 r., w odniesieniu do 2011 r., liczba mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego zmniejszy się o około 143 tys. osób, tj. o 9,9%. W tym samym okresie liczba ludności Unii Europejskiej zmniejszy się o około 6,6%.

Mając na uwadze niekorzystne trendy demograficzne, przyczyniające się do zmniejszenia podaży siły roboczej na rynku pracy, kluczowe stają się przedsięwzięcia mające na celu przeciwdziałanie bierności zawodowej wynikającej z wieku i stanu zdrowia, a tym samym prowadzące do wydłużenia okresu aktywności zawodowej. Tymczasem aktywność zawodowa osób w wieku 55+ w województwie warmińsko-mazurskim jest niska - w III kwartale 2013 r. współczynnik aktywności zawodowej w tej kategorii wiekowej wynosił zaledwie 21,6%, przy średniej dla wszystkich grup wiekowych kształtującej się na poziomie 52,4%. Z kolei istotną barierą w utrzymaniu zatrudnienia jest zły stan zdrowia społeczeństwa – jak wynika z danych BAEL w IV kwartale 2013 r. 14% osób biernych zawodowo nie była aktywna z powodu stanu zdrowia.

Zważywszy na dynamicznie zachodzących zmian demograficznych i zjawiska starzenia się społeczeństwa konieczne staje się zwiększenie średniej długości okresu trwania życia w dobrym zdrowiu. W tym celu niezbędna jest promocja zdrowego trybu życia i profilaktyka. Jak wynika z raportu „Przemiany demograficzne i starzenie się społeczeństwa: konsekwencje dla lokalnych rynków pracy w Polsce” opracowanego przez OECD i MIR, programy profilaktyki zdrowotnej to jedne z najważniejszych działań w kontekście nie tylko starzenia się społeczeństwa, ale również utrzymania siły roboczej w stanie zdrowia. W związku z tym istotne stają się działania profilaktyczne pozwalające na wykrycie chorób we wczesnym ich stadium i rozpoczęcie leczenia.

Tymczasem najczęstszą przyczyną zgonów w województwie warmińsko-mazurskim w 2010 roku były choroby układu krążenia, które stanowiły 41,2% wszystkich zgonów, w tym zgonów z powodu choroby niedokrwiennej serca, zawału serca i choroby nadciśnieniowej. Z analizy epidemiologicznej

województwa warmińsko-mazurskiego wynika również, iż zwiększa się liczba zachorowań na nowotwory złośliwe, szczególnie: raka piersi, szyjki macicy, oskrzeli i płuc, a także jelita grubego. Wskaźnik zgonów w 2010 roku z powodu nowotworów złośliwych w regionie wynosił 26,7% wszystkich zgonów, natomiast w Polsce odsetek ten wyniósł 24,5%. W województwie warmińsko-mazurskim w 2010 roku w ogólnej liczbie zgonów najczęściej występującymi chorobami nowotworowymi były: nowotwór złośliwy oskrzeli i płuc (7,7%), nowotwór złośliwy jelita grubego – 2,2% oraz nowotwór złośliwy sutka (1,4%).

Problemem województwa warmińsko-mazurskiego jest wysoki współczynnik zapadalności na boreliozę i kleszczowe zapalenie mózgu. Współczynnik zapadalności na boreliozę wyniósł w 2011 roku 54,8/100 tys. mieszkańców i był ponad dwukrotnie wyższy od współczynnika w Polsce (24/100 tys.). Również zapadalność na kleszczowe zapalenie mózgu w regionie jest wyższa niż przeciętnie w kraju – w 2011 roku wartość ta w regionie wyniosła 3,9/100 tys. mieszkańców, w kraju zaś 0,6/100 tys. osób.

Trudna sytuacja gospodarcza województwa warmińsko-mazurskiego wpływa na wzrost zachorowań na choroby psychiczne, które jednocześnie stanowią ważną przyczynę zgonów w regionie. W województwie warmińsko-mazurskim w latach 2005-2010 liczba osób chorych psychicznie leczonych w opiece stacjonarnej przypadająca na 100 tys. mieszkańców utrzymywała się na poziomie 609-687 i była wyższa (od 8 do 12%) niż średnio w kraju.

Istotnym problemem w województwie warmińsko-mazurskim są także choroby zawodowe. Według Instytutu Medycyny Pracy im. prof. J. Nofera w Łodzi, zapadalność na choroby zawodowe w województwie warmińsko-mazurskim w przeliczeniu na 100 tys. pracujących jest jedną z najwyższych w kraju (3. miejsce w Polsce), z czego 73,3% stanowią choroby zakaźne lub pasożytnicze. Dlatego też istotnym kierunkiem wsparcia powinny być programy ukierunkowane na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy, a także programy przekwalifikowywania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie.

Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1	Liczba osób, które po opuszczeniu programu podjęły pracę lub kontynuowały zatrudnienie w dotychczasowym miejscu pracy											

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

Wsparcie ukierunkowane będzie na kompleksowe przedsięwzięcia z zakresu opracowania i realizacji programów zdrowotnych obejmujących profilaktykę, diagnostykę i promocję zdrowia. mających na celu wydłużenie okresu aktywności zawodowej:

- opracowanie i wdrożenie programów przekwalifikowania pracowników długotrwale pracujących w warunkach negatywnie wpływających na zdrowie, przygotowujące do kontynuowania pracy na innych stanowiskach o mniejszym obciążeniu dla zdrowia;
- opracowanie i wdrożenie programów rehabilitacji leczniczej ułatwiających powroty do pracy oraz umożliwiających wydłużenie aktywności zawodowej;
- opracowanie i wdrożenie programów ukierunkowanych na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy;
- opracowanie i wdrożenie programów zdrowotnych dla osób zagrożonych przerwaniem aktywności zawodowej ze względów zdrowotnych, w zakresie wykraczającym poza finansowanie w ramach systemu powszechnych świadczeń zdrowotnych;
- opracowanie i wdrożenie populacyjnych programów profilaktycznych w kierunku wczesnego wykrywania nowotworu jelita grubego, piersi i szyjki macicy, a także nowotworu złośliwego oskrzeli i płuc;
- opracowanie i wdrażanie programów profilaktycznych dotyczących zapobiegania chorobom układu krążenia;
- opracowanie i wdrożenie projektów profilaktycznych dot. zakaźnych chorób odkleszczowych – borelioza, kleszczowe zapalenie mózgu;
- opracowanie i wdrożenie programów profilaktycznych dotyczących chorób i zaburzeń psychicznych.

Grupy docelowe:

- Aktywni zawodowo mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego
- W odniesieniu do programów profilaktycznych istnieje możliwość wspierania również osób (w wieku aktywności zawodowej), które w momencie otrzymania wsparcia nie są aktywne zawodowo.

Typy beneficjentów: wszystkie podmioty- z wyłączeniem osób fizycznych (nie dotyczy osób prowadzących działalność gospodarczą lub oświatową na podstawie przepisów odrębnych).

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko – mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba osób objętych wsparciem w ramach programów zdrowotnych współfinansowanych z EFS						
2	Liczba osób w wieku 50 lat i więcej objętych wsparciem w programie						

RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w późniejszym terminie.*

Ramy wykonania osi priorytetowej, w podziale na fundusze i kategorie regionów

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	R			

KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w późniejszym terminie*

Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji

Fundusz i Kategoria regionu : ...											
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Tabela 12: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

2.10 WŁĄCZENIE SPOŁECZNE.

Cel tematyczny	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem	9.4. aktywne włączenie, w tym z myślą o promowaniu równych szans oraz aktywnego uczestnictwa i zwiększaniu szans na zatrudnienie	EFS
	9.7. ułatwianie dostępu do przystępnych cenowo, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym	EFS
	9.8. wspieranie przedsiębiorczości społecznej i integracji zawodowej w przedsiębiorstwach społecznych oraz ekonomii społecznej i solidarnej w celu ułatwienia dostępu do zatrudnienia	EFS

DZIAŁANIE 10.1 INTEGRACJA ZAWODOWA (Priorytet inwestycyjny 9.4)

Cel szczegółowy:

Rozwój form aktywnej integracji prowadzących do wejścia na rynek pracy.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Jednym z dominujących problemów społecznych województwa warmińsko-mazurskiego jest trudna sytuacja na rynku pracy, którą obrazuje najwyższa stopa bezrobocia rejestrowanego w kraju. Sytuacja ta wpływa na niski stopień zamożności mieszkańców regionu, a także niesie ryzyko wykluczenia społecznego.

Mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego charakteryzują się trudną sytuacją materialną, o czym świadczy m.in. poziom wynagrodzeń ludności regionu, który stale odbiega od średniej krajowej - w 2012 r. przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto stanowiło 84,1% średniej ogólnopolskiej. W województwie warmińsko-mazurskim także dochód rozporządzalny przypadający na 1 osobę w gospodarstwie domowym jest niższy niż średnio w Polsce i w 2012 roku stanowił on 86,8% średniej ogólnopolskiej – 14 lokata w kraju.

Województwo warmińsko-mazurskie cechuje także najwyższa w kraju liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców – w 2012 r. było to 814 osób, podczas gdy średnio w kraju 500 osób. Dominującym powodem korzystania z pomocy społecznej w województwie jest bezrobocie, w następnej kolejności: ubóstwo, niepełnosprawność, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych oraz długotrwała lub ciężka choroba i alkoholizm. Bezrobocie ma często charakter strukturalny, natomiast pozostałe powody w wielu przypadkach mają źródło w środowisku rodzinnym.

W regionie występuje również wysoki udział dzieci w wieku do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku – w 2012 r. wyniósł on 39,5% (w kraju – 32,2%) i był 4. najwyższym wynikiem w kraju. Również 63 346 rodzin w regionie otrzymuje zasiłki rodzinne na dzieci, co w 2012 roku uplasowało region na 11 lokacie w kraju.

O relatywnie najgorszej sytuacji materialnej ludności województwa na tle kraju świadczy także poziom zagrożenia ubóstwem wśród mieszkańców ogółem. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem poniżej granic minimum egzystencji⁴¹ wyniósł w 2012 r. 13,5%, co było najwyższą wartością w kraju (Polska – 6,8%), również najwyższe w kraju były wartości wskaźnika zagrożenia ubóstwem poniżej relatywnej granicy ubóstwa⁴² - 24,7% wobec 16,3% w kraju oraz wskaźnika zagrożenia ubóstwem poniżej ustawowej granicy ubóstwa⁴³ – 13,8% wobec 7,2% w kraju.

Głównym problemem, z którym borykają się mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego jest bezrobocie, gdyż w 2012 roku co piąty (21,2%) aktywny zawodowo mieszkaniec regionu pozostawał bez zatrudnienia (w kraju 13,4%). Jednymi z najczęstszych przyczyn takiego stanu rzeczy są: brak kwalifikacji zawodowych (w 2012 r. 28,5% bezrobotnych nie posiadało kwalifikacji zawodowych) oraz niski poziom wykształcenia (w 2012 r. 32,9% ogółu bezrobotnych posiadało wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe; 28,2% - zasadnicze zawodowe; 10,7% - średnie ogólnokształcące).

Niski status ekonomiczny, trudna sytuacja zawodowa, a także wysoki poziom zagrożenia ubóstwem oraz niski poziom wykształcenia wśród osób bezrobotnych niosą ryzyko wykluczenia społecznego. Dlatego też niezbędne jest podjęcie czynności zmierzających do poniesienia aktywności społecznej i zawodowej wśród osób będących w szczególnie trudnej sytuacji. Dzięki działaniom aktywizacyjnym i integrującym osoby wykluczone i zagrożone wykluczeniem społecznym poddane zostaną integracji społecznej, a także zwiększą swoje szanse na znalezienie pracy.

Instrumenty aktywnej integracji pozwalają podjąć cały szereg działań, które umożliwiają osobom biorącym udział w projektach zmianę sposobu dotychczasowego życia. Instrumenty o charakterze zawodowym, edukacyjnym, zdrowotnym i społecznym realizowane w szczególności w ramach pracy socjalnej, mają na celu przywrócenie możliwości lub zdolności zatrudnienia oraz integracji społecznej osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej. Dodatkowo instrumenty aktywnej integracji pozwalają ograniczać czynniki zniechęcające osoby zagrożone wykluczeniem społecznym do podejmowania zatrudnienia oraz pobudzać do aktywności zawodowej.

Jedną z grup najbardziej narażonych na wykluczenie społeczne ze względu na relatywnie niski status ekonomiczny (zagrożenie ubóstwem) oraz niską aktywność społeczną są osoby w wieku 50+. Z danych GUS wynika (*Jak się żyje osobom starszym w Polsce, 2012 r.*), iż ubóstwem warunków życia dotkniętych jest w kraju 14% seniorów. Grupę tę charakteryzuje bardzo niski poziom kwalifikacji zawodowych oraz niski poziom doświadczenia zawodowego, brak umiejętności poruszania się po rynku pracy (brak wiadomości na temat sposobów i metod poszukiwania pracy). Niepokojącą tendencją jest wzrost liczby osób w wieku 50+ w ogólnej liczbie bezrobotnych – zwiększył się on z 17,4% w 2006 roku do 21,7% w 2012 r. Konieczne jest zatem podjęcie działań, które będą służyć aktywizacji osób po 50 roku życia, a także wzmocnią potencjał zawodowy tej grupy osób i wydłużą aktywność zawodową starszego pokolenia. Działania adresowane do tej grupy powinny koncentrować się przede wszystkim na zapobieganiu jej marginalizacji i bezrobociu, przy

---

41 Procent osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej minimum egzystencji. Minimum egzystencji wyznacza poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka.

42 Relatywna granica ubóstwa - 50% średnich wydatków (ekwiwalentnych) gospodarstw domowych.

43 Tzw. ustawowa granica ubóstwa - kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia z pomocy społecznej.

równoczesnym tworzeniu warunków dla wprowadzenia i utrzymania osób w wieku 50+ na rynku pracy.

Jedną z grup szczególnie zagrożonych wykluczeniem społecznym jest młodzież. Jak wynika z badania „*Problem wykluczenia społecznego dzieci i młodzieży z rodzin korzystających z pomocy społecznej na terenie województwa warmińsko-mazurskiego w ocenie pracowników socjalnych*” dzieci i młodzież z rodzin korzystających z pomocy społecznej cechują się trudnościami adaptacyjnymi, w tym nieśmiałością bądź arogancją, co może zwiększać ryzyko wykluczenia społecznego. Dlatego też należy podjąć działania z zakresu pomocy i integracji społecznej, w tym działań edukacyjnych wspierających młodzież m.in. w kontynuowaniu nauki, rozwoju kompetencji indywidualnych i społecznych, a także podnoszących kwalifikacje zawodowe.

Wśród mieszkańców województwa warmińsko-mazurskim utrzymuje się relatywnie wysoki odsetek osób niepełnosprawnych, który według NSP w 2011 wynosił 13,6% przy średniej ogólnopolskiej wynoszącej 12,2%. Osoby niepełnosprawne, z uwagi na swój stan zdrowia i wynikające z tego konsekwencje w funkcjonowaniu społecznym i zawodowym, stanowią szczególną kategorię osób na rynku pracy. W wielu sytuacjach mają one utrudniony dostęp do zatrudnienia oraz stosownego do potrzeb wsparcia w pozyskaniu pracy. Dlatego też z uwagi na uwarunkowania zdrowotne przekładające się na funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w otoczeniu społecznym i zawodowym istotne jest podjęcie przedsięwzięć mających na celu aktywizację zawodową i integrację społeczną tej grupy osób.

Bardzo ważnym elementem przedsięwzięć realizowanych w obrębie niniejszego Priorytetu jest dalsza realizacja badań i analiz (zarówno analiz statystycznych jak i jakościowych badań pogłębionych) z zakresu szeroko pojętej pomocy i integracji społecznej (tj. badania zjawisk i problemów społecznych występujących w regionie, monitorowanie ich natężenia oraz formułowanie rekomendacji do działań). Działania te, realizowane przez Obserwatorium Integracji Społecznej finansowane z środków Europejskiego Funduszu Społecznego (w okresie od 2010 r. do 2013 r.) funkcjonujące w strukturze ROPS, pozwalają projektować strategie rozwiązywania problemów społecznych. Dostarczanie aktualnych opracowań i analiz wyznacza kierunki realizacji zadań dla podmiotów i instytucji działających w obszarze pomocy i integracji społecznej (w tym jednostki organizacyjne pomocy społecznej, samorządy, NGO).

Instytucje pomocy i integracji społecznej realizują zadania z zakresu aktywnej integracji, w związku z tym niezwykle ważne jest zapewnienie właściwych warunków dla realizacji tych zadań, a także umożliwienie systematycznej pracy z kadrami pomocy społecznej poprzez organizację szkoleń, studiów czy doradztwa. Szczególnie ważne jest podejmowanie działań, które doprowadzą do wzmocnienia współpracy pomiędzy różnymi instytucjami działającymi w obszarze pomocy i integracji społecznej (OPS, PCPR i NGO) na rzecz rozwiązywania problemów społecznych oraz poprawy jakości życia; zwiększenia stopnia wykorzystania innowacyjnych metod pracy instytucji działających w obszarze pomocy i integracji społecznej; rozwoju ekonomii społecznej; wsparcia liderów społecznych i NGO w działaniach na rzecz rozwiązywania problemów społecznych oraz upowszechnienia wiedzy o skutecznych metodach pracy w zakresie rozwiązywania problemów społecznych. Wsparcie pracowników instytucji pomocy i integracji społecznej aktualnie realizowane jest w ramach projektu pozakonkursowego Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej.

Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1	Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu											

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- organizowanie i finansowanie działań ukierunkowanych na aktywizację społeczno-zawodową osób i rodzin wykluczonych oraz zagrożonych wykluczeniem społecznym z wykorzystaniem instrumentów aktywizacji edukacyjnej, zdrowotnej, społecznej i zawodowej;
- wsparcie dla tworzenia i/lub działalności podmiotów integracji społecznej tj. centrów integracji społecznej, klubów integracji społecznej, zakładów aktywności zawodowej oraz podmiotów działających na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej (których podstawowym zadaniem nie jest działalność gospodarcza), z wyjątkiem warsztatów terapii zajęciowej;
- rozwój usług społecznych przewyższających indywidualne bariery w wejściu i powrocie na rynek pracy;
- promocja i wsparcie wolontariatu wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym jako formy powrotu na rynek pracy;
- zapewnienie kompleksowego wsparcia umożliwiającego nabycie, podniesienie lub zmianę kwalifikacji i kompetencji zawodowych i naukę zawodu, zdobywania doświadczenia zawodowego, rozwoju umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych na rynku pracy wśród osób w wieku 50+ zagrożonych wykluczeniem społecznym;
- badania i analizy w obszarze pomocy i integracji społecznej w województwie warmińsko – mazurskim oraz analiza specyficznych dla regionu problemów społecznych (projekt pozakonkursowy ROPS – Obserwatorium Integracji Społecznej);
- doradztwo specjalistyczne oraz szkolenia kadry pomocy i integracji społecznej w województwie warmińsko-mazurskim, wynikające ze specyficznych potrzeb regionu (projekt pozakonkursowy ROPS).

Grupy docelowe:

- osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, tj.:
  - kwalifikujące się do objęcia wsparciem przez pomoc społeczną, tj. spełniające co najmniej jeden z warunków określonych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej, bez uwzględniania osób pobierających zasiłek stały,

- pobierające świadczenia rodzinne – bez uwzględniania jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka,
- korzystające z systemu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, o którym mowa w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- zagrożone pogłębioną deprivacją materialną,
- posiadające orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym lub znacznym, lub orzeczenie równoważne w świetle przepisów ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
- młodzież w wieku 15-25 lat ze szczególnymi trudnościami w dostosowaniu się do warunków życia i pracy, kwalifikująca się do objęcia wsparcia przez OHP.
- osoby w wieku 50+ zagrożone wykluczeniem społecznym
- osoby nieaktywne zawodowo, nieuczestniczące w kształceniu lub szkoleniu.
- otoczenie osób wykluczonych społecznie (w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne dla wsparcia osób wykluczonych społecznie objętych wsparciem).
- w zakresie projektu pozakonkursowego ROPS (projekt doradczy i projekt szkoleniowy):
  - pracownicy i wolontariusze publicznych i niepublicznych instytucji pomocy i integracji społecznej realizujący działania w zakresie aktywnej integracji,
  - pracownicy publicznych służb zatrudnienia (w zakresie wspólnych działań partnerskich),
  - przedstawiciele innych służb społecznych np. kuratorzy sądowi, policjanci, pracownicy urzędów pracy, pedagodzy, pielęgniarki środowiskowe, asystenci rodziny (w zakresie wspólnych szkoleń dotyczących udzielania kompleksowego wsparcia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym w celu ich aktywizacji społeczno-zawodowej i/lub w zakresie organizacji i szkolenia wspólnych zespołów interdyscyplinarnych działających na rzecz osób wykluczonych),
  - przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego szczebla województwa, powiatu i gminy, przedsiębiorcy, media lokalne i regionalne,
  - partnerzy społeczni i gospodarczy.

Typy beneficjentów:

- Jednostki Samorządu Terytorialnego (JST)
- Ochotnicze Hufce Pracy
- Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w zakresie projektu pozakonkursowego (projekt doradczy i szkoleniowy; projekt badawczy – Obserwatorium Integracji Społecznej)
- Podmioty, tj.
  - instytucje pomocy i integracji społecznej (jednostki organizacyjne pomocy społecznej określone w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej)
  - jednostki zatrudnienia socjalnego (realizujące zadania wynikające z ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym)
  - organizacje pozarządowe działające na podstawie zapisów statutowych w sferze pomocy i integracji społecznej oraz inne podmioty prowadzące na podstawie zapisów statutowych działalność w sferze pomocy i integracji społecznej, np. zakłady aktywności zawodowej, warsztaty terapii zajęciowej
  - instytucje działające w obszarze rynku pracy (zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy)

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko – mazurskiego, (zawężenie obszaru przy zastosowaniu kryteriów wyboru projektów)

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Możliwy tryb pozakonkursowy.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym objętych wsparciem w programie						
2	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie						
3	Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, objętych wsparciem w programie						
4	Liczba osób żyjących w gospodarstwie domowym, bez osób pracujących, objętych wsparciem w programie						

DZIAŁANIE 10.2 DOSTĘP DO USŁUG SPOŁECZNYCH (Priorytet inwestycyjny 9.7)

Cel szczegółowy:

Poprawa dostępu do usług społecznych.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Województwo warmińsko-mazurskie charakteryzuje się wysokim odsetkiem osób znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji (m.in. niepełnosprawnych, osób starszych, dzieci objętych systemem pieczy zastępczej). Dlatego też należy dążyć do ułatwienia dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług socjalnych świadczonych w interesie ogólnym.

Sytuacja demograficzna województwa (starzejące się społeczeństwo), słabo rozwinięta infrastruktura komunikacyjna, wysokie bezrobocie i nasilające się zjawisko zubożenia powinny stanowić argumenty dla wspierania wysokiej jakości usług opieki zdrowotnej, w tym opieki środowiskowej, podmiotów świadczących procedury jednego dnia oraz zakładów opieki długoterminowej (zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, opiekuńczo-leczniczych, hospicyjnych).

Wyniki „*Diagnozy społecznej*” pokazują tymczasem, że korzystanie z usług medycznych zależy nie tylko od stanu zdrowia, ale również m.in. od zamożności społeczeństwa. W województwie warmińsko-mazurskim obserwuje się najniższy udział gospodarstw domowych, które opłacały usługi medyczne „z własnej kieszeni” - w 2013 r. było to 26,9% gospodarstw domowych, w kraju 48,4%.

Wsparcie finansowe podmiotów, świadczących procedury jednodniowe, a także oferujących świadczenia w środowisku domowym i w zakładach opieki długoterminowej, pozytywnie wpłynie na rozwój tańszych niż szpitalne usług medycznych. Opieka zdrowotna świadczona w powyższych podmiotach przeznaczona jest dla pacjentów nie wymagających drogiego leczenia szpitalnego.

Zakłady opieki długoterminowej zapewniają jednocześnie profesjonalną opiekę lekarską, pielęgnacyjną i opiekuńczą pacjentom w różnym wieku, z dużym upośledzeniem zdolności do samodzielnego poruszania się oraz tym, którzy w realizacjach swych podstawowych potrzeb są niemal całkowicie uzależnieni od osób trzecich. Zadaniem tych zakładów jest objęcie całodobową pielęgnacją i kontynuacją leczenia osób przewlekle chorych oraz osób, które przebyły leczenie szpitalne i mają ukończony proces diagnozowania, leczenia operacyjnego lub intensywnego leczenia zachowawczego, a nie wymagają już dalszej hospitalizacji. Jednak ze względu na stan zdrowia, stopień niepełnosprawności, bądź brak możliwości samodzielnego funkcjonowania w środowisku domowym, osoby te są niezdolne do samoopieki oraz wymagają kontroli lekarskiej, profesjonalnej pielęgnacji i rehabilitacji oraz zapewnienia opieki pielęgniarzkiej.

Przedsięwzięcia mające na celu przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu muszą zakładać nie tylko wzrost zatrudnienia, ale też możliwość dostępu do usług społecznych, które pozwolą wyeliminować dysfunkcje osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, a także będą działać profilaktycznie, zapobiegając marginalizacji kolejnych rodzin.

Dla rozwoju każdego społeczeństwa kluczowe znaczenia ma prawidłowe funkcjonowanie rodziny, ponieważ trudna sytuacja życiowa członków rodziny przekłada się na wszystkich domowników, w tym dzieci, dla których zagrożenie wykluczeniem społecznym oznacza mniejsze możliwości oraz zmarnowany potencjał.

Tymczasem jak wskazują dane GUS w kraju najbardziej zagrożone ubóstwem są rodziny wielodzietne. W 2012 roku odsetek gospodarstw domowych zagrożonych ubóstwem skrajnym (minimum egzystencji) wśród rodzin z co najmniej 4 dziećmi na utrzymaniu wyniósł 26,6%. Natomiast odsetek gospodarstw domowych z 2 dziećmi na utrzymaniu zagrożonych ubóstwem skrajnym wynosił zaledwie 4,2%.

W województwie warmińsko-mazurskim w 2012 roku z pomocy społecznej skorzystało 76 800 rodzin, w tym 39 174 rodziny z powodu ubóstwa, a 12 743 rodziny z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Na terenie województwa w 2012 roku funkcjonowało także 2 423 rodziny zastępcze, które sprawowały opiekę nad 3 722 dziećmi.

Mając na uwadze powyższe dane niezmiernie ważne staje się wsparcie rodziny (np. m.in. poprzez poradnictwo rodzinne, pokrycie kosztów asystenta rodzinnego, skierowanie i sfinansowanie terapii psychologicznej dla rodzin) mające pomagać im w aktywniejszym udziale w życiu społecznym oraz powrocie na rynek pracy. Działania te będą stanowiły element profilaktyki pomagającej przeciwdziałać zjawisku dziedziczenia biedy. W obszarze wsparcia rodziny szczególna pomoc powinna zostać skierowana do rodzin zastępczych, które doświadczyły szczególnych problemów w sprawowaniu swojej funkcji (m.in. problemów opiekuńczo-wychowawczym z dzieckiem, problemów dziecka z nauką, problemów motywacyjnych rodzin zastępczych).

Według danych GUS rodziny z dziećmi niepełnosprawnymi są dwukrotnie bardziej zagrożone skrajnym ubóstwem niż gospodarstwa domowe bez osób niepełnosprawnych – granica ubóstwa skrajnego dla gospodarstw domowych z przynajmniej jednym dzieckiem do lat 16 posiadającym orzeczenie o niepełnosprawności w 2012 roku wynosił 12,4%, natomiast analogiczny wskaźnik dla gospodarstw domowych bez osób niepełnosprawnych tylko 6,0%. Dlatego też opracowanie i wdrożenie programów wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacyjnych dzieci niepełnosprawnych pozwoli na wcześniejsze rozpoczęcie procesu leczenia i eliminacji wad rozwojowych, co pozwoli zmniejszyć koszty opieki w przyszłości.

W kontekście opracowania i wdrażania programów wczesnego wykrywania wad rozwojowych kluczowe jest zwrócenie uwagi na wady dotyczące układu krążenia u noworodków, niemowląt i małych dzieci, gdyż wady wrodzone serca i układu krążenia to najczęstsze wady wrodzone⁴⁴.

Z problemem wykluczenia i izolacji społecznej wiąże się fakt niekorzystania przez osoby ubogie z oferty lokalnych instytucji oraz usług. W badaniu zrealizowanym przez Obserwatorium Integracji Społecznej pt. „*Ubóstwo w województwie warmińsko-mazurskim – charakterystyka zjawiska oraz działania podejmowane na rzecz ograniczenia problemu*” zbadano tę kwestię pytając przedstawicieli samorządów gminnych oraz ośrodków pomocy społecznej o opinię na temat dostępu do wybranych instytucji i usług w gminie. Uzyskane wyniki pokazały, że osoby ubogie mają trudniejszy, niż mieszkańcy gminy nie dotknięci problemem ubóstwa, dostęp do komunikacji (transport publiczny) oraz mediów (Internet, prasa). Usługi te wymagają od osób chcących z nich skorzystać dodatkowych nakładów finansowych. Brak dostępu osób ubogich do ww. usług generuje kolejne ograniczenia, np. brak funduszy na transport utrudnia szukanie pracy poza miejscem zamieszkania, brak możliwości skorzystania z Internetu uniemożliwia zapoznanie się z ofertami pracy.

Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów*

---

⁴⁴ J. Dangel „Przyczyny wrodzonych wad serca i ryzyko urodzenia kolejnego dziecka z wadą serca” [w:] prof. E. Malec, dr K. Januszewska, D. Radziwiłłowa i M. Pawłowska (red.) „Dziecko z wadą serca – poradnik dla rodziców”, Fundacja im. Diny Radziwiłłowej, Warszawa 2007 r.

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		

* brakujące wskaźniki zostaną uzupełnione w oparciu o badanie eksperckie

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- opracowanie i wdrożenie programów wczesnego wykrywania wad rozwojowych i rehabilitacyjnych dzieci niepełnosprawnych;
- opracowanie i wdrażanie programów wczesnego wykrywania i leczenia wad rozwojowych dotyczących układu krążenia u noworodków, niemowląt i małych dzieci;
- rozwój i zwiększenie dostępności wysokiej jakości usług społecznych w zakresie opieki nad osobami zależnymi, w tym zwiększenie dostępności do usług opieki środowiskowej;
- wspieranie podmiotów świadczących wysokiej jakości procedury jednodniowe;
- zwiększenie dostępności do świadczeń zakładów opieki długoterminowej (zakładów pielęgnacyjno-opiekuńczych, opiekuńczo-leczniczych, hospicyjnych);
- zwiększenie dostępności do usług umożliwiających aktywizację społeczno-zawodową skierowanych do osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.

Grupy docelowe:

- mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego.
- podmioty lecznicze (zgodnie z ust. o działalności leczniczej z dn. 15 kwietnia 2011 r.)
- osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, tj.:
  - kwalifikujące się do objęcia wsparciem przez pomoc społeczną, tj. spełniające co najmniej jeden z warunków określonych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej, bez uwzględniania osób pobierających zasiłek stały,
  - pobierające świadczenia rodzinne – bez uwzględniania jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka,
  - korzystające z systemu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, o którym mowa w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
  - zagrożone pogłębioną deprawacją materialną,
  - posiadające orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym lub znacznym, lub orzeczenie równoważne w świetle przepisów ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
- młodzież w wieku 15-25 lat ze szczególnymi trudnościami w dostosowaniu się do warunków życia i pracy, kwalifikująca się do objęcia wsparcia przez OHP.
- osoby w wieku 50+.
- osoby niezatrudnione lub zatrudnione, w wieku aktywności zawodowej (15 - 64 lata), zagrożone wykluczeniem społecznym z co najmniej jednego powodu spośród wskazanych w art. 7 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej.

Typy beneficjentów:

- Podmioty lecznicze (zgodnie z ust. o działalności leczniczej z dn. 15 kwietnia 2011 r.)
- Podmioty, mające doświadczenie w pracy z grupami wykluczonymi bądź zagrożonymi wykluczeniem społecznym, m.in.: podmioty świadczące usługi na rzecz wskazanej grupy docelowej, tj. OPS, PCPR, NGO, ośrodki adopcyjne, itp.
- Jednostki Samorządu Terytorialnego (JST)
- Ochotnicze Hufce Pracy.

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko-mazurskiego, z preferencjami dla obszarów strategicznej interwencji:

- OSI – Obszary o słabym dostępie do usług publicznych
- OSI – Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: nie przewiduje się.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, które skorzystały z usług społecznych i zdrowotnych w programie						
2	Liczba osób żyjących w gospodarstwie domowym, bez osób pracujących, objętych wsparciem w programie						
3	Liczba osób w niekorzystnej sytuacji społecznej poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub						

szkoleniu						
-----------	--	--	--	--	--	--

DZIAŁANIE 10.3 ROZWÓJ GOSPODARKI SPOŁECZNEJ (*Priorytet inwestycyjny 9.8*)

Cel szczegółowy:

Rozwój gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych.

Uzasadnienie wyboru priorytetu i planowany zakres interwencji:

Podmioty ekonomii społecznej mogą stanowić istotną odpowiedź na szereg problemów gospodarczych, społecznych i środowiskowych. Ekonomia społeczna stanowi szeroki wachlarz możliwości aktywizacji społecznej i zawodowej osób zagrożonych wykluczeniem społecznym z powodów wskazanych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej. Pomimo, iż jej podmioty działają od ponad 200 lat, to w obliczu kryzysu gospodarczego, rosnącego bezrobocia i coraz mniej skutecznej ścieżki pomocy państwa dla potrzebujących, odkrywane są na nowo. Podmioty takie jak stowarzyszenia, fundacje, spółdzielnie socjalne czy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością stają się alternatywnymi miejscami pracy, a tym samym przyczyniają się do zmniejszenia skali bezrobocia. Wciąż jednak należy działać na rzecz sprzyjającego klimatu dla rozwoju podmiotów ekonomii społecznej.

W Polsce, pomimo szeroko zakrojonych działań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej, finansowanych m.in. z EFS, nie udało się osiągnąć zadowalającego poziomu rozwoju tego sektora – przeciętnie w krajach UE zatrudnienie w sektorze ekonomii społecznej w 2010 r. kształtowało się na poziomie ok. 6,5% wszystkich pracujących, podczas gdy w Polsce było to ok. 3,7%. Aby dojść do poziomu przeciętnego w Unii Europejskiej, Polska powinna utworzyć dodatkowo ok. 450 tys. miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej⁴⁵.

W województwie warmińsko-mazurskim (według stanu na 30 września 2013 roku) w ramach Poddziałania 7.2.2 „*Wsparcie ekonomii społecznej*” PO KL 2007-2013, na które wydatkowano blisko 30 mln zł, dzięki środkom z EFS utworzono 16 podmiotów ekonomii społecznej, zaś 439 podmiotów ekonomii społecznej otrzymało wsparcie (m.in. doradztwo, szkolenia, dostęp do usług prawnych, księgowych, marketingowych) za pośrednictwem instytucji wspierających ekonomię społeczną. Dotychczasowo pomoc w ramach instytucji ekonomii społecznej otrzymało 3 898 osób.

W latach 2009-2011 w województwie warmińsko – mazurskim stworzono regionalną sieć Ośrodków Wspierania Ekonomii Społecznej (OWES). Ośrodki te zapewniają szeroki katalog bezpłatnych usług adresowanych m.in. do: osób fizycznych (np. wsparcie szkoleniowo-doradcze dla osób chcących rozpocząć działalność w postaci spółdzielni socjalnej lub organizacji pozarządowej), funkcjonujących podmiotów ekonomii społecznej, władz i pracowników jednostek samorządu terytorialnego w zakresie współpracy z sektorem ekonomii społecznej. W 2011 roku rozpoczął swe funkcjonowanie fundusz dotacyjny dla spółdzielni socjalnych oferujący wsparcie doradczo-szkoleniowe, dotację w wys. do 20 tys. na członka-założyciela oraz wsparcie pomostowe. W województwie warmińsko – mazurskim funkcjonuje również 6 inkubatorów przedsiębiorczości społecznej, w ramach których świadczone są następujące usługi: pomoc szkoleniowo – doradcza, usługi księgowe i prawne, a także promocja lokalnych partnerstw. Inkubatory zapewniają również wsparcie w postaci użyczenia lokalu,

⁴⁵ Badanie ewaluacyjne pt. Ocena wsparcia w obszarze ekonomii społecznej udzielonego ze środków EFS w ramach PO KL, Coffey International Development dla Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju, Listopad 2013.

powierzchni produkcyjno-magazynowej, niezbędnego sprzętu, w tym biurowego dla nowotworzonych oraz funkcjonujących przedsiębiorstw społecznych. Ważny jest również fakt, iż siedziby Inkubatorów są poza miejscowościami, w których funkcjonują OWES-y, dzięki czemu zwiększona jest dostępność do tego typu instytucji w lokalnym środowisku.

W celu zapewnienia efektywnego funkcjonowania sektora ekonomii społecznej niezbędne jest podejmowanie działań zmierzających do rozwoju sieci podmiotów wspierających ekonomię społeczną oraz nawiązywania współpracy trójsektorowej.

Tworzenie partnerstw na rzecz rozwoju ekonomii społecznej jest szczególnie istotne z punktu widzenia rozwoju gospodarczego regionu. Nawiązywanie współpracy lokalnej w ww. obszarze przyczynia się do efektywniejszego rozwiązywania problemów, większej dostępności do określonych sieci, rynków i grup docelowych oraz możliwości wpływu na określone polityki i decydentów.

W celu zwiększenia skuteczności polityki zatrudnieniowej niezbędne jest tworzenie sprzyjających warunków w zakresie zwiększenia zatrudnienia w podmiotach ekonomii społecznej, która stanowi skuteczny instrument aktywizacji osób mających trudności z wejściem i utrzymaniem się na rynku pracy.

Rozwój przedsiębiorczości społecznej wpływa także pozytywnie na rozwój kapitału ludzkiego, który stawiany jest często jako jeden z najważniejszych czynników decydujących o rozwoju gospodarczym. Kształcenie postaw proprzedsiębiorczych oraz wspieranie powstających lub już istniejących podmiotów ekonomii społecznej pozwoli na skuteczniejszą walkę z marginalizacją osób bezrobotnych czy też dysfunkcyjnych.

Wszelkie działania związane z rozwojem ekonomii społecznej wiążą się również z koniecznością wzmocnienia infrastruktury podmiotów ekonomii społecznej (m.in. zakup niezbędnego sprzętu, dostosowanie lokali do potrzeb inkubatorów).

Koordinacją działań na rzecz rozwoju i upowszechniania ekonomii społecznej zajmować się będzie Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej.

Zestawienie wspólnych wskaźników rezultatu EFS, dla których zostały ustalone wartości docelowe oraz wskaźników rezultatu EFS specyficznych dla programu, odnoszących się do celów szczegółowych, w podziale na priorytety inwestycyjne i kategorie regionów

Lp.	Wskaźnik rezultatu (bezpośredniego lub długoterminowe) (jeśli zasadne)	Kategoria regionu	Jednostka pomiaru	Referencyjny wskaźnik produktu z listy wspólnych	Wartość bazowa	Jednostka pomiaru dla wartości bazowej i	Rok bazowy	Wartość docelowa (2023)			Źródło danych	Częstotliwość raportowania
								M	K	R		
1	Liczba miejsc pracy utworzonych w przedsiębiorstwach społecznych											

Przykładowe działania/typy przedsięwzięć:

- wsparcie tworzenia i rozwoju sieci współpracy/partnerstw na rzecz rozwoju podmiotów ekonomii społecznej - PES (forum, federacje, organizacje pracodawców, izby przedsiębiorców społecznych, związki spółdzielni socjalnych, sieci klubów integracji społecznej, centrów integracji społecznej, zakładów aktywności zawodowej, warsztatów terapii zajęciowej), a także klastrów przedsiębiorców z udziałem PES;

- wsparcie dla utworzenia i/lub funkcjonowania (w tym wzmocnienia potencjału) instytucji wspierających ekonomię społeczną, inkubatorów przedsiębiorczości społecznej, operatorów dotacji;
- tworzenie paktów na rzecz rozwoju współpracy podmiotów lokalnych działających w obszarze ekonomii społecznej;
- współpraca z samorządami lokalnymi oraz animacja środowisk lokalnych, w tym podmiotów lokalnych, w celu zawiązywania partnerstw instytucji lokalnych;
- wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób w wieku 50+.

Elementem przedsięwzięć może być wsparcie inwestycyjne podmiotów ekonomii społecznej w ograniczonym zakresie (modernizacja lub adaptacja obiektu do prowadzenia działalności przez podmiot ekonomii społecznej, zakup środków trwałych, wyposażenia).

Grupy docelowe:

- Spółdzielnie pracy
- Spółdzielnie inwalidów i niewidomych
- Organizacje pozarządowe
- podmioty wymienione w art. 3 ust 3 Ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, to jest:
  - osoby prawne i jednostki organizacyjne działające na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, o stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancjach wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności pożytku publicznego,
  - stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego,
  - spółdzielnie socjalne,
  - spółki akcyjne i spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe będące spółkami działającymi na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie, które nie działają w celu osiągnięcia zysku oraz przeznaczają całość dochodu na realizację celów statutowych oraz nie przeznaczają zysku do podziału między swoich członków, udziałowców, akcjonariuszy i pracowników.
- Centra Integracji Społecznej
- Kluby Integracji Społecznej
- Zakłady Aktywności Zawodowej
- Warsztaty Terapii Zajęciowej
- Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, tj.:
  - Kwalifikujące się do objęcia wsparciem przez pomoc społeczną, tj. spełniające co najmniej jeden z warunków określonych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej, bez uwzględniania osób pobierających zasiłek stały,
  - Pobierające świadczenia rodzinne – bez uwzględniania jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka,
  - Korzystające z systemu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, o którym mowa w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,

- Zagrożone pogłębioną deprivacją materialną,
- Posiadające orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym lub znacznym, lub orzeczenie równoważne w świetle przepisów ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych.
- Młodzież w wieku 15-25 lat ze szczególnymi trudnościami w dostosowaniu się do warunków życia i pracy, kwalifikująca się do objęcia wsparcia przez OHP.
- Osoby w wieku 50+ zagrożone wykluczeniem społecznym.

Typy beneficjentów:

- Jednostki Samorządu Terytorialnego (JST)
- Organizacje pozarządowe (NGO)
- Podmioty Ekonomii Społecznej (PES)
- Instytucje rynku pracy (zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy)

Terytorialny obszar realizacji: cały obszar województwa warmińsko – mazurskiego.

Kierunkowe zasady wyboru projektów:

Tryb konkursowy – wybór projektów do dofinansowania nastąpi na podstawie metodyki i kryteriów zatwierdzonych przez Komitet Monitorujący zgodnie z art. 110 rozporządzenia ogólnego. Procedury i kryteria, zgodnie z art. 125, ust. 3 będą zapewniać, że operacje przyczynią się do osiągnięcia celów szczegółowych i rezultatów odpowiednich priorytetów, będą niedyskryminujące i przejrzyste oraz uwzględniać będą zasady określone w art. 7 dotyczącym promowania równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji, a także w art. 8 dotyczącym zrównoważonego rozwoju.

Planowane wykorzystanie instrumentów finansowych: przewidywane wsparcie bezzwrotne oraz na podstawie oceny ex-ante również wykorzystanie instrumentów finansowych.

Planowane duże projekty: nie przewiduje się.

Zestawienie wspólnych i specyficznych dla programu wskaźników produktu dla EFRR, EFS

Lp.	Wskaźnik produktu (EFRR, FS, EFS) WLWK 2014 oraz wskaźniki specyficzne dla programu	Jednostka pomiaru	fundusz	Kategoria regionu	Wartość docelowa (2023)	Źródło danych	Częstotliwość raportowania
1	Liczba podmiotów ekonomii społecznej objętych wsparciem						
2	Liczba osób żyjących w gospodarstwie domowym, bez osób pracujących, objętych wsparciem w programie						

RAMY WYKONANIA OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w późniejszym terminie*

Ramy wykonania osi priorytetowej, w podziale na fundusze i kategorie regionów

Typ wskaźnika (KEW, wskaźnik postępu finansowego, produktu, lub jeśli właściwe – wskaźnik rezultatu)	Lp.	Definicja wskaźnika lub KEW	Jednostka pomiaru (w stosownych przypadkach)	Fundusz	Kategoria regionu	Cel pośredni (2018)	Cel końcowy (2023)			Źródło danych	Wyjaśnienie adekwatności wskaźnika (w stosownych przypadkach)	Kwota rezerwy wykonania, która zostanie ostatecznie alokowana w 2019 r.
							M	K	R			

KATEGORYZACJA INTERWENCJI OSI PRIORYTETOWEJ *Do uzupełnienia w późniejszym terminie.*

Tabele przedstawiające zastosowane w osi priorytetowej kategorie interwencji

Fundusz i Kategoria regionu : ...											
Tabela 7: Wymiar 1 Zakres interwencji		Tabela 8: Wymiar 2 Forma finansowania		Tabela 9: Wymiar 3 Typ terytorium		Tabela 10: Wymiar 6 Terytorialne mechanizmy wdrażania		Tabela 11: Wymiar 7 EFS secondary theme (Wyłącznie EFS)		Tabela 12: Wymiar 8 Cel tematyczny (EFRR/ FS)	
Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€	Kod	€

SEKCJA 2.B OPIS OSI PRIORYTETOWEJ DLA POMOCY TECHNICZNEJ ZE WSKAZANIEM REALIZOWANYCH PRIORYTETÓW INWESTYCYJNYCH ORAZ WYZNACZONYCH CELÓW SZCZEGÓŁOWYCH

Do uzupełnienia w późniejszym terminie.

SEKCJA 3. PLAN FINANSOWY PROGRAMU

Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2014-2020 jest programem operacyjnym finansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego (EFS). Obszarem realizacji programu jest obszar województwa. Województwo jest zaliczone do regionów słabiej rozwiniętych.

Zgodnie z Umową Partnerstwa alokacja środków unijnych na Program wynosi **1245,10 mln EUR EFRR i 481,50 mln EUR EFS**. Minimalne zaangażowanie środków krajowych - szacowane na podstawie art. 110 rozporządzenia ramowego zakładającego maksymalny poziom dofinansowania każdej osi priorytetowej EFRR i EFS w regionach słabiej rozwiniętych na poziomie 85% - wynosi w momencie programowania **304,69 mln EUR**. W realizację programu zaangażowane będą środki krajowe i prywatne. Zakłada się, że ostateczne zaangażowanie środków krajowych, głównie prywatnych w momencie zamknięcia programu będzie mogło być wyższe w zależności od zakresu i stopnia udzielania pomocy publicznej w ramach programu.

Podstawa certyfikacji

Podstawę obliczania wkładu UE w ramach Programu stanowią całkowite wydatki kwalifikowalne.

Kategorie regionów

Program jest realizowany na obszarze województwa warmińsko-mazurskiego zaliczanego do kategorii regionów słabiej rozwiniętych.

Rezerwa wykonania

W Programie wyodrębniona została rezerwa wykonania w wysokości 6,08% jego całkowitej alokacji EFRR oraz 5,80% jego całkowitej alokacji EFS.

Udział rezerwy wykonania w podziale na lata dla każdego roku wynosi 6% EFRR i 6% EFS.

Rezerwa wykonania ustanawiana jest w każdej osi priorytetowej Programu, z wyjątkiem osi Pomoc techniczna (finansowane wyłącznie z EFS), dla której zgodnie z przepisami nie ustanowiono rezerwy (wyłączenie osi pomocy technicznej wymaga dla zachowania wymaganego poziomu na funduszu w programie odpowiedniego zwiększenia rezerwy na inne osie EFS).

Koncentracja tematyczna

Założone w Programie poziomy koncentracji wynikają z Umowy Partnerstwa i pozwalają zachować wymagane na poziomie UP przez rozporządzenia unijne poziomy koncentracji.

SEKCJA 3.1 TABELA PRZEDSTAWIAJĄCA - ZGODNIE Z PRZEPISAMI DOT. WYZNACZANIA I MODULOWANIA STOPY WSPÓŁFINANSOWANIA - CAŁKOWITĄ KWOTĘ ŚRODKÓW FINANSOWYCH PRZEWIDZIANYCH JAKO WKŁAD KAŻDEGO Z FUNDUSZY DO PROGRAMU, W PODZIALE NA LATA I KATEGORIE REGIONÓW

Tabela przedstawiająca całkowitą kwotę środków finansowych przewidzianych jako wkład każdego z funduszy do programu, w podziale na lata i kategorie regionów (mln EUR):

		Kategoria regionu	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020		Razem	
			główna alokacja	rezerva wykonania	główna alokacja	rezerva wykonania	główna alokacja	rezerva wykonania	główna alokacja	rezerva wykonania	główna alokacja	rezerva wykonania	główna alokacja	rezerva wykonania	główna alokacja	rezerva wykonania	główna alokacja	rezerva wykonania
1	EFRR	Reg. słabiej rozwinięte	142,6	9,1	150,9	9,6	159,6	10,2	167,5	10,7	175,4	11,2	183,3	11,7	191,2	12,2	1170,5	74,7
2		Reg. przejściowe	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND
3		Reg. lepiej rozwinięte	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND
4		Razem	142,6	9,1	150,9	9,6	159,6	10,2	167,5	10,7	175,4	11,2	183,3	11,7	191,2	12,2	1170,5	74,7
5	EFS	Reg. słabiej rozwinięte	55,1	3,5	58,4	3,7	61,7	3,9	64,8	4,1	67,8	4,3	70,9	4,5	73,9	4,7	452,6	28,7
6		regiony przejściowe	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND
7		Reg. lepiej rozwinięte	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND
8		Razem	55,1	3,5	58,4	3,7	61,7	3,9	64,8	4,1	67,8	4,3	70,9	4,5	73,9	4,7	452,6	28,7
9	Alokacja na YEI	Nie dotyczy	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND
10	FS	Nie dotyczy	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND
11	EFRR	specjalna alokacja dla obszarów peryferyjnych lub słabo zaludnionych	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND	ND
12		Razem	197,7	12,6	209,3	13,4	221,3	14,1	232,3	14,8	243,2	15,5	254,2	16,2	265,1	16,9	1623,0	103,6

SEKCJA 3.2 PLAN FINANSOWY OKREŚLAJĄCY CAŁKOWITĄ KWOTĘ ŚRODKÓW FINANSOWYCH PRZEWIDZIANYCH JAKO WKŁAD KAŻDEGO Z FUNDUSZY DO PROGRAMU ORAZ WSPÓLFINANSOWANIE KRAJOWE, DLA CAŁEGO OKRESU PROGRAMOWANIA I KAŻDEJ OSI PRIORYTETOWEJ

Plan finansowy programu (mln EUR):

	Fundusz	Kategoria regionu	Podstawa kalkulacji wsparcia UE	Wkład UE	Wkład Krajowy	Szacunkowy podział wkładu krajowego		Finansowa nie ogółem	Stopa współfinansowania	Dla celów informac.	Główna alokacja		Rezerwa wykonania		Udział rezerwy wykonania (wsparcie UE) w łącznej kwocie wsparcia UE na oś priorytetową
						Wkład EBI	Wkład			Wkład krajowy	Wkład UE	Wkład krajowy			
Oś 1	EFRR	słabiej rozwinięty	całkowite wydatki kwalifikowalne	345,32	60,94	w uzupełnieniu	w uzupełnieniu	406,26	85,00%	ND	321,15	56,67	24,17	4,27	7,00%
Oś 2	EFS	słabiej rozwinięty	całkowite wydatki kwalifikowalne	84,61	14,93	w uzupełnieniu	w uzupełnieniu	99,54	85,00%	ND	78,69	13,89	5,92	1,05	7,00%
Oś 3	EFRR	słabiej rozwinięty	całkowite wydatki kwalifikowalne	86,33	15,23	w uzupełnieniu	w uzupełnieniu	101,56	85,00%	ND	81,15	14,32	5,18	0,91	6,00%
Oś 4	EFRR	słabiej rozwinięty	całkowite wydatki kwalifikowalne	246,90	43,57	w uzupełnieniu	w uzupełnieniu	290,47	85,00%	ND	234,56	41,39	12,35	2,18	5,00%
Oś 5	EFRR	słabiej rozwinięty	całkowite wydatki kwalifikowalne	166,10	29,31	w uzupełnieniu	w uzupełnieniu	195,41	85,00%	ND	156,13	27,55	9,97	1,76	6,00%

Oś 6	EFRR	słabiej rozwinięty	całkowite wydatki kwalifikowalne	243,33	42,94	w uzupełnieniu	w uzupełnieniu	286,27	85,00%	ND	228,73	40,36	14,60	2,58	6,00%
Oś 7	EFRR	słabiej rozwinięty	całkowite wydatki kwalifikowalne	110,78	19,55	w uzupełnieniu	w uzupełnieniu	130,33	85,00%	ND	104,13	18,38	6,65	1,17	6,00%
Oś 8	EFRR	słabiej rozwinięty	całkowite wydatki kwalifikowalne	46,34	8,18	w uzupełnieniu	w uzupełnieniu	54,52	85,00%	ND	43,56	7,69	2,78	0,49	6,00%
Oś 9	EFS	słabiej rozwinięty	całkowite wydatki kwalifikowalne	217,44	38,37	w uzupełnieniu	w uzupełnieniu	255,81	85,00%	ND	203,31	35,88	14,13	2,49	6,50%
Oś 10	EFS	słabiej rozwinięty	całkowite wydatki kwalifikowalne	121,35	21,41	w uzupełnieniu	w uzupełnieniu	142,76	85,00%	ND	113,46	20,02	7,89	1,39	6,50%
Oś 11	EFS	słabiej rozwinięty	całkowite wydatki kwalifikowalne	58,10	10,25	w uzupełnieniu	w uzupełnieniu	68,35	85,00%	ND	58,10	10,25	0	0	0,00%
Razem	EFRR	słabiej rozwinięty	całkowite wydatki kwalifikowalne	1 245,10	219,72	w uzupełnieniu	w uzupełnieniu	1 464,82	85,00%	ND	1 169,41	206,37	75,69	13,36	6,08%
Razem	EFS	słabiej rozwinięty	całkowite wydatki kwalifikowalne	481,50	84,97	w uzupełnieniu	w uzupełnieniu	566,47	85,00%	ND	453,56	80,04	27,94	11,72	5,80%
ŁĄCZNIE	X	X	X	1 726,60	304,69	w uzupełnieniu	w uzupełnieniu	2 031,29	85,00%	ND	1 622,97	286,41	103,63	25,07	6,00%

Podział alokacji programu między osie priorytetowe, fundusze, kategorie regionów oraz cele tematyczne dla EFRR, EFS i FS (mln EUR):

Oś priorytetowa	Fundusz	Kategoria regionu	Cel tematyczny	Wsparcie UE	Wkład krajowy	Finansowanie ogółem
Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur	EFRR	ślabiej rozwinięty	1, 3	345,32	60,94	406,26
Kadry dla gospodarki	EFS	ślabiej rozwinięty	10	84,61	14,93	99,54
Cyfrowy region	EFRR	ślabiej rozwinięty	2	86,33	15,23	101,56
Efektywność energetyczna	EFRR	ślabiej rozwinięty	4	246,90	43,57	290,47
Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów	EFRR	ślabiej rozwinięty	5, 6	166,10	29,31	195,41
Infrastruktura transportowa	EFRR	ślabiej rozwinięty	7	243,33	42,94	286,27
Obszary wymagające rewitalizacji	EFRR	ślabiej rozwinięty	9	110,78	19,55	130,33
Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych	EFRR	ślabiej rozwinięty	9, 10	46,34	8,18	54,52
Regionalny rynek pracy	EFS	ślabiej rozwinięty	8	217,44	38,37	255,81
Włączenie społeczne	EFS	ślabiej rozwinięty	9	121,35	21,41	142,76
Pomoc techniczna	EFS	ślabiej rozwinięty	X	58,10	10,25	68,35
RAZEM	X	X	X	1 726,60	304,69	2 031,29

Obszary Strategicznej Interwencji – podstawa podejścia terytorialnego

Umowa partnerstwa zawiera zobowiązanie Polski do szczególnego uwzględnienia kilku istotnych typów obszarów w realizacji polityk objętych Wspólnymi Ramami Strategicznymi. Podejście terytorialne w RPO WiM 2014-2020 planuje się zastosować w układzie obszarów strategicznej interwencji (OSI) określonych w *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025*. Układ OSI opiera się na obszarach wskazanych w krajowych dokumentach strategicznych (KSRR 2010-2020, KPZK 2030) i wymienionych w Umowie Partnerstwa, uzupełnionych o OSI wynikające ze specyfiki regionu.

Tabela: OSI krajowe i wojewódzkie

OSI krajowe	Odpowiadające im OSI wojewódzkie
Polska Wschodnia	-
Miasta wojewódzkie i ich obszary funkcjonalne	• Aglomeracja Olsztyna
Miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji	• Obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji
Obszary wiejskie, w szczególności o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe	• Nowoczesna wieś, • Obszary o słabym dostępie do usług publicznych • Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej
Obszary przygraniczne	• Obszary przygraniczne
Miasta subregionalne	• Ośrodki subregionalne
Obszary skrajnie peryferyjne	• Obszary o ekstremalnie niskiej dostępności komunikacyjnej
Obszary narażone na niebezpieczeństwo powodzi w skali dorzeczy	-
Żuławy	-
Strefa przybrzeżna	-
Obszary górskie	-
-	• Tygrys warmińsko-mazurski

1. OSI Miasta wojewódzkie i ich obszary funkcjonalne

Potrzeba interwencji w tym obszarze wynika z konieczności wzmocnienia konkurencyjności krajowej i międzynarodowej stolicy województwa i jej obszaru funkcjonalnego, delimitowanego w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Wyznaczony w *Strategii* OSI Aglomeracja Olsztyna obejmuje miasto Olsztyn oraz gminy bezpośrednio z nim sąsiadujące.

Wsparcie odbywać się będzie szczególnie przy pomocy instrumentu ZIT dla Olsztyna i jego obszaru funkcjonalnego. Ponadto przewidziana jest interwencja w ramach poszczególnych osi priorytetowych, w tym:

- Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur (działanie 1.1 *Nauka dla gospodarki*, PI 1.1),
- Infrastruktura transportowa (działanie 6.1 *Infrastruktura drogowa*, PI 7.2, działanie 6.3 *Infrastruktura kolejowa*, PI 7.4),
- Obszary wymagające rewitalizacji (PI 9.2),

- Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych (działanie 8.2 *Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową*, PI 10.4)

Oczekuje się, że efektem interwencji będą:

- wzrost funkcji metropolitalnych Olsztyna (np. medyczne i rehabilitacyjne, kulturowe, centrum naukowo-technologiczne, wysoka specjalizacja naukowa);
- wzmocnienie funkcji gospodarczych (atrakcyjność inwestycyjna i turystyczna);
- rozwój zintegrowanego systemu komunikacyjnego obejmującego aglomerację;
- wzrost jakości życia i rozwój środowiska dla ludzi kreatywnych;
- rewitalizacja społeczno-gospodarcza.

2. OSI Miasta i dzielnice miast wymagające rewitalizacji

W *Strategii* wyznaczony został OSI Obszary wymagające restrukturyzacji i rewitalizacji. Potrzeba interwencji na tym obszarze uzasadniana jest obserwowanym procesem utraty konkurencyjności małych i średnich miast w wyniku silnej konkurencji zewnętrznej oraz pogarszającej się sytuacji w gminach otaczających te miasta. Obserwuje się także problemy społeczne w większych miastach (w niektórych dzielnicach). Interwencja obejmować będzie gminy miejskie oraz miasta w gminach miejsko-wiejskich liczące powyżej 5000 mieszkańców.

Wsparcie w tym OSI odbywać się będzie przede wszystkim w ramach osi priorytetowej Obszary wymagające rewitalizacji (PI 9.2) oraz przy pomocy instrumentu ZIT (w OSI Aglomeracja Olsztyna i OSI Ośrodki Subregionalne – patrz sekcja 4.2).

Oczekuje się, że efektem interwencji będą:

- wzrost kapitału społecznego;
- podniesienie jakości edukacji;
- wzrost przedsiębiorczości;
- rewitalizacja miast;
- wzrost jakości życia;
- wzrost współpracy międzygminnej;
- poprawa połączeń komunikacyjnych z otoczeniem (rynki pracy);
- specjalizacja miast i miasteczek i podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej terenu.

3. Obszary wiejskie w szczególności o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe

Wsparcie obszarów wiejskich w województwie warmińsko-mazurskim będzie miało dwa aspekty:

- rozwój nowoczesnej wsi (realizowany w ramach OSI Nowoczesna wieś – przede wszystkim w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich, ale również w ramach niektórych działań RPO WiM 2014-2020)
- wsparcie w ramach RPO WiM 2014-2020 obszarów wiejskich odczuwających skutki zmian ekonomiczno-społecznych w zakresie:
  - infrastrukturalnym (m.in. związanym z poprawą dostępu do usług publicznych – głównie w ramach OSI Obszary o słabym dostępie do usług publicznych)
  - społecznym (m.in. związanym z rewitalizacją społeczną oraz aktywizacją zawodową – głównie w ramach OSI Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej).

Potrzeba wsparcia obszarów wiejskich w RPO WiM 2014-2020 wynika zatem z następujących okoliczności:

- dla OSI Obszary o słabym dostępie do usług publicznych: obserwowane trudności z dostępnością do usług publicznych skutkujące marginalizacją niektórych obszarów, a także przekładające się na jakość kapitału ludzkiego;
- dla Osi Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej: konieczność poprawy spójności województwa poprzez zwiększenie potencjału rozwojowego gmin wiejskich.

Wsparcie w tych OSI odbywać się będzie szczególnie w ramach następujących osi priorytetowych:

- Kadry dla gospodarki (działanie 2.1. *Jakość i dostępność edukacji*, PI 10,1),
- Infrastruktura transportowa (działanie 6.1 *Infrastruktura drogowa*, PI 7.2, działanie 6.3 *Infrastruktura kolejowa*, PI 7.4),
- Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych (działanie 8.1 *Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną*, PI 9.1, działanie 8.2 *Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową*, PI 10.4),
- Włączenie społeczne (działanie 10.3 *Dostęp do usług publicznych*, PI 9.7).

Wsparcie to odbywać się będzie między innymi przy pomocy elementów RLKS angażujących lokalne społeczności w przedsięwzięcia rozwojowe i wykorzystujących ich potencjał (także ten zbudowany dzięki wykorzystaniu podejścia LEADER w perspektywie finansowej 2007-2013).

Oczekuje się, że efektem interwencji będą:

- podniesienie poziomu kapitału społecznego;
- rozwój organizacji pozarządowych, aktywizacji społecznej i działań w zakresie ekonomii społecznej;
- wzrost atrakcyjności turystycznej i efektywna promocja produktów turystycznych;
- lepsze wykorzystanie walorów przyrodniczych dla aktywizacji społeczno-gospodarczej;
- wzrost dostępu do usług publicznych;
- poprawa połączeń komunikacyjnych z lokalnymi ośrodkami wzrostu;
- wzrost przedsiębiorczości

4. Obszary przygraniczne

W Strategii wyznaczony został obszar o tej samej nazwie: OSI Obszary przygraniczne. Z powodu specyfiki położenia województwa (przy długiej granicy będącej zewnętrzną granicą UE, peryferyjnie z punktu widzenia przestrzeni europejskiej) problemy przygraniczne mają w regionie szczególne znaczenie i silnie wpływają na potencjał rozwojowy dużej części województwa. Potrzeba interwencji na tym obszarze uzasadniana jest zatem nawarstwieniem różnorodnych problemów społeczno-gospodarczych w obszarze przygranicznym (duży odpływ ludności, malejąca ilość miejsc pracy, wysokie bezrobocie, niska dostępność komunikacyjna, niewielka aktywność społeczna, niska zamożność i potencjał rozwojowy gmin itd.).

Wsparcie RPO WiM 2014-2020 w tym OSI odbywać się będzie przede wszystkim poprzez zapewnienie lepszej dostępności komunikacyjnej, która powinna uruchomić procesy rozwojowe dzięki zwiększeniu mobilności i poprawie atrakcyjności inwestycyjnej tego obszaru. Interwencja odbywać się będzie w ramach osi priorytetowej Infrastruktura transportowa (działanie 6.1 *Infrastruktura drogowa*, PI 7.2, działanie 6.3 *Infrastruktura kolejowa*, PI 7.4).

Oczekuje się, że efektem interwencji będą:

- intensyfikacja współpracy międzynarodowej;
- wykorzystanie szans wynikających z małego ruchu przygranicznego (aktywizacja społeczna i gospodarcza);
- wzrost przedsiębiorczości;
- poprawa powiązań komunikacyjnych w pasie przygranicznym;
- utworzenie i wypromowanie produktów turystycznych.

5. Miasta subregionalne

Potrzeba interwencji w tym obszarze wynika z konieczności wzmocnienia konkurencyjności województwa poprzez rozwój ośrodków subregionalnych oraz ich obszarów funkcjonalnych delimitowanych w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Warmińsko-Mazurskiego. Wyznaczony w *Strategii OSI Ośrodki subregionalne* obejmuje Elbląg i Ełk wraz z ich obszarami funkcjonalnymi.

Wsparcie w tym OSI odbywać się będzie szczególnie przy pomocy instrumentu ZIT dla Elbląga i Ełku oraz ich obszarów funkcjonalnych. Ponadto przewidziana jest interwencja w ramach poszczególnych osi priorytetowych, w tym:

- Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur (działanie 1.1 *Nauka dla gospodarki*, PI 1.1),
- Efektywność energetyczna (działanie 4.5. *Zrównoważony transport miejski*, PI 4.5),
- Infrastruktura transportowa (działanie 6.1 *Infrastruktura drogowa*, PI 7.2),
- Obszary wymagające rewitalizacji (PI 9.2),
- Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych (działanie 8.2 *Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową*, PI 10.4).

Oczekuje się, że efektem interwencji będą:

- wzrost funkcji subregionalnych Elbląga i Ełku (gospodarczych, społecznych, w tym edukacyjnych, kulturowych i medycznych);
- wzrost konkurencyjności gospodarczej w kraju i za granicą;
- podniesienie poziomu kapitału społecznego;
- wzrost różnorodności i dopasowania oferty edukacyjnej do potrzeb rynku;
- rewitalizacja społeczno-gospodarcza;
- intensyfikacja współpracy międzynarodowej i międzyregionalnej;
- wykształcenie wyrazistych funkcji społeczno-gospodarczych obu miast.

6. Obszary skrajnie peryferyjne

Obszary skrajnie peryferyjne wymieniane są w Umowie Partnerstwa jako jeden z dodatkowych obszarów interwencji w układzie terytorialnym. Określenie „skrajnie peryferyjne” dotyczy zazwyczaj obszarów o ekstremalnie niskiej dostępności komunikacyjnej – w skali regionalnej przede wszystkim do stolicy województwa. Strategia wyróżnia te obszary we wschodniej części województwa warmińsko-mazurskiego jako OSI Obszary ekstremalnie niskiej dostępności komunikacyjnej, ponieważ ten czynnik determinuje w dużym stopniu lokalny potencjał rozwojowy i pociąga za sobą liczne problemy związane z dostępnością do usług publicznych, peryferyzacją itp. Interwencja jest więc konieczna, ponieważ słabe połączenia komunikacyjne wschodniej części regionu z Olsztynem znacząco ograniczają możliwości nawiązywania relacji społeczno-gospodarczych i wpływają negatywnie na wewnętrzną spójność województwa.

Wsparcie tego OSI odbywać się będzie szczególnie w ramach następujących osi priorytetowych:

- Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur (działanie 1.2 *Innowacyjne firmy*, PI 1.2),
- Infrastruktura transportowa (działanie 6.1 *Infrastruktura drogowa*, PI 7.2).

Oczekuje się, że efektem interwencji będą:

- poprawa dostępności komunikacyjnej;
- wzrost współpracy;
- wzrost przedsiębiorczości;
- wzrost atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej.

7. Tygrys warmińsko-mazurski

Poza OSI wyznaczonymi w dokumentach krajowych, dodatkowo wsparciem objęty zostanie obszar o szczególnym potencjale kluczowym dla rozwoju regionu: OSI Tygrys warmińsko-mazurski. Jest to pas gmin położonych wzdłuż osi transportowych regionu: dróg krajowych nr 7 i 16. Wsparcie tego obszaru sprzyjać będzie dynamizacji procesów rozwojowych oraz wzmocnieniu konkurencyjności krajowej i międzynarodowej regionu.

Wsparcie tego OSI odbywać się będzie w ramach większości osi priorytetowych, m.in:

- Inteligentna gospodarka Warmii i Mazur (działanie 1.1 *Nauka dla gospodarki*, PI 1.1, działanie 1.4 *Internacjonalizacja i ekspansja*, PI 3.2, działanie 1.5 *Nowoczesne firmy*, PI 3.3, działanie 1.6 *Usługi dla biznesu*, PI 3.4),
- Kadry dla gospodarki,
- Cyfrowy region,
- Efektywność energetyczna (działanie 4.2 *Efektywność energetyczna i wykorzystanie OZE w przedsiębiorstwach*, PI 4.2, działanie 4.3 *Efektywność energetyczna i OZE w budynkach publicznych i sektorze mieszkaniowym*, PI 4.3, działanie 4.4 *Wytwarzanie energii elektrycznej i ciepła w wysokosprawnej kogeneracji*, PI 4.7),
- Środowisko przyrodnicze i racjonalne wykorzystanie zasobów,
- Infrastruktura transportowa (działanie 6.1 *Infrastruktura drogowa*, PI 7.2),
- Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych,
- Regionalny rynek pracy,
- Włączenie społeczne.

Oczekuje się, że efektem interwencji będą:

- dynamizacja procesów gospodarczych,
- rozwój współpracy sieciowej – w tym w zakresie innowacyjności,
- wzrost atrakcyjności inwestycyjnej,
- wzrost jakości życia,
- wzrost kooperacji krajowej i międzynarodowej.

Instrumenty podejścia terytorialnego

Zintegrowane podejście terytorialne będzie realizowane przede wszystkim poprzez:

- koncentrację wsparcia na Obszarach Strategicznej Interwencji (OSI) – w odniesieniu do wielu działań/poddziałań wskazano odpowiedni OSI, na którego terenie będzie można realizować przedsięwzięcia.
- Zintegrowane Inwestycje Terytorialne realizowane na obszarach funkcjonalnych miasta wojewódzkiego (Olsztyn) i dwóch miast subregionalnych (Elbląga i Ełku).

- wsparcie obszaru Wielkich Jezior Mazurskich (sieć „Mazurskich Pereł”), dla którego samorządy lokalne skupione wokół idei rozwoju i promocji krainy WJM przygotowały dokument pt. Wielkie Jeziora Mazurskie – Strategia.

W ramach niektórych priorytetów inwestycyjnych na etapie wdrażania stosowane będą preferencje dla projektów z określonych typów OSI lub innego rodzaju preferencje terytorialne.

Tabela: Działania objęte szczególnymi preferencjami

Działanie	Preferencje terytorialne
Działanie 6.2. Komunikacja i transport wodny (<i>Priorytet inwestycyjny 7.3</i>)	system Wielkich Jezior Mazurskich
Działanie 6.3. Infrastruktura kolejowa (<i>Priorytet inwestycyjny 7.4</i>)	OSI – Obszary przygraniczne, OSI – Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej, OSI – Aglomeracja Olsztyna
Działanie 8.1 inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną (<i>Priorytet inwestycyjny 9.1</i>)	OSI – Obszary o słabym dostępie do usług publicznych OSI – Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej
Działanie 8.2 inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową (<i>Priorytet inwestycyjny 10.4</i>)	OSI – Obszary o słabym dostępie do usług publicznych OSI – Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej OSI – Aglomeracja Olsztyna OSI – Ośrodki subregionalne
Działanie 10.2 dostęp do usług publicznych (<i>Priorytet inwestycyjny 9.7</i>)	OSI obszary o słabym dostępie do usług publicznych
Działanie 2.1 jakość i dostępność edukacji (<i>Priorytet inwestycyjny 10.1</i>)	OSI – Obszary peryferyzacji społeczno-gospodarczej OSI – Obszary o słabym dostępie do usług publicznych

SEKCJA 4.1 RAMY REALIZACJI RLKS

Do uzupełnienia w późniejszym terminie.

SEKCJA 4.2 RAMY REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ Z ZAKRESU ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARÓW MIEJSKICH (W TYM ZIT), SZACUNKOWA KWOTA WSPARCIA Z EFRR ORAZ SZACUNKOWA ALOKACJA EFS

SEKCJA 4.2.1 OBSZAR REALIZACJI ZIT

W Regionalnym Programie Operacyjnym Warmia i Mazury na lata 2014-2020 (RPO WiM) instrument Zintegrowane Inwestycje Terytorialne (ZIT) zostanie zastosowany na terenie Olsztyna, Elbląga i Ełku oraz na obszarach powiązanych z nimi funkcjonalnie. Są to trzy największe miasta i zarazem główne

ośrodki wzrostu w regionie. Skupiają znaczącą część populacji województwa (32,9%)⁴⁶ i odgrywają istotną rolę w osiąganiu poprawy spójności ekonomicznej, przestrzennej i społecznej województwa warmińsko-mazurskiego względem europejskich regionów o wyższym poziomie rozwoju, co zostało podkreślone w celu głównym Strategii województwa. W konsekwencji w Strategii województwa określono na ich bazie dwa obszary strategicznej interwencji – OSI Aglomeracja Olsztyna oraz OSI Ośrodki subregionalne (Elbląg i Ełk), które będą podstawowym obszarem realizacji ZIT.

SEKCJA 4.2.2 WARUNKI REALIZACJI ZIT

Warunki zawarte w *Zasadach realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce* opracowanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (MRR, lipiec 2013 r.) zostały uzupełnione o dodatkowe warunki Instytucji Zarządzającej RPO WiM 2014-2020:

- Zaplanowanie interwencji w ramach ZIT tak, aby:
  - była ona zintegrowana i służąca kompleksowemu rozwiązywaniu problemów miasta oraz jego obszaru funkcjonalnego,
  - projekty/przedsięwzięcia były powiązane z rdzeniem MOF (muszą rozwiązywać problemy generowane przez miasto-rdzeń zarówno na jego terenie, jak i na obszarze całego MOF),
  - przedsięwzięcia/projekty miały realne znaczenie dla całego obszaru realizacji ZIT-u (rezultaty projektu powinny być przedmiotem zainteresowania wszystkich/większości gmin należących do związku ZIT/wchodzących w skład MOF).
- Zatwierdzenie *Strategii MOF/ZIT* przez organy uchwałodawcze co najmniej jednostek samorządu terytorialnego położonych w obszarze realizacji ZIT.
- Wykonanie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko do *Strategii MOF/ZIT* zgodnie z wymaganiami ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (chyba, że Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska wyda opinię o odstąpieniu od przeprowadzenia tej oceny).
- Przeprowadzenie konsultacji społecznych *Strategii MOF/ZIT*, ich udokumentowanie i przedstawienie wyników.
- Identyfikacja projektów strategicznych ZIT w *Strategii MOF/ZIT* wyłącznie na etapie programowania.
- Wyraźny opis warunków i procedur wyboru projektów strategicznych, w tym:
  - określenie kryteriów wyboru projektów strategicznych w taki sposób, aby prowadziły do wyboru projektów, które w znacznym stopniu przyczynią się do osiągnięcia oczekiwanych efektów interwencji wskazanych w *Strategii województwa* dla OSI Aglomeracja Olsztyna i OSI Ośrodki subregionalne;
  - opis oceny projektów strategicznych przeprowadzonej według tych kryteriów.
- Przedstawienie listy projektów strategicznych realizowanych poza formułą ZIT, które planowane są do sfinansowania w ramach programów krajowych/RPO WiM 2014-2020.
- Wskazanie w *Strategii MOF/ZIT* zastosowania w ramach ZIT zarówno mechanizmów zwrotnych, jak i dotacyjnych.

⁴⁶ Jest to udział liczby ludności OSI Olsztyna, Elbląga i Ełku, (która wynosi 476 720 osób) w liczbie ludności województwa .

W obrębie tego samego priorytetu inwestycyjnego zakłada się wyłączenie typów projektów realizowanych na ściśle określonym obszarze w formule ZIT z możliwości ubiegania się o środki z budżetu RPO w trybie konkursowym poza formułą ZIT. Wyłączenie dotyczy wszystkich podmiotów z danego obszaru.

SEKCJA 4.2.3 FINANSOWANIE ZIT

Przy obliczeniu alokacji przeznaczonych na realizację ZIT-ów dla Olsztyna, Elbląga i Ełku przyjmuje się trzy podstawowe założenia:

- dla każdego z trzech miejskich obszarów funkcjonalnych należy przyjąć taką samą metodologię liczenia;
- w każdym z trzech miejskich obszarów funkcjonalnych na jednego mieszkańca przypada ta sama kwota środków przeznaczonych na realizację ZIT;
- alokacja przypadająca na każdy ZIT stanowi sumę środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego w proporcji identycznej do zastosowanej przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju wobec budżetu regionalnego programu operacyjnego dla Warmii i Mazur (72,11% EFRR wobec 27,89% EFS).

Punktem wyjścia do obliczenia kwot przypadających na realizację poszczególnych ZIT w województwie warmińsko-mazurskim jest dodatkowa alokacja RPO pochodząca z rezerwy programowej funduszy, przeznaczona na realizację ZIT dla Olsztyna (część alokacji oznaczona B1) w kwocie 45,2 mln euro.

W *Zasadach realizacji ZIT w Polsce* (MliR) jako warunek obligatoryjny realizacji ZIT wymienia się „przeznaczenie na realizację ZIT wojewódzkiego środków z podstawowej alokacji RPO (jako uzupełnienie środków pochodzących z rezerwy programowej)”. Biorąc to pod uwagę oraz przy założeniu, że środki zarezerwowane dla poszczególnych ZIT pochodziły będą z EFRR i EFS w tych samych proporcjach, które przyjęto dla całego budżetu RPO – 72,11% z EFRR i 27,89% z EFS, zwiększeniu ulega alokacja środków dla ZIT Olsztyna w części pochodzącej z Europejskiego Funduszu Społecznego. Łącznie alokacja na ZIT Olsztyna wynosić więc będzie 58,4 mln euro (42,1 mln z EFRR i 16,3 mln z EFS).

Przyjmuje się zatem, że kwotą bazową do obliczenia środków finansowych na realizację ZIT-ów Elbląga i Ełku jest ilość środków wydzielonych z całej alokacji w RPO na ZIT dla Olsztyna przypadających na jednego mieszkańca miejskiego obszaru funkcjonalnego Olsztyna, zdelimitowanego metodą ustaloną dla Olsztyna przez prof. Przemysława Śleszyńskiego i zawartą w *Zasadach realizacji Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych w Polsce* opracowanych przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego.

Kwota bazowa w wysokości **252,44 €** podlega następnie pomnożeniu przez liczbę mieszkańców obszarów przeliczeniowych przyjętych dla poszczególnych ZIT-ów, przy czym przyjmuje się metodę prof. Przemysława Śleszyńskiego do delimitacji obszarów przeliczeniowych/miejskich obszarów funkcjonalnych także Elbląga i Ełku. Do wyliczenia alokacji dla wszystkich ośrodków wojewódzkich zostały zastosowane przez MliR trzy warianty metody, w tym wariant nr 1 dla Olsztyna. Przyjęcie jej oznacza, że wszystkie trzy miasta województwa otrzymają środki na realizację ZIT obliczone w ten sam sposób.

Tabela: szacunkowa alokacja na ZIT Olsztyna, Elbląga i Ełku:

w €	Olsztyn	Elbląg	Ełk	Razem
Liczba ludności MOF	231 279	145 593	70 717	447 589
EFRR	42 100 000,00	26 502 472,34	12 872 702,23	81 475 174,57
EFS	16 283 025,93	10 250 366,85	4 978 777,77	31 512 170,55
Cała alokacja	58 383 025,93	36 752 839,19	17 851 480,01	112 987 345,12

Tabela: Szacunkowa kwota wsparcia z EFRR dla zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (art. 7.2 rozporządzenia EFRR) oraz szacunkowa alokacja EFS

Fundusz	Szacunkowa kwota wsparcia EFRR dla zintegrowanych przedsięwzięć z zakresu zrównoważonego rozwoju obszarów miejskich (art. 7.2 rozporządzenia EFRR) oraz szacunkowa alokacja EFS (EUR)	Udział alokacji z kolumny 2 w całości alokacji funduszu na program
łącznie EFRR	81 475 174,57	6,54%
łącznie EFS	31 512 170,55	6,54%
Razem EFRR + EFS	112 987 345,12	6,54%

Przedsięwzięcia realizowane w formule ZIT będą wdrażane za pomocą działań/poddziałań dedykowanych ZIT w ramach różnych osi priorytetowych RPO WiM. Jednocześnie zakłada się, że projekty objęte ZIT finansowane będą z dwóch funduszy, tj. EFRR oraz EFS.

Tabela: Tabelaryczny opis realizacji poszczególnego ZIT w programie (dotyczy wyłącznie regionalnych programów)

Do uzupełnienia w późniejszym terminie.

SEKCJA 4.4 MECHANIZMY ZAPEWNIAJĄCE KOORDYNACJĘ PRZEDSIĘWZIĘĆ OPARTYCH NA WSPÓŁPRACY, STRATEGII MAKROREGIONALNYCH I STRATEGII DLA BASENÓW MORSKICH

Do uzupełnienia w późniejszym terminie.

SEKCJA 5. UKIERUNKOWANIE WSPARCIA NA ZJAWISKA UBÓSTWA, DYSKRYMINACJI ORAZ WYKLUCZENIA SPOŁECZNEGO

SEKCJA 5.1 WYKAZ OBSZARÓW NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH ZAGROŻONYCH DYSKRYMINACJĄ

Województwo warmińsko-mazurskie, niezależnie od przyjętej metodologii, charakteryzuje najwyższy stopień ubóstwa w kraju. W 2012 roku wskaźniki zagrożenia ubóstwem w regionie kształtowały się następująco:

- granica ubóstwa skrajnego (minimum egzystencji)⁴⁷ - 13,5% (kraj - 6,8%),
- relatywna granica ubóstwa⁴⁸ - 24,7% (kraj - 16,3%)
- ustawowa granica ubóstwa⁴⁹ - 13,8% (kraj - 7,2%).

Region Warmii i Mazur cechuje także najwyższy w kraju udział osób korzystającej z pomocy społecznej w ogólnej liczbie ludności – w 2012 roku wyniósł on 13,5% wobec 8,1% średniej krajowej. Wysoka wartość tego wskaźnika na tle kraju świadczy o wysokim stopniu ubóstwa mieszkańców regionu, ponieważ podstawą udzielania świadczeń z pomocy społecznej jest kryterium dochodowe. Najczęstszym powodem korzystania ze świadczeń z systemu pomocy społecznej jest bezrobocie, co związane jest z najwyższą w kraju wartością stopą bezrobocia, która w 2012 roku wynosiła 21,2% (Polska – 13,4%). Z tytułu bezrobocia ze świadczeń pomocy społecznej korzystało 135,6 tys. osób, co stanowi 65,9% ogółu osób podjętych pomocą społeczną w regionie oraz 9,3% populacji ludności województwa.

Zważywszy na powyższe indeksy do analizy geograficznego rozkładu zjawiska ubóstwa na poziomie powiatów województwa warmińsko-mazurskiego przyjęto dwa wskaźniki:

- udział ludności korzystającej z pomocy społecznej w ogólnej populacji mieszkańców województwa warmińsko-mazurskiego,
- wartość stopy bezrobocia rejestrowanego, gdyż bezrobocie jest głównym powodem udzielania świadczeń z systemu pomocy społecznej w regionie.

Za powiaty najbardziej zagrożone ubóstwem przyjęto te, dla których wartość ww. wskaźników kształtuje się na poziomie powyżej 20% średniej krajowej.

Biorąc pod uwagę współczynnik 20% powyżej średniej krajowej, na 21 powiatów (w tym powiatów grodzkich) województwa warmińsko-mazurskiego, zidentyfikowano 19 powiatów o dużym natężeniu udziału osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w stosunku do ludności ogółem. Jedynie w dwóch miastach na prawach powiatu, tj. Olsztynie i Elblągu (największe ośrodki miejskie w województwie o wysokim potencjale rozwojowym⁵⁰),

---

⁴⁷ Procent osób w gospodarstwach domowych znajdujących się poniżej minimum egzystencji. Minimum egzystencji wyznacza poziom zaspokojenia potrzeb, poniżej którego występuje biologiczne zagrożenie życia oraz rozwoju psychofizycznego człowieka.

⁴⁸ Relatywna granica ubóstwa - 50% średnich wydatków (ekwiwalentnych) gospodarstw domowych.

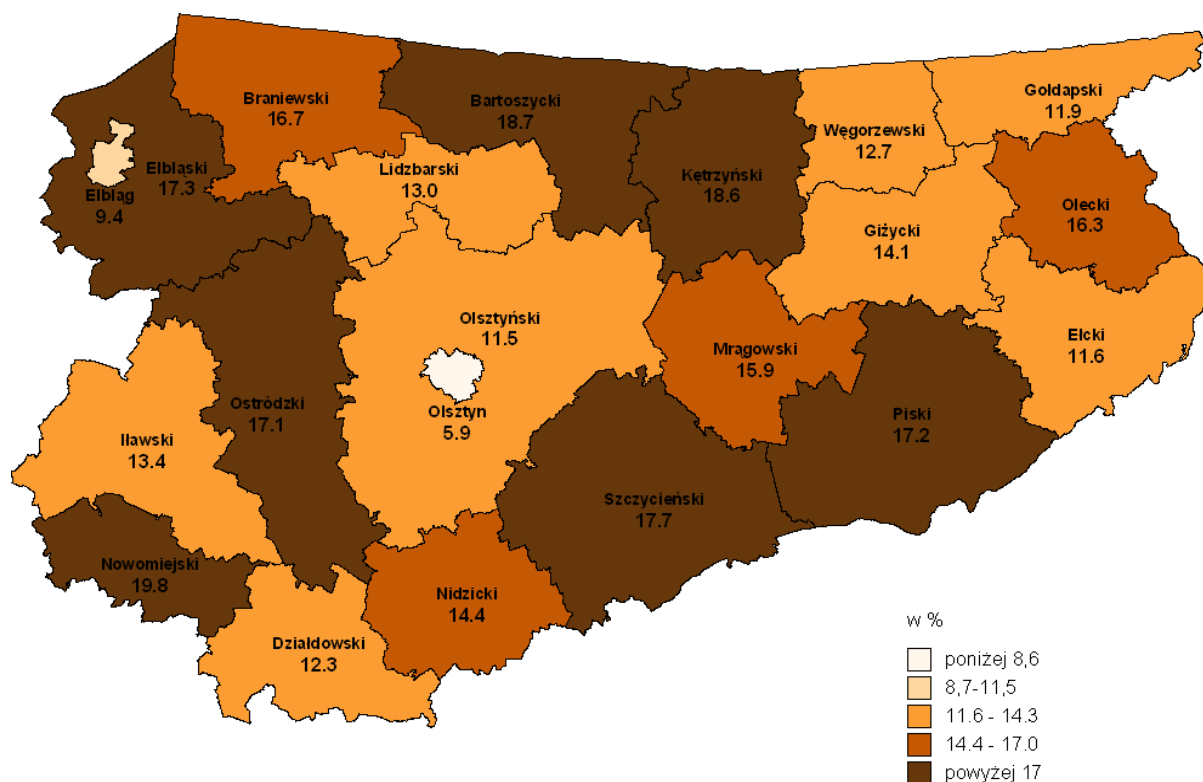
⁴⁹ Tzw. ustawowa granica ubóstwa - kwota, która zgodnie z obowiązującą ustawą uprawnia do ubiegania się o przyznanie świadczenia z pomocy społecznej.

⁵⁰ *Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025*, s. 19

odsetek ten był niższy. Największy odsetek osób korzystających z pomocy społecznej występował w powiecie nowomiejskim, bartoszyckim i kętrzyńskim.

Mapa 1. Odsetek osób korzystających z pomocy społecznej w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2012 roku

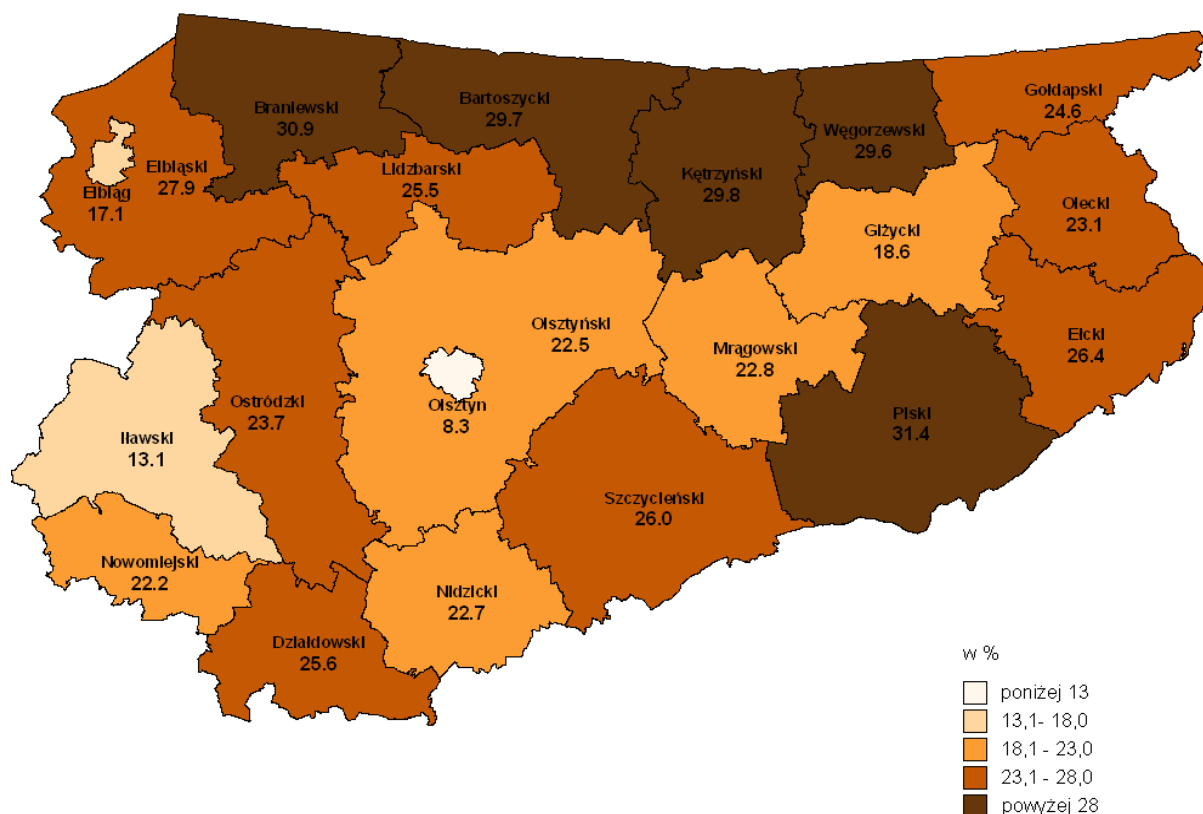

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Beneficjenci pomocy społecznej i świadczeń rodzinnych w 2012 r.*, GUS, Warszawa 2013.

W 2012 roku w województwie warmińsko-mazurskim występowało 19 powiatów, w których stopa bezrobocia była wyższa o 20% od średniej krajowej. Jedynie w dwóch powiatach, tj. w mieście Olsztynie (powiat grodzki) i powiecie ilawskim, wartość ta była niższa.

Najwyższą wartość stopy bezrobocia w regionie, przekraczającą i wahającą się wokół 30%, charakteryzowały się powiaty: piski, braniewski, bartoszycki, kętrzyński i węgorzewski.

Mapa 2. Stopa bezrobocia w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego w 2012 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie: *Analiza sytuacji na rynku pracy w województwie warmińsko-mazurskim w 2012 r.*, Wojewódzki Urząd Pracy, Olsztyn 2013.

Biorąc pod uwagę terytorialny rozkład powiatów pod względem odsetka osób korzystających z pomocy społecznej oraz stopy bezrobocia, dla których wartość przekracza 20% powyżej średniej krajowej, a także najwyższy w kraju stopień zagrożenia ubóstwa, większość działań zaplanowanych w RPO WiM 2014-2020, które będą współfinansowane środkami EFS, będzie obejmowała obszar całego województwa.

Do grup w szczególności narażonych na wykluczenie społeczne należy zaliczyć gospodarstwa domowe utrzymujące się z niezarobkowych źródeł, rodziny wielodzietne oraz osoby niepełnosprawne, gdyż stopień zagrożenia ubóstwem wśród ww. grup jest najwyższy⁵¹. Z uwagi na fakt iż najczęstszą przyczyną korzystania ze świadczeń pomocy społecznej w regionie jest bezrobocie, do grona osób w szczególności narażonych na wykluczenie społeczne należy zaliczyć osoby bezrobotne.

Mając na uwadze powyższe dla większości działań realizowanych w ramach CT 8 grupami docelowymi będą osoby pozostające bez zatrudnienia (w tym zarejestrowane w PUP jako osoby bezrobotne), natomiast w CT 9 osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, tj.:

51 *Ubóstwo w Polsce w świetle badań GUS, GUS, Warszawa 2013, s. 18-19*

- Kwalifikujące się do objęcia wsparciem przez pomoc społeczną, tj. spełniające co najmniej jeden z warunków określonych w art. 7 ustawy o pomocy społecznej, bez uwzględniania osób pobierających zasiłek stały lub celowy,
- Pobierające świadczenia rodzinne – bez uwzględniania jednorazowej zapomogi z tytułu urodzenia się dziecka,
- Korzystające z systemu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, o którym mowa w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej,
- Zagrożone pogłębioną deprivacją materialną,
- Posiadające orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym lub znacznym, lub orzeczenie równoważne w świetle przepisów ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych,
- Młodzież w wieku 15-25 lat ze szczególnymi trudnościami w dostosowaniu się do warunków życia i pracy, kwalifikująca się do objęcia wsparcia przez OHP.

Głównym działaniem na rzecz rozwiązania problemu ubóstwa wśród mieszkańców i rodzin województwa warmińsko-mazurskiego jest m.in.:

- podjęcie przedsięwzięć związanych z rozwojem lokalnego rynku pracy i ożywieniem gospodarczym, w tym wzmacnianie kompetencji i kwalifikacji zawodowych mieszkańców oraz rozwój ekonomii społecznej;
- podejmowanie działań na rzecz rozwoju infrastruktury komunikacyjnej i transportowej mającej wpływ na rozwój społeczności lokalnej i mobilności mieszkańców;
- wdrażanie rozwiązań umożliwiających zwiększenie dostępu osób i rodzin ubogich do usług publicznych;
- wsparcie edukacyjne dzieci i młodzieży w zakresie kształtowania postaw prorozwojowych i przedsiębiorczych;
- udzielanie kompleksowego wsparcia całym rodzinom dotkniętym problemem ubóstwa (i innymi problemami społecznymi) mającego na celu trwałą reintegrację społeczną i zawodową;
- rozwój infrastruktury społecznej (m.in. kluby dla osób młodych, kluby seniorów, świetlice, miejsca spotkań itp.) umożliwiającej podejmowanie i prowadzenie działań aktywizujących i integracyjnych realizowanych w społecznościach lokalnych⁵².

⁵² Niniejsze propozycje działania wynikają z badania *Ubóstwo w województwie warmińsko-mazurskim- charakterystyka zjawiska oraz działania podejmowane na rzecz ograniczenia problemu*, (Obserwatorium Integracji Społecznej ROPS, Olsztyn 2013 r., s. 62-65) i odpowiadają na problemy, z którymi borykają się osoby ubogie.

SEKCJA 5.2 WKŁAD STRATEGII OKREŚLONEJ W PROGRAMIE NA RZECZ OBSZARÓW NAJBARDZIEJ DOTKNIĘTYCH UBÓSTWEM LUB GRUP DOCELOWYCH ZAGROŻONYCH DYSKRYMINACJĄ PRZYCZYNI SIĘ DO ROZWIĄZANIA ICH SZCZEGÓLNYCH PROBLEMÓW

Tabela: Zarys wkładu programu w rozwiązanie konkretnych potrzeb obszarów geograficznych / grup docelowych najbardziej dotkniętych ubóstwem

Grupa docelowa/obszar	Główne typy planowanych przedsięwzięć stanowiących część zintegrowanego podejścia	Oś priorytetowa	Priorytet inwestycyjny	Fundusz
Mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego (w tym m.in. społeczności ubogie, społeczności miejskie i wiejskie)	+ zintegrowane przedsięwzięcia rewitalizacji obszarów problemowych (w oparciu o Lokalne Plany Rewitalizacji) np. rewitalizacja infrastruktury społecznej (świetlice środowiskowe, centra aktywizacji społeczności lokalnych, itp.)	Oś 7 Obszary wymagające rewitalizacji	9.2	EFRR
Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym (w tym m.in. pobierające świadczenia rodzinne, korzystające z systemu wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej, niepełnosprawne)	+ rozwój infrastruktury ochrony zdrowia poprzez zakup aparatury i sprzętu medycznego + tworzenie i wyposażanie podmiotów działających na rzecz aktywizacji społeczno-zawodowej osób niepełnosprawnych + tworzenie lub/i modernizacja infrastruktury społecznej zapewniającej opiekę i rehabilitację, przyjaznej osobom zależnym tj. starszym, niepełnosprawnym, chorym psychicznie, pozwalającą na aktywizację zawodową grup nieaktywnych zawodowo, dotychczas sprawujących opiekę na tymi osobami w połączeniu z działaniami finansowanymi z EFS	Oś 8 Dostęp do wysokiej jakości usług publicznych	9.1.	EFRR

Osoby pozostające bez zatrudnienia	<ul style="list-style-type: none"> + Wsparcie w aktywnym poszukiwaniu pracy. + Działania na rzecz zdobywania lub/i podnoszenia kwalifikacji zawodowych oraz ich lepszego dopasowania do potrzeb rynku pracy. + Pomoc w zdobyciu doświadczenia zawodowego. + Wspieranie mobilności zawodowej. + Działania związane z bezpośrednim świadczeniem usług w sieci EURES. + Inne działania określone w ustawie o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy, realizowane w ramach projektów pozakonkursowych powiatowych urzędów pracy. 	Oś 9 Regionalny Rynek pracy	8.5.	EFS
Osoby bezrobotne będące w szczególnej sytuacji na rynku pracy	+ Bezwrotne dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej	Oś 9 Regionalny Rynek pracy	8.7.	EFS
Osoby pozostające bez zatrudnienia sprawujące opiekę nad osobami zależnymi planujące podjęcie pracy oraz osoby powracające do pracy po przerwie związanej z opieką nad osobą zależną	<ul style="list-style-type: none"> + Wdrożenie elastycznych form zatrudnienia + Wspieranie aktywizacji osób powracających na rynek pracy 	Oś 9 Regionalny Rynek pracy	8.8.	EFS
Osoby, którym sytuacja rodzinna wynikająca z opieki nad osobami zależnymi, utrudnia utrzymanie pracy zawodowej	+ Wspieranie usług opieki nad osobami oraz poprawa dostępu do usług opiekuńczych w wymiarze jakościowym i ilościowym.	Oś 9 Regionalny Rynek pracy	8.8.	EFS
Osoby zwolnione, osoby przewidziane do zwolnienia i osoby zagrożone	+ Wsparcie usług adresowanych do przedsiębiorstw z sektora MMŚP przechodzących procesy restrukturyzacyjne i modernizacyjne oraz ich pracowników	Oś 9 Regionalny Rynek pracy	8.9.	EFS

zwolnieniem z pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy	ukierunkowane na dostosowanie się do zmian gospodarczych + Wsparcie osób objętych zwolnieniami monitorowanymi			
Osoby nieaktywne zawodowo (w wieku aktywności zawodowej)	+ Opracowanie i wdrożenie programów rehabilitacji leczniczej ułatwiających powroty do pracy oraz umożliwiających wydłużenie aktywności zawodowej + Opracowanie i wdrożenie programów ukierunkowanych na eliminowanie zdrowotnych czynników ryzyka w miejscu pracy + Opracowanie i wdrożenie programów zdrowotnych dla osób zagrożonych przerwaniem aktywności zawodowej ze względów zdrowotnych	Oś 9 Regionalny Rynek pracy	8.10.	EFS
Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym (w tym pobierające świadczenia rodzinne, posiadające orzeczenie o niepełnosprawności, pobierające świadczenia rodzinne)	+ Organizowanie i finansowanie działań z zakresu edukacji, zatrudnienia, pomocy i integracji społecznej, prowadzących do aktywizacji społeczno-zawodowej osób oraz rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wykluczonych społecznie	Oś 10 Włączenie społeczne	9.4.	EFS
Młodzież w wieku 15-25 lat ze szczególnymi trudnościami w dostosowaniu się do warunków życia i pracy	+ Organizowanie i finansowanie działań z zakresu edukacji, zatrudnienia, pomocy i integracji społecznej, prowadzących do aktywizacji społeczno-zawodowej osób oraz rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym lub wykluczonych społecznie	Oś 10 Włączenie społeczne	9.4.	EFS
Osoby w wieku 50+ zagrożone wykluczeniem społecznym	+ Rozwój usług społecznych przewyżających indywidualne bariery w wejściu i powrocie na rynek pracy. + Promocja i wsparcie wolontariatu wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym jako formy powrotu na rynek pracy.	Oś 10 Włączenie społeczne	9.4.	EFS

<p>Mieszkańcy województwa warmińsko-mazurskiego (w tym m.in. osoby zagrożone wykluczeniem społecznym, w wieku 50+ zagrożone wykluczeniem społecznym, młodzież w wieku 15-25 lat ze szczególnymi trudnościami, osoby bezrobotne)</p>	<p>Zwiększenie dostępności do:</p> <ul style="list-style-type: none"> + usług umożliwiających aktywizację społeczno-zawodową skierowanych do osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, + wysokiej jakości usług społecznych w zakresie opieki nad osobami zależnymi, w tym zwiększenie dostępności do usług opieki środowiskowej, + świadczeń zakładów opieki długoterminowej, + usług umożliwiających aktywizację społeczno-zawodową skierowanych do osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym, 	<p>Oś 10 Włączenie społeczne</p>	<p>9.7.</p>	<p>EFS</p>
<p>Osoby zagrożone wykluczeniem społecznym (w tym m.in. pobierające świadczenia rodzinne, zagrożone pogłębioną deprivacją materialną, niepełnosprawne)</p>	<ul style="list-style-type: none"> + Współpraca z samorządami lokalnymi oraz animacja środowisk lokalnych, w tym podmiotów lokalnych, w celu zawiązywania partnerstw instytucji lokalnych. + Wsparcie dla utworzenia i/lub funkcjonowania (w tym wzmocnienia potencjału) instytucji wspierających ekonomię społeczną, inkubatorów przedsiębiorczości społecznej, operatorów dotacji. 	<p>Oś 10 Włączenie społeczne</p>	<p>9.8.</p>	<p>EFS</p>
<p>Osoby w wieku 50+ zagrożone wykluczeniem społecznym</p>	<ul style="list-style-type: none"> + Wspieranie rozwoju przedsiębiorczości społecznej wśród osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, w tym osób w wieku 50+. 	<p>Oś 10 Włączenie społeczne</p>	<p>9.8.</p>	

**SEKCJA 6. SZCZEGÓLNE POTRZEBY OBSZARÓW DOTKNIĘTYCH POWAŻNYMI I TRWALE
NIEKORZYSTNYMI WARUNKAMI NATURALNYMI LUB DEMOGRAFICZNYMI**

Do uzupełnienia w późniejszym terminie.

SEKCJA 7.1 IDENTYFIKACJA INSTYTUCJI ZAANGAŻOWANYCH W REALIZACJĘ PROGRAMU

System instytucjonalny

System instytucjonalny w ramach RPO WiM na lata 2014-2020 jest zgodny z system instytucjonalnym dla Polityki Spójności opisanym w Umowie Partnerstwa (UP).

W systemie wdrażania polityki spójności funkcjonują instytucje poziomu zarządzania i kontroli, certyfikacji oraz audytu/kontroli:

- Instytucje zarządzające (IZ),
- Instytucje pośredniczące (IP),
- Instytucje wdrażające (IW),
- Instytucja audytowa (IA),
- Instytucja odpowiedzialna za otrzymywanie płatności z KE.

Wykaz IZ, IC, IA, IP oraz dane kontaktowe *(do uzupełnienia w późniejszym terminie)*

Instytucja zarządzająca

Za przygotowanie programu operacyjnego oraz sprawne i efektywne funkcjonowanie systemów zarządzania i kontroli programu odpowiedzialna jest IZ. Funkcję IZ Regionalnym Programem Operacyjnym Warmia i Mazury na lata 2014-2020 pełni Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

IZ w ramach RPO WiM 2014-2020 odpowiada za całokształt zagadnień związanych z zarządzaniem programem, w zakresie określonym przepisami [art. 125] rozporządzenia ramowego, zgodnie z zasadami należytego zarządzania finansowego. W celu zapewnienia prawidłowej realizacji zadań związanych z wdrażaniem programu IZ przygotowuje i wydaje między innymi dokumenty takie jak: szczegółowy opis priorytetów regionalnego programu operacyjnego i opis systemu zarządzania i kontroli. Regulują one szczegółowo zasady wdrażania programu, a także określają kompetencje instytucji zaangażowanych w realizację programu oraz wzajemne relacje między nimi. IZ może też wydawać wytyczne programowe regulujące kwestie szczegółowe dla RPO WiM 2014-2020 oraz inne dokumenty. Treść dokumentów przygotowywanych przez instytucję zarządzającą nie może stać w sprzeczności z zapisami dokumentów o charakterze horyzontalnym, takich jak wytyczne horyzontalne (które regulują kwestie dotyczące różnych aspektów wdrażania obowiązujące w całym systemie realizacji programów polityki spójności i są wydawane przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego). Poza funkcjami związanymi z zarządzaniem i kontrolą, IZ wykonuje zadania związane z certyfikacją wydatków do KE, zgodnie z przepisami [art. 123] rozporządzenia ramowego. Warunkiem niezbędnym dla pełnienia przez instytucję zarządzającą zadań związanych z certyfikacją w ramach danego programu operacyjnego jest zapewnienie rozdzielenia realizacji zadań zarządczo - kontrolnych od certyfikacji.

Institucje pośredniczące

Zgodnie z [art. 123 ust. 6] rozporządzenia ramowego IZ może powierzyć realizację części zadań związanych z zarządzaniem, kontrolą i monitorowaniem programu, na poziomie osi priorytetowej, jednej albo większej liczbie instytucji pośredniczących. Rolę instytucji pośredniczącej w ramach RPO WiM 2014-2020 pełni będzie podmiot publiczny albo podmiot prywatny. Delegacja uprawnień odbywa się na drodze porozumienia, zawieranego pomiędzy IZ a daną instytucją pośredniczącą. Porozumienie to określa szczegółowo zakres zadań instytucji pośredniczącej oraz prawa i obowiązki obu stron porozumienia. Delegacja uprawnień nie może dotyczyć zagadnień związanych z certyfikacją wydatków do Komisji Europejskiej. Dokonując delegacji, IZ zachowuje całkowitą odpowiedzialność za całość realizacji programu. W przypadku gdy IP będzie podmiotem prywatnym, delegowanie zadań będzie odbywać się na drodze umowy, analogicznie jak w przypadku IW będącej podmiotem prywatnym.

Institucje wdrażające

W celu zapewnienia sprawnego wdrażania RPO WiM 2014-2020, instytucja pośrednicząca może delegować część zadań związanych z realizacją programu (na poziomie działania albo poddziałania) jednej albo większej liczbie instytucji wdrażających. Rolę instytucji wdrażającej w ramach RPO WiM 2014-2020 pełni podmiot publiczny albo prywatny. Powierzenie części kompetencji odbywa się, w drodze porozumienia (w przypadku, gdy rolę IW pełni podmiot publiczny) albo umowy (w przypadku, gdy rolę IW pełni podmiot prywatny), za zgodą IZ i przy zachowaniu przez tę ostatnią całkowitej odpowiedzialności za całość realizacji programu. Zakres delegacji obejmuje w szczególności działania wykonywane w związku z realizacją projektów, np. wybór projektów do dofinansowania (na podstawie kryteriów finansowania operacji zatwierdzonych przez KM), kontrolą realizacji projektów, weryfikacją wniosków o płatność beneficjentów.

Institucja audytowa

IA powoływana jest, zgodnie z [art. 123 ust. 4] rozporządzenia ramowego. Rola instytucji audytowej dla RPO WiM 2014-2020, podobnie jak dla wszystkich KPO i pozostałych RPO polityki spójności jest powierzona Generalnemu Inspektorowi Kontroli Skarbowej, który sprawuje swoją funkcję przy pomocy jednej z komórek organizacyjnych (departamentów) w ministerstwie obsługującym ministra właściwego ds. finansów publicznych oraz 16 urzędów kontroli skarbowej.

Institucja odpowiedzialna za otrzymywanie płatności z KE

Institucją odpowiedzialną za otrzymywanie płatności z KE jest minister właściwy ds. finansów publicznych. Środki przekazywane przez KE jako zaliczki oraz płatności okresowe i płatność końcowa zostaną włączone do budżetu jako jego dochody. Z kolei z budżetu będą przekazywane środki na finansowanie projektów. Środki przekazywane przez KE na rachunki pozostające w dyspozycji ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego nie są dochodem budżetu środków europejskich.

Desygnacja

System krajowej desygnacji, przewidziany w [art. 124 i następujących] rozporządzenia ramowego stanowi gwarancję poprawnego działania systemu realizacji programów operacyjnych, zarówno w wymiarze instytucjonalnym, jak i proceduralnym. Celem tego procesu jest weryfikacja posiadania przez IZ i IP niezbędnych zdolności instytucjonalnych oraz, że we wszystkich programach jest zapewniona obsługa niezbędnych procesów implementacyjnych z zachowaniem wspólnych wymogów wynikających z ww. rozporządzenia. Desygnacji podlega IZ, pełniąca jednocześnie funkcje

instytucji certyfikujących. W przypadku, gdy część zadań IZ związanych z realizacją programu operacyjnego zostaje powierzona innej instytucji, obowiązkiem uzyskania desygnacji podlegają wszystkie instytucje, którym zostały powierzone zadania, tj. instytucje pośredniczące i wdrażające. Podmiotem udzielającym desygnacji jest minister właściwy ds. rozwoju regionalnego, jako koordynator realizacji UP i koordynator polityki spójności w Polsce, pełniący jednocześnie funkcję państwa członkowskiego w rozumieniu rozporządzenia ramowego. Przez desygnację należy rozumieć decyzję ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego, potwierdzającą spełnienie przez daną instytucję warunków zapewniających prawidłową realizację programu operacyjnego. Warunkiem uzyskania desygnacji jest spełnienie kryteriów określonych w załączniku [13] do rozporządzenia ramowego, w tym opracowanie i wdrożenie procedur dotyczących systemu zarządzania i kontroli oraz zawarcie właściwych umów albo porozumień międzyinstytucjonalnych. Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego jest wspomagany przez Komitet ds. Desygnacji, w skład którego wchodzi przedstawiciele ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego oraz przedstawiciele ministra właściwego ds. finansów publicznych. Desygnacja warunkuje rozpoczęcie procesu certyfikacji w ramach programu operacyjnego rozumianego jako wystąpienie z pierwszym wnioskiem o płatność do KE. Desygnacja jest procesem ciągłym, tzn. spełnianie kryteriów desygnacji będzie weryfikowane podczas całego okresu realizacji programów operacyjnych poprzez kontrole systemowe, jak również wyniki prac IA oraz wyniki kontroli przeprowadzone przez inne upoważnione podmioty. Udzielona desygnacja zostanie zawieszona w przypadku zaprzestania spełniania przez instytucję kryteriów desygnacji albo wycofana w przypadku niezrealizowania przez desygnowaną instytucję działań naprawczych, mających na celu ponowne spełnienie kryteriów desygnacji. Zawieszenie lub wycofanie desygnacji skutkuje częściowym lub całkowitym wstrzymaniem certyfikacji wydatków do KE. Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego informuje KE o każdym przypadku zawieszenia i wycofania desygnacji.

System informatyczny

W związku z obowiązkiem zapewnienia beneficjentowi możliwości wymiany informacji z właściwą instytucją drogą elektroniczną wynikającym z art. 122 ust. 3 rozporządzenia ramowego określającego zasady wdrażania funduszy UE w ramach perspektywy finansowej na lata 2014 – 2020 funkcjonalności oferowane beneficjentom przez systemy informatyczne będą musiały mieć szerszy zakres funkcjonalny aniżeli w latach 2007–2013. W celu wypełnienia wymogów prawa wspólnotowego, obowiązek zapewnienia wymiany informacji na linii *beneficjent – właściwa instytucja* w formie elektronicznej przewidziano bezpośrednio w regulacji rangi ustawowej, tj. w przygotowywanej ustawie o *zasadach realizacji programów operacyjnych polityki spójności w latach 2014-2020 oraz o zmianie niektórych ustaw*. Zgodnie z powyższym aktem prawnym *proces obsługi wniosku o płatność, a więc zarówno jego złożenie przez beneficjenta, jak i weryfikacja dokonywana przez instytucję będzie realizowany w ramach systemu informatycznego*.

Założono, że zostanie stworzony centralny system informatyczny (wdrożony do 31 grudnia 2015 roku), za którego przygotowanie odpowiedzialny będzie minister właściwy ds. rozwoju regionalnego. System ten będzie służyć w szczególności do wspierania procesów związanych z:

- obsługą cyklu życia projektu, w tym obsługą wniosku o płatność – od momentu podpisania umowy
- dofinansowanie projektu albo wydania decyzji o dofinansowaniu projektu – w odniesieniu do KPO oraz programów EWT,

- ewidencjonowaniem danych dotyczących programów operacyjnych,
- obsługą procesów związanych z certyfikacją wydatków.

Na potrzeby systemu wdrażania pomocy technicznej na poziomie krajowym (z wyłączeniem EWT), utworzone zostanie informatyczne narzędzie wspierające, które zapewni skuteczniejszą koordynację pomocy technicznej.

Istotną zmianą w porównaniu z systemem informatycznym na lata 2007-2013 jest zakres danych gromadzonych w ramach projektów dofinansowanych ze środków EFS. System na lata 2014-2020 wprowadza w tym przypadku obowiązek zbierania danych osobowych uczestników projektów na potrzeby monitorowania i ewaluacji operacji współfinansowanych ze środków EFS.

W przypadku RPO WIM na lata 2014-2020 władze samorządowe na szczeblu regionalnym mogą podjąć decyzję o budowie własnego lokalnego systemu informatycznego (LSI) w zakresie obsługi cyklu życia projektu pod warunkiem zapewnienia:

- obowiązku zasilania centralnego systemu informatycznego SL 2014 danymi w minimalnym zakresie, wynikającym z właściwych wytycznych wydanych przez ministra właściwy ds. rozwoju regionalnego,
- ewentualnego wykorzystania LSI w zakresie innych funkcjonalności, np. w zakresie obsługi procesu wnioskowania o dofinansowanie,
- pełnej informatyzacji procesu obsługi projektu od momentu podpisania umowy o dofinansowanie projektu/podjęcia decyzji o dofinansowaniu projektu.

Pomimo ewentualnej decyzji o budowie własnego LSI w ramach RPO WiM 2014-2020, IZ jest zobowiązana do korzystania z funkcjonalności udostępnionych w ramach centralnego systemu informatycznego SL2014 w zakresie:

- ewidencjonowania danych dotyczących programów operacyjnych;
- obsługi procesów związanych z certyfikacją wydatków.

Informacja i promocja

Działania informacyjne i promocyjne prowadzone w ramach wszystkich EFSI realizowane są we współpracy właściwych instytucji. Współpraca dotyczy w szczególności następujących działań:

- kampania otwierająca nową perspektywę finansową,
- system informacji (punkty informacyjne),
- zapewnienie kompleksowej informacji przez wystandaryzowane portale internetowe,
- duże działania promocyjne skierowane do opinii publicznej,
- ujednoczenie minimalnych wytycznych względem obowiązków beneficjentów.

Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego będzie koordynował działania informacyjno-promocyjne realizowane w ramach wszystkich funduszy i programów polityki spójności oraz zapewni komplementarność i spójność tych działań. Koordynacja odbywa się m.in. poprzez formułowanie wytycznych horyzontalnych w zakresie informacji i promocji. Opis celów, działań w zakresie informacji i promocji polityki spójności oraz sposób ich wdrażania znajdzie się w horyzontalnym dokumencie – Strategia komunikacji polityki spójności. Za realizację tej strategii odpowiada minister właściwy ds. rozwoju regionalnego. W Strategii komunikacji polityki spójności wskazane zostaną

kompetencje oraz zakres działań informacyjnych i promocyjnych prowadzonych przez poszczególne instytucje. Wskazane zostaną również działania, które będą realizowane horyzontalnie. W oparciu o Strategię komunikacji polityki spójności IZ stworzą strategie komunikacji w zakresie poszczególnych programów. Kluczowe jest aby realizując działania informacyjno- promocyjne w perspektywie 2014-2020 dążyć do wzmocnienia koordynacji działań celem utrzymania wysokiej spójności przekazu i komplementarności komunikatów i narzędzi.

Podstawowym wyzwaniem, leżącym u podstaw skutecznej komunikacji jest opracowanie dokumentów skierowanych do potencjalnych beneficjentów i beneficjentów, a także materiałów przeznaczonych do komunikacji w mediach, przy użyciu czytelnego i zrozumiałego powszechnie języka.

Zarządzanie finansowe

Podstawowy mechanizm przepływów finansowych w zakresie środków funduszy strukturalnych i FS oparty będzie o budżet środków europejskich, czyli wyodrębnioną część budżetu państwa, zasilaną transferami z KE (dochody budżetu środków europejskich), z której następnie dokonywane są płatności na rzecz beneficjentów w kwocie odpowiadającej przyznanemu dofinansowaniu unijnemu (wydatki budżetu środków europejskich).

Instytucją dokonującą płatności będzie Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Podstawą dokonania płatności na rzecz beneficjenta będzie przekazane do BGK zlecenie płatności wystawione przez instytucję, z którą beneficjent zawarł umowę o dofinansowanie projektu, przygotowane w oparciu o zweryfikowany wniosek beneficjenta o płatność. Generalną zasadą będzie zatem wyłączenie instytucji systemu wdrażania (IZ i pośredniczących) z systemu przepływu środków unijnych: środki funduszy strukturalnych i FS nie będą bowiem w praktyce przepływać przez rachunki wspomnianych podmiotów.

Rozliczenie wydatków kwalifikowalnych poniesionych przez beneficjenta odbywać się na podstawie wniosku o płatność złożonego do właściwej instytucji. W oparciu o zweryfikowane wnioski o płatność dana IW sporządzać będzie zestawienia wydatków zawierające zagregowane wartości i dane z poszczególnych projektów, które następnie przekaże do IP lub bezpośrednio do IZ. IZ RPO WIM na lata 2014-2020, w oparciu o otrzymane dokumenty, sporządzać będzie, a następnie przesyłać do KE, deklaracje i zestawienia wydatków wraz z wnioskiem o płatność okresową. Podstawą do wyliczenia wkładu unijnego, o której mowa w art. 120 ust. 2 rozporządzenia ramowego, będą całkowite wydatki kwalifikowane.

SEKCJA 7.2 DZIAŁANIA ANGAŻUJĄCE STOSOWNYCH PARTNERÓW W PROCES RZYGOTOWANIA PROGRAMU ORAZ ROLA PARTNERÓW ZAANGAŻOWANYCH WE WDRAŻANIE, MONITOROWANIE, EWALUACJĘ PROGRAMU.

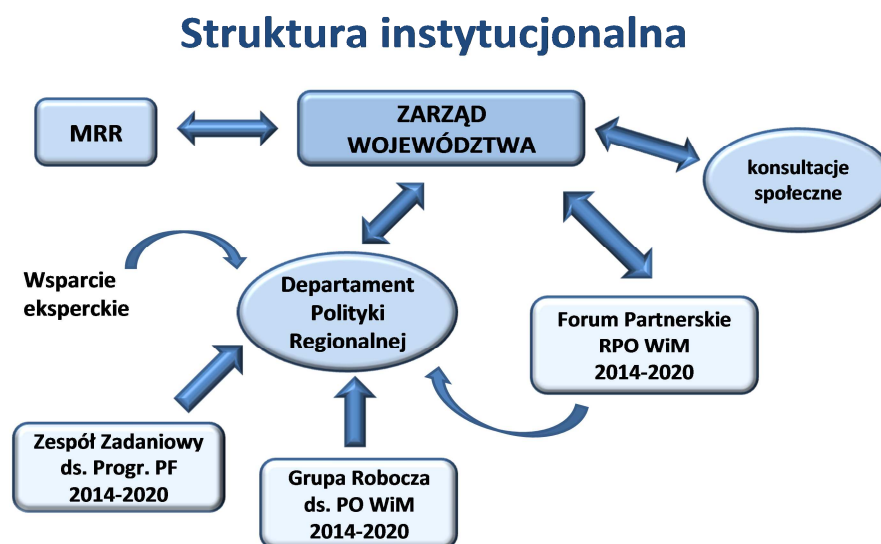
Sekcja 7.2.1 Rola partnerów w procesach przygotowania, wdrażania, monitorowania i ewaluacji programu.

W zgodzie z rekomendacjami i stanowiskiem służb Komisji Europejskiej w sprawie przygotowania umowy o partnerstwie i programów w Polsce na lata 2014–2020 Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2014–2020 został opracowany w poszanowaniu zasady partnerstwa

i współpracy. Realizowany będzie w ramach wspólnego i zintegrowanego procesu, w którym uczestniczą instytucje na poziomie europejskim, krajowym, regionalnym, lokalnym, partnerzy społeczni i gospodarczy, a także inne podmioty reprezentujące społeczeństwo obywatelskie, partnerów zajmujących się zagadnieniami z zakresu środowiska przyrodniczego oraz inne organizacje pozarządowe. Instytucją koordynującą przygotowanie programu jest Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju.

Partnerstwo przy RPO WiM 2014–2020 dotyczy wszystkich etapów: od procesu programowania, poprzez zarządzanie i realizację, po monitorowanie i ocenę. Takie podejście pomaga zapewnić, by podejmowane działania były dostosowane do miejscowych i regionalnych potrzeb, wyzwań oraz priorytetów.

Aktywny udział zaangażowanych partnerów na każdym etapie cyklu programowania poprawia jakość jego wdrażania i realizacji. Dla osiągnięcia najbardziej efektywnego wykorzystania środków kluczowa jest współpraca na wszystkich poziomach. Strukturę instytucjonalną przedstawia schemat poniżej.

Celem skoordynowania w województwie procesu programowania operacyjnego w perspektywie 2014-2020 i zapewnienia w możliwym stopniu komplementarności pomiędzy zintegrowanym regionalnym programem operacyjnym, a programami krajowymi, a także w celu optymalizacji realizacji *Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025*, Marszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego Zarządzeniem nr 23/2013 z dnia 22 lutego 2013 r. powołał Zespół Zadaniowy ds. Programowania Perspektywy Finansowej 2014-2020. W skład Zespołu wchodzi:

- Wicemarszałek Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- Dyrektor Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego
- Z-cy Dyrektora Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego,

- Dyrektor Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- Dyrektor Regionalnego Ośrodka Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- Dyrektor Departamentu Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- Dyrektor Departamentu Zarządzania Programami Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Ponadto Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą nr 9/114/13/IV z dnia 19 lutego 2013 r. powołał Grupę Roboczą ds. Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2014-2020. Podstawowymi zadaniami Grupy by wsparcie procesu przygotowania zintegrowanego dwufundusowego programu operacyjnego dla województwa warmińsko-mazurskiego na lata 2014-2020 oraz zaprogramowanie komplementarnie środków EFRR i EFS. Członkami *Grupy* są przedstawiciele:

- Miasta Olsztyn,
- Miasta Elbląg,
- Miasta Ełk,
- Gmin Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- Konwentu Powiatów Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- Publicznych uczelni wyższych Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- Regionalnego Systemu Usług,
- Warmińsko-Mazurskiego Klubu Biznesu,
- Łoży Olsztyńskiej Business Centre Club,
- Warmińsko-Mazurskiej Izby Rzemiosła i Przedsiębiorczości,
- Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Olsztynie,
- Warmińsko-Mazurskiej Agencja Energetyczna w Olsztynie,
- Izby Gospodarczej Ciepłownictwo Polskie,
- PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Zakład Linii Kolejowych w Olsztynie,
- Departamentu Infrastruktury i Geodezji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- Warmińsko-Mazurskiej Regionalnej Organizacji Turystycznej,
- Rady Organizacji Pozarządowych Województwa Warmińsko – Mazurskiego,
- Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Olsztynie,
- Departamentu Europejskiego Funduszu Społecznego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- Departamentu Zarządzania Programami Rozwoju Regionalnego Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego,
- Departamentu Polityki Regionalnej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Warmińsko-Mazurskiego.

Z uwagi na duże zainteresowanie czynnym uczestnictwem w procesie przygotowania i opiniowania prac nad perspektywą 2014-2020 (dużą ilość zgłoszeń podmiotów z różnych środowisk) 23 lipca 2013 r. Zarząd Województwa Warmińsko-Mazurskiego Uchwałą nr 38/510/13/IV powołał

Forum Partnerskie Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2014-2020. Załączek Forum zgodnie z uchwałą stanowią:

- Komenda Wojewódzka Policji w Olsztynie,
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego,
- Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej,
- Ministerstwo Rozwoju Regionalnego (Departament Koordynacji Programów Regionalnych i Cyfryzacji),
- Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Gdańsku,
- Okręgowy Inspektorat Służby Więziennej w Olsztynie,
- Polska Izba Firm Szkoleniowych,
- Polska Rada Organizacji Młodzieżowych,
- Prokuratura Okręgowa w Olsztynie,
- Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Olsztynie.
- Stowarzyszenie Powiatów, Miast i Gmin EGO Kraina Bociana,
- Warmińsko-Mazurski Wojewódzki Inspektor Transportu Drogowego,
- Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Olsztynie,
- Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć.

Forum ma charakter otwarty i uczestniczyć w nim mogą przedstawiciele zainteresowanych podmiotów, a także partnerzy społeczni i gospodarczy województwa warmińsko-mazurskiego, którzy zgłoszą chęć udziału w pracach nad RPO WiM 2014-2020. Zadaniem *Forum* jest wsparcie procesu przygotowania projektu *Programu* poprzez wymianę opinii i formułowanie rekomendacji na temat jego poszczególnych zapisów, w szczególności w zakresie: celów oraz zawartości osi priorytetowych Programu, zagadnień horyzontalnych, wniosków płynących z dokumentów opracowanych w związku z przygotowaniem programu np. ewaluacja ex-ante.

Działania umożliwiające szerokie zaangażowanie i aktywny udział partnerów w procesie przygotowywania RPO WiM 2014-2020 realizowane będą/były m.in. w formułach:

- spotkań Zespołu, Forum i Grupy Roboczej pracujących nad przygotowaniem programu,
- warsztatów Grupy Roboczej pracującej nad przygotowaniem programu,
- konsultacji projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2014-2020 (w tym: umożliwienie zgłaszania uwag on-line; subregionalne konferencje konsultacyjne w Olsztynie, Elblągu, Ełku; spotkania tematyczne poświęcone określonym obszarom wsparcia w Olsztynie, Elblągu i Ełku oraz Mrągowie i Ostródzie),
- spotkań tematycznych z przedstawicielami m.in. partnerów gospodarczych i społecznych, uczelni wyższych, instytucji otoczenia biznesu, instytucji rynku pracy,
- spotkań z przedstawicielami jednostek samorządu terytorialnego poświęconych m.in. instrumentowi zintegrowanych inwestycji terytorialnych,
- warsztatów i spotkań z przedstawicielami właściwych ministerstw,
- emisji wykorzystujących kanały multimedialne i Internet.

Zaangażowanie partnerów w proces przygotowania programu przyczyniło się do analizy kierunków działań *Strategii* województwa, szczególnie pod kątem możliwości ich sfinansowania z poziomu

regionalnego przy wsparciu środków UE, co w konsekwencji pozwoliło wypracować główne kierunki interwencji zaplanowane w RPO WiM 2014-2020. W wyniku aktywnego udziału partnerów w pracach zaplanowano m.in. wsparcie z wykorzystaniem instrumentu zintegrowanych inwestycji terytorialnych.

Zaznaczyć należy, że realizacja zasady partnerstwa w RPO WiM 2014-2020 opiera się o wytyczne horyzontalne (które regulują kwestie dotyczące różnych aspektów wdrażania obowiązujące w całym systemie realizacji programów polityki spójności i są wydawane przez ministra właściwego ds. rozwoju regionalnego).

Sekcja 7.2.2 Granty globalne EFS dla partnerów społecznych i interesariuszy wdrażania programu.

Sekcja 7.2.3 *Earmarking* środków EFS na wzmacnianie zdolności instytucjonalnych partnerów społecznych oraz na budowanie potencjału organizacji pozarządowych.

Do uzupełnienia w późniejszym terminie.

SEKCJA 9. WARUNKOWOŚĆ *EX ANTE*

Do uzupełnienia w późniejszym terminie.

SEKCJA 9.1 IDENTYFIKACJA WARUNKÓW *EX ANTE* DLA PROGRAMU ORAZ OCENA ICH SPEŁNIENIA

Tabela: Wykaz warunków *ex ante* obowiązujących program oraz ocena ich spełnienia

Warunek <i>ex ante</i> obowiązujący program	Oś priorytetowa (lub osie priorytetowe), do której warunek ma zastosowanie	Spełnienie warunku <i>ex ante</i> : Tak/Nie/Częściowo	Kryteria	Spełnienie kryteriów: Tak/Nie	Odniesienie do dokumentów (strategie, inne odpowiednie dokumenty, z podaniem odpowiednich rozdziałów, artykułów, sekcji, wraz linkami do pełnej wersji dokumentu)	Dodatkowe informacje/ wyjaśnienia

SEKCJA 9.2 OPIS DZIAŁAŃ ZMIERZAJĄCYCH DO SPEŁNIENIA WARUNKÓW *EX ANTE*, WYKAZ INSTYTUCJI ODPOWIEDZIALNYCH ORAZ HARMONOGRAM

Tabela: Działania do podjęcia w celu spełnienia obowiązujących ogólnych warunków *ex ante*

Ogólny warunek <i>ex ante</i> obowiązujący program, który jest całkowicie lub częściowo niespełniony	Niespełnione kryteria	Działania do podjęcia	Termin wykonania	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie warunku
1. X				

Tabela: Działania do podjęcia w celu spełnienia obowiązujących tematycznych warunków *ex ante*

Tematyczny warunek <i>ex ante</i> obowiązujący program, który jest całkowicie lub częściowo niespełniony	Niespełnione kryteria	Działania do podjęcia	Termin wykonania	Instytucje odpowiedzialne za spełnienie warunku
1. X				

Zdecydowana większość obowiązków nakładanych na beneficjenta wynika wprost z przepisów prawa unijnego (rozporządzenia ramowego i rozporządzeń funduszowych) lub jest ich konsekwencją. Przedstawiane przez KE projekty aktów delegowanych i wykonawczych także w wielu miejscach skutkować muszą wzrostem obciążeń biurokratycznych (np. zaproponowany przez KE zakres danych gromadzonych w systemie IT). W związku z tym pole do redukcji obciążeń w tym zakresie jest niewielkie. Zmniejszenie obciążeń administracyjnych jest możliwe tylko w tych obszarach, które wynikają z uregulowania Instytucji Zarządzającej lub Instytucji Pośredniczącej. Podkreślić należy, że system wdrażania środków UE 2014-2020 został zaplanowany w ten sposób, aby kontynuować pozytywne działania redukujące obciążenia dla beneficjentów i poprawiające ich zdolność instytucjonalną (np. system płatności zaliczkowych skierowanych do beneficjentów samorządowych oraz MŚP, który w perspektywie finansowej 2007-2013 pozwolił na zachowanie płynności finansowej tym podmiotom w okresie spowolnienia gospodarczego).

Ponadto, zostały jasno określone obowiązki beneficjentów. Zgodnie z zaleceniami krajowymi, przy opracowywaniu programu operacyjnego odpowiednie instytucje zaangażowane w jego przygotowanie były zobowiązane do umieszczenia w programie operacyjnym syntetycznej oceny najważniejszych obowiązków administracyjnych po stronie beneficjentów, związanych z jego wdrażaniem oraz do wskazania ich źródła. Zalecono ponadto, aby opisując najważniejsze obowiązki beneficjentów wskazać źródło – przepisy unijne, krajowe, ich cel oraz potencjalne konsekwencje ich niewypełnienia.

Do uproszczeń we wdrażaniu funduszy polityki spójności w okresie 2014-2020, które nie wynikają bezpośrednio z planowanych regulacji unijnych, należą w szczególności:

- przybliżenie funduszy potencjalnym beneficjentom poprzez większą decentralizację systemu wdrażania poprzez zwiększenie udziału RPO w alokacji ogółem; w porównaniu do okresu 2007- 2013 samorządom województw powierzone zostało także częściowe zarządzanie EFS - w ramach dwu-funduszowych programów operacyjnych,
- wprowadzenie do programów mechanizmów wsparcia zintegrowanego, których wdrażanie powierzone zostało ośrodkom miejskim (ZIT),
- elastyczne formy finansowania projektów z rozbudowanym systemem zaliczkowym,
- zapewnienie szerszego tematycznie dostępu do wsparcia zwrotnego,
- zapewnienie łatwego dostępu dla potencjalnych beneficjentów do kompleksowej informacji za pośrednictwem jednej sieci punktów informacyjnych,
- standardowy format wniosku o płatność – w miarę możliwości w ramach wszystkich programów operacyjnych,
- zmniejszenie obciążeń raportowych beneficjentów poprzez umieszczenie we wniosku o płatność części zawierającej wskaźniki postępu rzeczowego projektu,
- w celu umożliwienia właściwego przygotowania się i zaplanowania własnych działań przez wnioskodawców właściwe instytucje będą zobowiązane do publikowania do 30 listopada każdego roku harmonogramów konkursów planowanych w kolejnym roku oraz na bieżąco ewentualnych zmian w harmonogramach,

- właściwa instytucja, do czasu zawarcia z wnioskodawcami wszystkich umów o dofinansowanie projektu, będzie związana treścią opublikowanej dokumentacji konkursowej w taki sposób, że jej ewentualne zmiany nie będą mogły pogarszać sytuacji wnioskodawców, nakładać na nich nowych obowiązków ani zmieniać warunków realizacji projektu,
- kontynuowanie stosowania oświadczeń w miejsce zaświadczeń w ramach dokumentacji aplikacyjnej, celem potwierdzenia spełnienia stawianych wnioskodawcom wymagań, co odciąży przedsiębiorców i ograniczy ponoszone przez nich koszty związane z opłatami w tym zakresie,
- precyzyjne określenie w przepisach krajowych zasad procedury odwoławczej od wyników oceny wniosków o dofinansowanie.

SEKCJA 11.1 ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ

Zgodnie z art. 8 rozporządzenia ogólnego *cele EFSI są osiągnane w sposób zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju oraz unijnym wspieraniem celu zachowania, ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego, zgodnie z art. 11 i art. 191 ust. 1 TFUE, z uwzględnieniem zasady „zanieczyszczający płaci”*. Instytucja Zarządzająca RPO WiM 2014-2020 w poszanowaniu tych zasad podejmować będzie działania (na każdym etapie trwania programu), aby uniknąć skutków działań szkodliwych dla środowiska lub je zmniejszyć i zagwarantuje wyniki w postaci korzyści netto dla społeczeństwa, środowiska i klimatu.

W regionie takim jak Warmia i Mazury środowisko przyrodnicze determinuje, w wielu przypadkach, zachowania przedsiębiorców, postawy społeczne czy charakter i rodzaje relacji między człowiekiem a gospodarką. Z uwagi na to Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2014-2020 będzie koncentrował się na wybranych priorytetach, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, przy poszanowaniu wartości środowiska przyrodniczego województwa. Planowane do realizacji działania wpisane w RPO WiM 2014-2020 zgodnie z powyższym dotyczyć będą m.in.:

- kierowania inwestycji w stronę najbardziej zasobooszczędnych i trwałych,
- unikania inwestycji, które mogą mieć znaczący negatywny wpływ na środowisko lub klimat i wspieranie działań łagodzących pozostałe skutki,
- ochrony środowiska naturalnego i wspierania efektywnego wykorzystania zasobów.

Ponadto, w zgodzie z Umową Partnerstwa, realizacja w RPO WiM zasady zrównoważonego rozwoju sprowadzać się będzie przede wszystkim do:

- pogodzenia poprawy wyniku ekonomicznego z jednoczesnym ograniczeniem wykorzystania zasobów oraz zmniejszeniem negatywnych oddziaływań na środowisko,
- postrzegania odpadów jako źródła zasobów,
- dążenia do zamykania obiegów surowcowych, a w tym maksymalizacji oszczędności wody i energii,
- ograniczania zanieczyszczeń emitowanych do środowiska, w tym zwłaszcza powietrza oraz wody już na etapie projektowania rozwiązań technologicznych,
- wspierania zwiększenia efektywności energetycznej i pozyskiwanie energii z niskoemisyjnych źródeł z maksymalnym wykorzystaniem lokalnej bazy surowcowej,
- niskoemisyjnego i zrównoważonego transportu, promowania transportu zbiorowego i publicznego, a także intermodalnego,
- energooszczędnego budownictwa,
- inwestycji infrastrukturalnych z uwzględnieniem konieczności adaptacji do zmian klimatu,
- planowania przestrzennego według zasad:
  - powstrzymywania żywiołowego rozlewania się miast, zapobieganie rozpraszaniu zabudowy i pogłębianiu chaosu przestrzennego,
  - kształtowania w maksymalnym możliwym zakresie przestrzeni publicznych przyjaznych dla mieszkańców i sprzyjających zachowaniom niskoemisyjnym,
  - uwzględnienia w polityce przestrzennej kwestii adaptacji do zmian klimatu,

- preferowania ponownego wykorzystania terenu i wypełniania zabudowy zamiast ekspansji na tereny niezabudowane (priorytet *brown-field* ponad *green-field*),
- troska o estetykę poszczególnych przedsięwzięć i ich dopasowania do otoczenia z poszanowaniem kontekstu przyrodniczego, kulturowego i społecznego,
- zapewnienia szerokiej partycypacji społecznej w procesach planowania przestrzennego i przygotowania inwestycji.

IZ i IP oraz beneficjenci wsparcia dążyć będą do należytej staranności, aby przygotowywane i realizowane przedsięwzięcia wpisywały się w kierunku działań zbieżne z powyższymi zasadami.

Również na etapie wyboru projektów, tam gdzie będzie to miało zastosowanie, zweryfikowany zostanie stopień oddziaływania danego przedsięwzięcia na środowisko według kryteriów związanych ze zrównoważonym rozwojem, wskazanych przykładowo poniżej:

- racjonalne gospodarowanie zasobami,
- ograniczenie presji na środowisko,
- uwzględnianie efektów środowiskowych w zarządzaniu,
- podnoszenie świadomości ekologicznej społeczeństwa,
- uwzględnianie kosztów eksploatacji inwestycji (wybór wariantu inwestycji efektywnego energetycznie, minimalizującego koszty niezbędne do utrzymania powstałej infrastruktury).

Ponadto, ocena stopnia uwzględniania horyzontalnych wymogów ochrony środowiska opisana zostanie również w badaniu ewaluacyjnym pn. *Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko dla Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2014-2020*.

SEKCJA 11.2 RÓWNOŚĆ SZANS I ZAPOBIEGANIE DYSKRYMINACJI

W kontekście podejmowanych przez Unię Europejską wysiłków na rzecz osiągnięcia spójności gospodarczej i społecznej, państwa członkowskie powinny stawiać sobie za cel zwalczanie dyskryminacji ze względu na płeć, rasę lub pochodzenie etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną (art. 7 rozporządzenia ogólnego). Przestrzeganie zasady równości szans i zapobieganie dyskryminacji jest i będzie obowiązkiem wszystkich podmiotów zaangażowanych we wdrażanie funduszy strukturalnych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2014-2020, począwszy od instytucji zarządzającej po beneficjentów. Zasada ta wpisana jest we wszystkie działania samorządu województwa, a także ujęta jest w RPO WiM na lata 2014-2020. Zidentyfikowane na etapie programowania grupy docelowe narażone na dyskryminację, mające ograniczony dostęp do wsparcia oraz osoby z niepełnosprawnością w obszarze województwa warmińsko-mazurskiego to m.in.:

- osoby starsze (rosnący udział osób starszych w strukturze demograficznej regionu),
- osoby bezrobotne,
- dzieci i młodzież ze środowisk najuboższych,
- osoby zamieszkujące obszary wiejskie narażone na wykluczenie,
- osoby uzależnione.

Wkład Programu w promowanie powyższej zasady obrazują planowane do realizacji działania takie jak m.in.:

- tworzenie nowoczesnej opieki zdrowotnej uwzględniającej zmiany w strukturze demograficznej społeczeństwa,

- zwiększenie poziomu zatrudnienia,
- zapewnienie optymalnej dostępności do wszystkich kategorii świadczeń zdrowotnych, bez względu na miejsce zamieszkania,
- zintegrowane programy aktywizacji (bezrobotnych i niepełnosprawnych, dzieci i młodzieży ze środowisk najuboższych zagrożonych dziedziczeniem ubóstwa, osób starszych),
- organizowanie i finansowanie działań z zakresu edukacji, zdrowia, zatrudnienia, pomocy i integracji społecznej prowadzących do aktywizacji społecznej i zawodowej społeczności marginalizowanych,
- rozszerzenia kierunków kształcenia i oferty nauczania (w tym kierunki kształcenia związane ze starzeniem się społeczeństwa),
- infrastruktura sprzyjająca aktywizacji grup zagrożonych wykluczeniem społecznym,
- infrastruktura przyjazna i uwzględniająca potrzeby ludzi starszych, niepełnosprawnych.

Wsparcie w tym zakresie pozwoli na zapobieganie wykluczeniu społecznemu grup marginalizowanych i wyrównaniu szans dostępu społeczeństwa do wszelkich dóbr i usług bez względu na pochodzenie rasowe lub etniczne, religię lub światopogląd, niepełnosprawność, wiek lub orientację seksualną, stan zdrowia, miejsce zamieszkania itp. Ponadto realizacja RPO WiM 2014-2020 uwzględniac będzie możliwość dostępu do wsparcia środkami UE wszystkim zainteresowanym grupom społecznym, w tym narażonym na wykluczenie i dyskryminację. Zasada równości szans zostanie włączona również w proces wyboru i wdrażania projektów.

Ponadto, zgodnie z Umową Partnerstwa, szerszy opis zastosowania zasady równości szans i niedyskryminacji wobec osób z niepełnosprawnościami dla wszystkich funduszy realizujących politykę spójności zostanie zawarty w dokumencie: *Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020*. Zapisy tego dokumentu w sposób kompleksowy ujmować będą obowiązki zalecenia dla instytucji zaangażowanych we wdrażanie PO, m.in. poprzez wskazanie rozwiązań do zastosowania w różnych obszarach wsparcia, systemie wdrażania w tym wyborze projektu, monitorowania, finansowania, ewaluacji, informacji i promocji a także podnoszenia świadomości z zakresu równości szans wśród pracowników instytucji (IZ, IP) zajmujących się wdrażaniem ww. funduszy.

SEKCJA 11.3 RÓWNOŚĆ PŁCI

W oparciu o szereg dyrektyw i przepisów zapobiegających dyskryminacji ze względu na płeć wynikających z Traktatu z Lizbony, ustanawiającego Wspólnotę Europejską, każde państwo członkowskie jest zobowiązane do funkcjonowania w poszanowaniu powyższych zapisów.

Polska jako państwo z drugim najniższym w Europie wskaźnikiem zatrudnienia starszych pracowników i z jedną z najniższych średnich wieku dezaktywizacji zawodowej powinna przeznaczyć odpowiednie fundusze na wspieranie działań na rzecz poprawienia ich zdolności do zatrudnienia. Ponadto udział kobiet w rynku pracy powinien się znacząco zwiększyć, a promowanie równości mężczyzn i kobiet powinno stać się ważnym priorytetem dla inwestycji w ramach funduszy objętych zakresem Wspólnych Ram Strategicznych⁵³.

Nakładane przez Unię Europejską obowiązkowe działania w tym zakresie mają na celu zarówno wspieranie równości szans kobiet i mężczyzn na rynku pracy, jak również zapobieganie powstawaniu

⁵³ Stanowisko służb Komisji w sprawie opracowania umowy o partnerstwie o programów w Polsce na lata 2014-2020, s.14

problemów w sferze społecznej. Realizowane inwestycje w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury 2014-2020 zgodne będą z obligatoryjnymi zasadami funkcjonowania UE w tym zakresie na każdym etapie wdrażania *Programu*.

W oparciu o analizę sytuacji społeczno-gospodarczej w województwie warmińsko-mazurskim rozpatrzono sytuację kobiet i mężczyzn w obszarach, które będą podlegać wsparciu z danego funduszu. Zdiagnozowane problemy znajdują przełożenie na konkretne działania w ramach priorytetów inwestycyjnych jakie zostaną podjęte w programie, na rzecz wyrównywania szans płci, a dotyczą m.in.:

- zapewniania dostępu do zatrudnienia osobom poszukującym pracy i nieaktywnym zawodowo, w tym podejmowanie lokalnych inicjatyw na rzecz zatrudnienia oraz wspieranie mobilności pracowników,
- równouprawnienia płci oraz godzenie życia zawodowego i prywatnego,
- adaptacji pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian,
- aktywnej integracji, w szczególności w celu poprawy zatrudnialności,
- integracji społeczności marginalizowanych takich jak Romowie,
- zapewnienia równego dostępu do dobrej jakości edukacji elementarnej, kształcenia podstawowego i ponadpodstawowego,
- poprawa dostępności i wspieranie uczenia się przez całe życie, podniesienie umiejętności i kwalifikacji pracowników i osób poszukujących pracy, zwiększenie dopasowania systemów kształcenia i szkolenia do potrzeb rynku pracy m.in. przez poprawę jakości kształcenia i szkolenia zawodowego oraz utworzenia i rozwijanie systemów uczenia się poprzez praktyczną naukę zawodu realizowaną w ścisłej współpracy z pracodawcami.

Powyższe działania powinny przyczynić się w głównej mierze do zwiększenia trwałego udziału kobiet w zatrudnieniu i do rozwoju ich kariery, ograniczenia segregacji na rynku pracy, zwalczania stereotypów związanych z płcią w dziedzinie kształcenia i szkolenia oraz propagowania godzenia pracy i życia osobistego kobiet i mężczyzn.

Ponadto, zgodnie z Umową Partnerstwa, szerszy opis zastosowania zasady równości szans płci dla wszystkich funduszy realizujących politykę spójności zostanie zawarty w dwóch dokumentach: *Agenda działań na rzecz równości szans płci w ramach funduszy unijnych 2014-2020* i *Zasada równości szans płci w Programach operacyjnych na lata 2014-2020 – zalecenia dla IZ i pośredniczących*.

W zakresie wdrażania, monitorowania i ewaluacji RPO WiM 2014-2020, zgodnie z UP, planuje się m.in., że:

- ocena wniosku o dofinansowanie (obligatoryjnie projekty współfinansowane z EFS) pod kątem przestrzegania zasady równości szans płci będzie prowadzona w oparciu o tzw. standard minimum – zestaw pytań/punktów, które określają minimalne warunki jakie powinien spełniać projekt w ramach niniejszej zasady,
- monitorowanie wskaźników dotyczące osób odbywać się będzie również według płci (obligatoryjnie w przypadkach wskaźników wymaganych załącznikiem nr 1 do rozporządzenia ws. EFS),
- w rocznych sprawozdaniach z realizacji RPO, składanych w 2017r. i 2019r. zostaną umieszczone informacje dotyczące konkretnych przedsięwzięć mających na celu promowanie równouprawnienia płci oraz zapobieganie dyskryminacji i uzgodnienia wdrożone aby zapewnić włączenie perspektywy płci do treści RPO i realizowanych w jego ramach projektów,

- KM analizował będzie sposób realizacji zasady dotyczącej promowania równouprawnienia płci, równych szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób niepełnosprawnych.

Celem zarówno władz województwa warmińsko-mazurskiego jak i jego mieszkańców jest osiągnięcie takiego stanu, w którym tego typu rozróżnianie w ogóle nie będzie miało podstaw istnienia. Równość jest bowiem nie tylko słusznym celem ale i doskonałym instrumentem zapewniającym rozwój regionu.

SEKCJA 12. ELEMENTY DODATKOWE

W sekcji tej należy przedstawić syntetyczne informacje nt. elementów stanowiących załączniki do wersji papierowej programu.

SEKCJA 12.1 WYKAZ DUŻYCH PROJEKTÓW ZAPLANOWANYCH DO REALIZACJI W OKRESIE 2014-2020

Tabela: Lista projektów dużych

Tytuł	Planowany termin notyfikacji/ przedłożenia w KE wniosku ws. dużego projektu (rok, kwartał)	Planowany termin rozpoczęcia wdrażania (rok, kwartał)	Planowany termin zakończenia wdrażania dużego projektu	Priorytet inwestycyjny	Oś priorytetowa

SEKCJA 12.2 RAMY WYKONANIA PROGRAMU

Tabela: Ramy wykonania programu, w podziale na fundusze i kategorie regionów

Tabela generowana jest automatycznie przez SFC2014 w oparciu dane zamieszczone we wcześniejszych sekcjach programu w odniesieniu do poszczególnych osi priorytetowych.

Oś priorytetowa (w podziale na Fundusze i kategorie regionów)	KEW, wskaźniki postępu finansowego, produktu i rezultatu	Jednostka pomiaru (jeśli dotyczy)	Cel pośredni 2018	Wartość docelowa 2023

SEKCJA 12.3 LISTA PARTNERÓW ZAANGAŻOWANYCH W PRZYGOTOWANIE PROGRAMU

1. Raport z ewaluacji *ex ante* wraz ze streszczeniem⁵⁴
2. Dokumentacja w sprawie oceny zasadności stosowania i spełnienia warunków *ex ante*

---

⁵⁴ Art. 48.2 CPR

